

Zaans Museum
Zguzze Schans

20
JAAR

A detailed portrait of a woman in 16th-century attire. She wears a dark, patterned headscarf with a jeweled headband. Her dress is blue with a white lace collar and a red necklace. The background is dark. The portrait is the central focus of the cover.

2018 JAARVERSLAG

Zaans Museum Zaanse Schans

20
JAAR

Jaarverslag 2018

‘We wilden eigenlijk even snel door dit museum om een algemene indruk te krijgen, maar dat pakte anders uit. Er was zoveel te zien en de opzet was zo goed dat we lang zijn gebleven. Het was boeiend!’

INHOUD

INLEIDING	5
GOVERNANCE	7
DIRECTIE	11
MUSEALE ZAKEN	15
PUBLIEKSZAKEN	47
BEDRIJFSVOERING	83
PERSONEEL & ORGANISATIE	87
FINANCIËN	93
COLOFON	101

Inleiding

In 2018 werd het Zaans Museum twintig. Als jongvolwassene maakten we in dit kroonjaar een daverende groeispurt door. Eindigden we in 2017 nog met een respectabele 142.000 bezoekers, in 2018 sloten we af met bijna 200.000 bezoekers. Als we in 2019 de echt volwassen leeftijd van 21 hebben bereikt, kunnen we met trots zeggen dat we tot de groten van Nederland Museumland behoren.

En hoe gaat zoiets? Groei vindt natuurlijk niet vanzelf plaats. Daar is door alle medewerkers en vrijwilligers van het Zaans Museum hard aan gewerkt. Dit resulteerde in tal van aantrekkelijke activiteiten, evenementen, tentoonstellingen en programma's. Het jaar ging van start met de Lassie Rijstweken: een samenwerking met dit toonaangevende Zaanse bedrijf dat in 2018 125 jaar werd. Een andere jubileumsamenwerking was die met Artis. Ter gelegenheid van het 180-jarig bestaan van de Amsterdamse dierentuin toonden we gedurende het hele jaar – in de Schatkamer van Verkade – de originele aquarellen van drie aan Artis gewijde Verkade-albums. Bij de Nederlandse bezoekers vielen deze zeer in de smaak. Andere kleine maar aantrekkelijke presentaties dit jaar mogen niet onvermeld blijven. Ter gelegenheid van een omvangrijke en belangrijke schenking van het bekende Zaanse merk Molenaar's Kindermeel maakten wij een kleine tentoonstelling met hoogtepunten uit deze collectie. Een andere bijzondere presentatie was die onder de titel *Zaans kant*, waarin we een greep uit onze vaak onderbelichte maar zeer fraaie textielcollectie toonden. De bijzondere Zaanse doopjurken stonden hierin centraal. De publieksrespons sterkte ons in het besef dat we beschikken over een unieke textielcollectie. Dit smaakt naar meer!

Een memorabele mijlpaal was de opening van het Hembrug Museum door staatssecretaris van Defensie Barbara Visser. Een nieuwe loot aan de stam van het Zaans Museum. Na jaren aan voorbereiding met het Rijksvastgoedbedrijf, de gemeente Zaanstad en last but not least de Stichting Hembrugmuseum konden we in mei de nieuwe presentaties in twee voormalige transformatorhuisjes op het Hembrugterrein voor het publiek openen en de omvangrijke Hembrugcollectie toevoegen aan die van het Zaans Museum. Mijn dank is groot aan allen die zich hebben ingespannen om het verhaal van de bijzondere geschiedenis van het Hembrugterrein en de voormalige Artillerie-Inrichtingen, als het militair-logistieke hart van de Stelling van Amsterdam, voor toekomstige generaties zeker te stellen.

Ons schilderij *De Voorzaan en de Westerhem* van Claude Monet, dat sinds 2015 in de vaste opstelling van ons museum hangt, ging in 2018 op reis naar het Kröller-Müller Museum. Daar werd het opgenomen in *Als kunst je lief is*,

een tentoonstelling met tachtig belangrijke kunstwerken die allemaal met steun van de Vereniging Rembrandt zijn verworven. Dit leidde tot een tijdelijke ruil met het Kröller-Müller: het door Monet geschilderde *Portret van mej. Guurtje van de Stadt* kwam in het kader van ons 20-jarig jubileum als verjaardagsgast een aantal maanden bij ons logeren. Hiermee was Guurtje weer even 'thuis' in de Zaanstreek.

Onze parel in de binnenstad van Zaandam, het Czaar Peterhuisje, beleefde de restauratie van twee belangrijke 18^e-eeuwse portretten van tsaar Peter de Grote en zijn vrouw Catharina I. De schilderijen – al sinds 1847 te zien in het wereldberoemde huisje in het centrum van Zaandam – werden grondig gerestaureerd en feestelijk onthuld door de Russische ambassadeur Alexander Vasilievich Shulgin. Kort daarna was ik samen met onze conservator Farida Guseynova te gast in het prestigieuze Kolomenskoje Museum in Moskou, op uitnodiging van Renée Jones-Bos, de Nederlandse ambassadeur in Rusland. Aanleiding was het eerste lustrum van de replica van ons Czaar Peterhuisje dat daar geplaatst is. De versterkte banden dragen bij aan mogelijk nauwere samenwerking met onze Russische culturele partners.

En ja, toen kwam eindelijk het grote nieuws uit Spanje. In 2018 zou Sinterklaas zijn bezoek aan Nederland starten in Zaanstad. Om een lang verhaal kort te maken: het werd een enorm feest waarbij onze Verkade Experience werd omgetoverd tot dé chocoladefabriek van Sint, met als gevolg ruim aandacht in het *Sinterklaasjournaal*, een landelijke STER-televisiecampagne en heel veel jonge bezoekers.

Afijn, dit jaarverslag biedt u een kleurrijk overzicht van een zeer succesvol jaar waarin het weer een voorrecht was om de Zaanse historie en identiteit op talloze manieren voor het voetlicht te brengen. Daar wil ik op de eerste plaats mijn collega's, zowel in dienstverband als vrijwillig, enorm voor bedanken. Iedereen heeft daar enorm hard aan gewerkt. En we hadden alle successen niet kunnen realiseren zonder de steun en collegialiteit van alle partijen die om ons heen staan: de collega's op de Zaanse Schans, de gemeente Zaanstad, de ons steunende fondsen en bedrijven en de aan ons verwante culturele instellingen binnen en buiten de Zaanstreek.

Mede namens adjunct-directeur Marije Kool, dank ik jullie voor weer een geweldig jaar!

Jan Hovers
Directeur Zaans Museum

GOVERNANCE

Stichting

Het Zaans Museum, het Czaar Peterhuisje, het Wevershuis, Kuiperij Tiemstra, het Jisperhuisje en het Hembrug Museum vallen onder verantwoordelijkheid van de Stichting Zaans Museum.

Missie

Het Zaans Museum is een cultuurhistorisch museum, dat zich profileert als educatieve en attractieve instelling voor een zo breed mogelijk publiek. Het museum is zowel fysiek als inhoudelijk verbonden met de Zaanse Schans en stelt zich ten doel verdieping te bieden aan een (toeristisch) bezoek aan de Zaanse Schans.

Het Zaans Museum vervult zijn missie door:

- het beheren, behouden en uitbreiden van de cultuurhistorische, streek-gebonden collecties van de 17^e eeuw tot heden die aansluiten bij de Zaanse leef, woon en bedrijfscultuur waarin de mensen centraal staan;
- een actief onderzoeks en publicatieprogramma, gebaseerd op de collectie en de verhalen die ermee samenhangen;
- een programma van tentoonstellingen, activiteiten en evenementen dat de reikwijdte en aantrekkingskracht van de vaste presentaties vergroot en versterkt;
- het ten dienste stellen van de vaste tentoonstelling van het museum aan het pregnante bezoekmotief van toeristen aan de Zaanse Schans
 - beleving van het authentieke Holland – door de relatie te tonen met de historie en identiteit van de Zaanstreek en diens bewoners door de eeuwen heen;
- een buitenmuseum op verschillende locaties op de Zaanse Schans waarmee aan de hand van levende geschiedenis een historisch verantwoord beeld wordt geschetst van leven en (ambachtelijk) werken van Zaankanters in de 19^e en vroege 20^e eeuw.

Het bestuur van de Stichting Zaans Museum is eindverantwoordelijk voor het beleid en de bedrijfsvoering en houdt derhalve toezicht op de uitvoering van het goedgekeurde beleid, de kwaliteit van de bedrijfsvoering, de organisatie en het management. De beleidsontwikkeling en de aansturing van de museumorganisatie heeft het bestuur gedelegeerd aan de directie van het Zaans Museum. De directeur voert tweewekelijkse voortgangsgesprekken met de afzonderlijke leden van het managementteam. Het managementteam als geheel vergadert eveneens tweewekelijks.

Het bestuur van Stichting Zaans Museum krijgt geen vergoeding voor haar werkzaamheden. Het bestuur heeft in het verslagjaar vijf maal vergaderd. De jaarrekening 2018 en de begroting 2019 zijn vastgesteld, ook zijn het jaarplan en de kwartaalrapportages van de directie besproken. In de vergaderingen met de directie werden ambities en strategie van het museum besproken, alsmede de ontwikkeling van de organisatie. Daarnaast is de jaarrekening door de penningmeester van het bestuur, de directeur en het hoofd Financiën besproken met de accountant.

Het jaarverslag is bestuurlijk goedgekeurd (31 juli 2019).

Bestuur

Mr. Piet Middelhoven (voorzitter)
Projectontwikkelaar

Ir. Roel Woudt (penningmeester)
Voormalig directeur/eigenaar
Mercurius Groep Wormerveer

Mr. Hans Pielkenrood (bestuurslid)
Senior legal counsel
ABN AMRO Bank

Ir. Gerrit Teders (bestuurslid)
Voormalig sectorhoofd
stadsontwikkeling en openbare
werken gemeente Zaanstad

STICHTING ZAANS MUSEUM

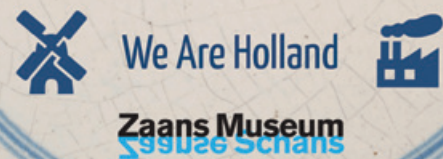
Schansend 7
1509 AW ZAANDAM

Fiscaal nummer
804340080B01

ANBI

Stichting Zaans Museum is erkend als Culturele & Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI) en daarom volledig vrijgesteld van schenk- en erfbelasting.

Het *échte* verhaal achter toeristisch Holland is geschreven in de Zaanstreek

Directie

De directie van het Zaans Museum heeft het museum in diverse gremia vertegenwoordigd.

– Per toerbeurt vertegenwoordigen directeur Jan Hovers en adjunctdirecteur Marije Kool het Zaans Museum in het Overleg Amsterdamse Musea (OAM). Dit is een overlegorgaan van directeuren van private en publieke musea in Amsterdam. De leden zijn geregistreerd als museum, lid van de Museumvereniging en aangesloten bij Amsterdam Marketing. Het Zaans Museum vertegenwoordigt de noordflank van Amsterdam. Onze aansluiting hierin is op netwerkgebied van onschatbare waarde.

– Marije Kool vervult sinds 2018 – samen met Barbara van Amelsfort van Hortus Botanicus Amsterdam – het voorzitterschap van het Marketing Overleg Amsterdamse Musea (MOAM), het overlegorgaan voor alle hoofden en/of directeuren marketing & communicatie. De voorzitters van het MOAM adviseren het OAM over marketinggerelateerde zaken.

– De directie van het Zaans Museum maakt deel uit van het reguliere overleg van directies van culturele instellingen van Zaanstad. De directies van het Zaantheater, Fluxus, ArtZaanstad, De Bieb voor de Zaanstreek, Filmtheater De Fabriek en Theatermijn zijn eveneens aangesloten. In 2018 is er regelmatig vergaderd over afstemming van beleid en programmering.

– Piet Middelhoven, bestuursvoorzitter van Stichting Zaans Museum, maakt deel uit van het algemeen bestuur van Stichting de Zaanse Schans. Daarnaast voert de directie op regelmatige basis overleg met Schans-directeur Maarten van der Meer. In 2018 werd door Stichting de Zaanse Schans samen met de gemeente Zaanstad gewerkt aan een toekomstvisie en ontwikkelstrategie voor het gebied. Jan Hovers maakte namens het museum deel uit van de adviesgroep ontwikkelstrategie; met Marije Kool nam hij deel aan overleggen met betrekking tot een verdienmodel voor de Zaanse Schans.

– In het voorjaar van 2018 vonden de gemeenteraadsverkiezingen plaats. Tijdens de kennismaking met het nieuwe college stelden Jan Hovers en Marije Kool zichzelf en het museum voor met een oudhollands tegeltje met de tekst 'Het échte verhaal achter toeristisch Holland is geschreven in de Zaanstreek'. Een adagium van het Zaans Museum waarin het pregnante bezoekmotief van tal van sightseeing-toeristen gekoppeld wordt aan de Zaanse historie.

– In april 2018 nam de directie met conservator Hester Wandel deel aan een studiereis naar Linköping in Zweden, een initiatief van de Historische Commissie van de Zaanse Schans waar Hester Wandel op persoonlijke titel deel van uitmaakt. In Linköping is een met de Zaanse Schans vergelijkbare 'museumbuurt'

opgetrokken. Het is een kopie van het oude centrum van de stad, met houten huizen die in de oorspronkelijke stedelijke structuur zijn opgebouwd. Er wordt gewoon en gewerkt, er zijn winkels en musea, er wordt gestreefd naar authenticiteit en er wordt geen entree geheven. Het is een attractie waar jaarlijks enkele honderdduizenden bezoekers komen. Dit bezoek was uiterst leerzaam voor zowel de Zaanse als Zweedse delegaties.

– Op 18 april 2018 gaf Jan Hovers een presentatie tijdens de Museum Vakdagen in het Evoluon in Eindhoven onder de titel 'We are Holland'. Hierin vertelde hij over de snelle recente groei van het Zaans Museum.

– In juni 2018 gingen Jan Hovers, Marije Kool en hoofd Museale Zaken Martine Verstraete op bezoek bij Forbo Flooring om te kijken welke links tussen dit Zaanse bedrijf en het museum gelegd kunnen worden. Bregje Smulders, product manager linoleum, en Marijke Griffioen, senior designer bij Forbo Flooring, gaven inzicht in hun organisatie en historisch archief.

– Marije Kool ontving eind juni 2018 Frans van der Avert, directeur Amsterdam Marketing, en al zijn medewerkers op het Hembrugterrein, waar zij hun jaarlijkse personeelsbijeenkomst hadden. Rondleiders van het Zaans Museum lieten de groep kennismaken met de rijke historie van het terrein en de collectie van het Hembrug Museum.

– Voor het European Museum Forum, een organisatie die onder de Raad van Europa valt, vervult Jan Hovers de rol van National Correspondent. Innovatieve Nederlandse museumconcepten die in aanmerking komen voor de European Museum of the Year Award (EMYA) worden door hem voorgedragen. Hij woonde de jaarlijkse conferentie bij, waarop de prijs wordt uitgereikt en waarin de beste musea van Europa zich presenteren; in 2018 vond deze conferentie plaats in Warschau.

– Jan Hovers en Martine Verstraete werkten in 2018 aan het haalbaarheidsonderzoek naar een nieuw museuminitiatief als belangrijke culturele attractie voor het centrum van Zaandam. Hierin wordt opgetrokken met de gemeente Zaanstad en het onderzoeksbureau TiMe. In 2019 moet dit haalbaarheidsonderzoek resulteren in een propositie die aan de gemeente zal worden voorgelegd.

– Eind 2018 startte de gemeente Zaanstad met een aantal gesprekken om te komen tot een nieuwe meerjarige cultuurvisie. In opmaat naar de voltooiing hiervan schreef Jan Hovers een blog over wat we eigenlijk onder cultuur verstaan. Het artikel werd gedeeld via de website en een aantal social media kanalen van het museum. Het artikel is op de volgende pagina te lezen.

Cultuur is (van) iedereen

Bij cultuur denken veel mensen vaak aan 'moeilijke' dingen. Van modern theater tot hedendaagse kunst, van opera tot experimentele jazz. Ja, natuurlijk is dat cultuur, maar cultuur begint bij jezelf, zodra je uit je bed stapt en je gordijnen open schuift. Cultuur is op de eerste plaats wat we met elkaar delen, welke gewoontes we hebben, welke verhalen we vertellen, hoe we met elkaar omgaan; kortom wat we als vanzelfsprekend beschouwen. Niet datgene wat er al vanzelf was (dat is natuur; het tegenovergestelde van cultuur), maar wat we met elkaar bewust of onbewust bedacht, gemaakt, afgesproken hebben. Zo heb je verschillen in de cultuur van specifieke groepen mensen, zoals in een specifiek dorp, land, taal, geloof, welke kleren we dragen, hoe onze huizen er uitzien. Maar ook hoe een tafel er uit moet zien, of wat voor soort muziek bij een gebied hoort, of hoe we in een speciaal gebied het land bewerken.

Die cultuur is nooit klaar maar altijd in beweging. Wat we vroeger normaal vonden (de man die zijn hoed afneemt voor een dame) vinden we nu ouderwets. En wat we vandaag heel erg hip vinden, vinden we volgend jaar misschien heel stom. Cultuur is dus ook wat we mooi en lelijk vinden, wat we stoer en stom vinden. Hoe dan ook, iedereen die zijn gordijnen openschuift en deel uitmaakt van de wereld om zich heen is automatisch een stukje van de cultuur. En draagt daar automatisch aan bij.

Cultuur verbindt ons dus met elkaar. Als je die cultuur vervolgens zichtbaar of beleefbaar kunt maken, dan snap je beter waar je deel van uitmaakt. Dan begrijp je de wereld om je heen beter. Dan kun je je ook beter verhouden tot andere mensen omdat je weet welke gebruiken en gewoontes ze hebben. Als je je cultuur niet zou kennen of begrijpen, dan zou je minder houvast hebben, veel meer op jezelf aangewezen zijn en gewild of ongewild minder rekening met een ander kunnen houden omdat je je omgeving niet zou begrijpen.

Kunstenaars zijn mensen die vaak de cultuur proberen te vertalen naar een kunstwerk. Die kunstwerken zijn dus eigenlijk de producten van wat we met elkaar zijn. Sommige kunstenaars willen ook ontregelen; kloppen onze afspraken met elkaar wel? Hebben we geen vreemde gewoontes? Soms zijn kunstwerken ook weer van invloed op onze cultuur. Cultuur is immers nooit klaar maar altijd in ontwikkeling.

Als je inzoomt op de Zaanse cultuur dan zie je het patroon van mensen die een moeilijk bewoonbaar veenmoerasgebied hebben weten te temmen. Toen ze dat voor elkaar hadden, keken ze wat ze met hun kennis nog meer konden ondernemen. Van natte voeten naar windmolens. Van windmolens naar industriemolens. En van industriemolens naar fabrieken. Harde werkers dus. Met hun specifieke

mentaliteit als gevolg. Innovatief en ondernemend. Bij hard werken heb je geen tijd voor gezeur. En bij schouders eronder moet de een zich niet beter voelen dan een ander. Het Zaanse landschap is ook meer een cultuurlandschap dan een origineel natuurgebied – gecreëerd door mensen. Door de houtzaagmolens en scheepsbouw houden ze van hout. Dat zie je aan hun huizen, hun dorpen. En dat heeft mede hun smaak gevormd. Dat inspireerde ook weer kunstenaars, zoals Monet. Zoals hun innovatieve geest ook de Tsaar van Rusland hierheen trok.

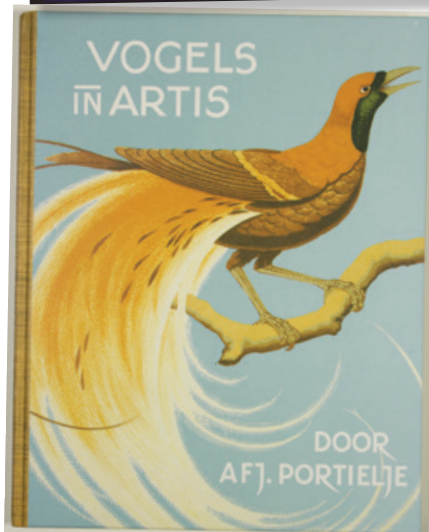
Het is belangrijk dat een mens snapt waar hij deel van uitmaakt. Daarom moeten we onze cultuur koesteren. Bijvoorbeeld door ons materiële (spullen) en immateriële (verhalen) erfgoed te bewaren, door te geven en uit te leggen. Door kunstenaars in ons midden te laten werken en naar hun kunstwerken te kijken – die gaan per slot van rekening over ons. De praktijk leert dat een samenleving die investeert in cultuur er op alle fronten rijker van wordt – daarmee investeert je in de gedeelde kwaliteit van leven en bestrijdt je direct ook armoede. Als we geen geld meer zouden stoppen in (het behoud van onze) cultuur, dan zijn we nog slechts individuen die hun gedeelde samenhang en eigenheid kwijt zijn. En daarmee van ons pad afraken. En wie wil dat?

Jan Hovers
Directeur Zaanse Museum

MUSEALE
ZAKEN

De afdeling Museale Zaken is verantwoordelijk voor de taken die samenhangen met presentatie, collectie, educatie en participatie. In 2018 is ingezet op een reeks bescheiden presentaties en activiteiten. Tegelijkertijd is onderzocht hoe het museum in de nabije toekomst kan opschalen naar tijdelijke tentoonstellingen van nationale en internationale allure.

Onderzoek

HAALBAARHEIDSONDERZOEK MONET

In opdracht van de gemeente Zaanstad is het Zaans Museum in de zomer van 2018 gestart met een haalbaarheidsonderzoek naar de mogelijkheid een grote tentoonstelling te organiseren met de schilderijen die Claude Monet vervaardigde tijdens zijn verblijf in Zaandam. Om de twee belangrijkste vragen te kunnen beantwoorden is het gesplitst in twee deelonderzoeken die in 2019 afgerond zullen worden:

1. Een deelonderzoek naar de eventuele beschikbaarheid van de Zaanse Monets voor een grote publiekstentoonstelling in het Zaans Museum en de kosten die daarmee gemoeid zijn. Omdat hiertoe specifieke expertise benodigd is op het gebied van internationaal bruikleenverkeer, is kunst-historisch adviseur Petra Timmer (TiMe Amsterdam) aangesteld als onderzoeksleider. Daarnaast is ook de Britse Monetkenner Richard Thomson (University of Edinburgh) geraadpleegd.

De resultaten kunnen we voorzichtig als positief bestempelen. Het onderzoek heeft ertoe geleid dat van de meeste Zaanse Monets duidelijk is wie de huidige eigenaar is en waar de werken zich bevinden; van slechts één schilderij hebben we dat nog niet weten te achterhalen. Verschillende eigenaren hebben zich in eerste instantie bereidwillig verklaard het schilderij in bruikleen te geven. Daarbij moet worden aangetekend dat aanpassingen aan het gebouw randvoorwaardelijk zijn om de veiligheid en conditie van deze werken te waarborgen.

2. In aansluiting hierbij, was het tweede deelonderzoek gericht op de fysieke voorwaarden waaraan het hoofdgebouw van het Zaans Museum zou moeten voldoen om een kwalitatief hoogwaardige tentoonstelling met internationale bruiklenen te realiseren en meer dan 200.000 bezoekers te kunnen ontvangen. Daarbij is gerekend op een piekbelasting gedurende vier maanden. Voor dit deelonderzoek heeft het Zaans Museum een beroep gedaan op advies- en ontwerpbureau Soda. Dit heeft geleid tot een voorstel voor herinrichting van het hoofdgebouw.

Presentatie

DE ARTIS-ALBUMS VAN VERKADE

Vanwege het 180-jarig bestaan van Artis werden in 2018 drie Artis-albums uitgelicht in de Schatkamer van Verkaade. Achtereenvolgens werden getoond:

19 januari t/m 16 april	<i>Dierenleven in Artis</i> (1939)
20 april t/m 20 augustus	<i>Vogels in Artis</i> (1941/1988)
24 augustus t/m 31 december	<i>Apen en hoefdieren in Artis</i> (1940)

Het album *Dierenleven in Artis* had het grootste bereik van alle vooroorlogse Verkaade-albums met een oplage van 155.374 stuks. Het verscheen in 1939, ter gelegenheid van de honderdste verjaardag van de diertuin; het was net als *Apen en hoefdieren in Artis* voor 75 cent te koop. Door de oorlog kon *Vogels in Artis* niet worden uitgegeven, hoewel de plaatjes en de tekst al klaarlagen. Het kwam uit in 1988 bij het 150-jarig bestaan van Artis. De oplage was 13.000 stuks en de verkoopprijs fl. 29,90. De plaatjes werden op een vel

gedrukt en moesten zelf worden uitgeknipt. In 1938 stond Artis er financieel niet goed voor. Verkade zorgde voor een opleving, door mee te betalen aan de kinderboerderij en een echt Verkade-huisje. Daarin konden plaatjes worden geruild en werden Verkade-producten verkocht. Het huisje staat er nog steeds, maar heet inmiddels Polderhuisje.

De teksten voor de albums werden verzorgd door Anton Frederik (Frits) Johan Portielje. Gedurende 46 jaar was Portielje als 'Inspecteur Levende Have' aan Artis verbonden. Hij was de man die Artis in de jaren dertig en veertig bekend maakte bij een groot publiek. Portielje hield radiopraatjes en was een enthousiast verteller. Schrijven lag hem minder, maar zijn vrouw corrigeerde zijn teksten. In de Artis-albums vertelt hij, wandelend door de diertuin, over het wel en wee van de dieren. Zijn doel was jongeren vertrouwd te maken met dierengedrag. Een mooie gelegenheid daarvoor was de opening van de kinderboerderij in Artis in 1939. Daar konden de kinderen letterlijk in contact komen met dieren.

Henricus Rol, schetsen (ca. 1939)

De schilders die de Artisplaatjes vervaardigden waren ook te gast bij de dieren; ze zaten soms letterlijk in de verblijven om ze te schilderen. Jan Voerman jr. en vader en zoon Cornelis en Henricus Rol hadden de plaatjes verdeeld en werkten goed samen. Jan Voerman verzorgde de meeste vogelplaatjes en Henricus Rol, die een goede portrettist was, schilderde de apen. Hij zat op een ladder tussen de apen, om geen last te hebben van de bezoekers en goed zicht te hebben op de dieren. Daarbij werd er wel eens aan z'n ladder gemorreld door een nieuwsgierig aapje. Henricus Rol maakte uitgebreide schetsen van de dieren in olieverf, die hij in zijn atelier uitwerkte in aquarel. In zijn aantekeningenboekjes maakte Rol notities over de kleuren van de dieren als geheugensteuntje, aangevuld met zwart-wit foto's die niet bewaard zijn gebleven. Sommige van zijn schetsen van vogels zijn in olieverf gemaakt, maar uiteindelijk door Jan Voerman jr. in aquarel uitgevoerd.

De schilders besteedden soms wel vijf dagen aan een plaatje. Hiervoor ontvingen ze 25 gulden van Verkade. Vader en zoon Rol logeerden enkele maanden op een motorboot op de Amstel om dagelijks Artis te kunnen bezoeken of te overleggen met Portielje. Henricus merkte later op dat de auteurs van de albums streng waren in hun instructies, maar dat de schilder gelukkig wel vrij was in het kiezen van zijn standpunt. Hij werkte altijd met plezier aan de Verkade-albums. De schetsen voor de albums kreeg het Zaanse Museum in bruikleen van de familie Rol.

GUURTJE TE GAST

12 september 2018 t/m 3 februari 2019

Tijdens zijn verblijf in Zaandam in 1871 schilderde Monet 24 landschappen en één portret: van de destijds zeventienjarige mej. Guurtje van de Stadt. Het schilderij toont haar in zwarte kledij; zij was in de rouw vanwege de dood van haar vader, een Zaanse houthandelaar. Vanaf september 2018 was dit portret uit de collectie van het Kröller-Müller Museum gedurende enkele maanden te gast in het Zaanse Museum, ter gelegenheid van het twintigjarig bestaan van het museum. In ruil ontving Kröller-Müller Monet's *De Voorzaan en de Westerhem* (1871) in bruikleen voor de grote tentoonstelling *Als kunst je lief is* (september 2018 - februari 2019). Hierin werden tachtig werken uit meer dan veertig musea bijeengebracht die in de periode 2008 - 2018 met steun van de Vereniging Rembrandt zijn verworven.

← Nazaten van Guurtje van de Stadt

Guurtje terug in Zaandam

Vergeten in het maatschappelijk
Het portret van Guurtje van de Stadt, een zeventienjarige meisje uit Zaandam, is nu terug in de stad waar het is geschilderd. Het schilderij, dat in 1871 door Claude Monet werd gemaakt, is nu te zien in het Zaanse Museum. Het portret toont Guurtje in een zwarte kledij, in de rouw vanwege de dood van haar vader. Het schilderij is nu te zien in het Zaanse Museum, ter gelegenheid van het twintigjarig bestaan van het museum.

Monet Daar is ze dan: Guurtje

Zaandam * Het Zaanse Museum heeft er een topattractie bij: Guurtje, het enige portret dat Claude Monet in 1871 in de Zaanstreek maakte. Het schilderij was gisteren voor het eerst weer te zien in de streek waar het vandaan komt. Leerlingen van De Horizon mochten het Zaanse meisje van een kleine anderhalve eeuw oud als eerste bewonderen. Het Zaanse Museum heeft Guurtje tijdelijk geruild met het Kröller-Müller Museum.

► *De Voorzaan en de Westerhem* in het Kröller-Müller Museum

Artist impressions Hembrug Museum van ontwerp bureau Platvorm, verantwoordelijk voor het grafisch en ruimtelijk ontwerp. Concept en samenstelling van de presentatie zijn verzorgd door bureau Duinzand.

Hembrug Museum

Het Hembrugterrein in Zaandam vormde ooit het militaire hart van de Stelling van Amsterdam. Gedurende ruim honderd jaar stond dit terrein in het teken van de nationale munitie- en wapenfabriek Artillerie-Inrichtingen (A.I., later Eurometaal). De fabriek was destijds een van de grootste en modernste militaire complexen van Nederland en jarenlang de grootste werkgever in de Zaanstreek. In het diepste geheim werden hier wapens en munitie gemaakt, getest en opgeslagen.

In maart 2018 is de Hembrugcollectie, die zich toen nog in het oude hoofdkantoor van Eurometaal bevond, verhuisd naar de depots van het Zaan Museum. Hiermee werd de registratie van de collectie door registrator Foske Rozeboom afgesloten. In april is – met grote inzet van alle betrokkenen – het nieuwe Hembrug Museum ingericht. Deze dependance van het Zaan Museum is gratis te bezichtigen: in twee voormalig transformatorhuisjes zijn etalages gerealiseerd. Door middel van deze presentatie, een combinatie van interactieve multimediale presentaties, persoonlijke getuigenissen en tal van bijzondere objecten, ontdekken bezoekers wat zich afspeelde op deze 'verborgen' plek. Een plek die tot voor kort hermetisch afgesloten was van de buitenwereld en omgeven met mysterie – een blinde vlek op de kaart. Concept en samenstelling van de presentatie zijn verzorgd door bureau Duinzand; het grafisch en ruimtelijk ontwerp door ontwerp bureau Platvorm.

Rob Posthumus, toenmalig burgemeester van Koggenland, benoemt Peter de Vries, vergezeld door zijn vrouw, tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau.

OPENING HEMBRUG MUSEUM 17 mei 2018

Op 18 mei opende Barbara Visser, staatssecretaris van Defensie en Zaankanter, het Hembrug Museum met een kanonschot. Zij werd daarbij begeleid door het Korps Rijdende Artillerie, oftewel de Gele Rijders. Diezelfde dag werd Peter de Vries, initiator en drijvende kracht achter de Hembrugcollectie, benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau. De Vries maakte zich sinds 2003 als oud-personeelslid van Eurometaal sterk voor het behoud van de geschiedenis van dat bedrijf en voorganger Artillerie-Inrichtingen. Vlak voor de sluiting van de fabriek kreeg hij de opdracht om waardevolle objecten aan musea en het Zaans Archief over te dragen. Daar is hij sindsdien gepassioneerd mee doorgegaan. Samen met andere oud-medewerkers hield hij rondleidingen en tentoonstellingen op het terrein om de geschiedenis levend te houden. Het Zaans Museum heeft die verantwoordelijkheid in 2018 overgenomen.

Staatssecretaris van Defensie Barbara Visser overhandigt een cadeau aan Jan Hovers ter gelegenheid van de opening van het Hembrug Museum.

KANT. SUPERIEUR HANDWERK UIT DE ZAANSTREEK

3 augustus t/m 9 oktober 2018

De collectie van het Zaan Museum bevat een prachtige verzameling streekdracht met kanten mutsen, halsdoeken, kragen en jurken. Voorafgaand aan het World Lace Congress 2018, dat zich afspeelde in Brugge, vond van 6 tot en met 11 augustus het Lace Event 2018 plaats in Zaandam, een initiatief van de internationale organisatie voor klos- en naaldkant (OIDFA). Voor deelnemers aan dit symposium had het Zaan Museum met medewerking van kostuumspecialist Inge Bosman een presentatie gemaakt met kant uit de collectie. Deze relatief kleine presentatie, vormgegeven door Bureau Berry Slok, werd niet alleen bijzonder goed ontvangen door de deelnemers aan het Lace Event, het werd ook zeer gewaardeerd door andere bezoekers. Daarom is de looptijd van de presentatie verlengd.

→ Tulen doopjurk (1830-1880)
→ Wijnand Esser, Portret van Maartje Jacobs Breet (1800-1825)
→ Wijnand Esser, Portret van Margaretha van der Meer (1800-1850)

MOLENAAR'S KINDERMEEL

30 oktober 2018 t/m 31 januari 2019

Na het succes van *Kant* is eind oktober 2018 een soortgelijke presentatie ingericht met Molenaar's Kindermeel als onderwerp. Deze is samengesteld op basis van de bijzondere collectie die Neeltje Bleker-Swart en Maarten Molenaar aan het Zaan Museum hebben geschonken. Juist deze schenking, die verpakkingen, speel- en lesmateriaal en reclameposters omvat, leent zich voor een publieksvriendelijke presentatie over dit vermaarde Zaanse bedrijf. Veel Nederlanders zijn groot geworden met pap van Molenaar's Kindermeel. Het prachtige reclamemateriaal met blije, gezonde baby's en peuters is bovendien aantrekkelijk voor bezoekers van alle generaties.

FASHION CHALLENGE

Eind 2018 toonde het museum de winnende ontwerpen van de jaarlijkse Fashion Challenge, een initiatief van Stadshart Zaandam, Atelier Tanade, Modevakschool New Style, Knip- en Naaicursus Zaandam en AsLin. De Zaanse streekdracht behoort tot de kostbaarste streekdrachten van Nederland. Deelnemers aan de Fashion Challenge werden uitgedaagd om technieken en vormgeving van de 18^e- en 19^e-eeuwse Zaanse streekdracht te verwerken in hun eigen ontwerpen. Daarbij konden zij inspiratie putten uit de grote textiel- en sieradencollectie van het Zaan Museum. Ook kregen de deelnemers een workshop van Inge Bosman.

De Zaanse studenten Klaske Duin (foto) en Caitlin van der Scheer wonnen respectievelijk de vakjuryprijs en publieksprijs. De veertienjarige Klaske liet zich inspireren door de hoepels in de Zaanse streekdracht. Haar witte jumpsuit verwees naar de Zaanse onderkleding. Het modern ogende spijkerjasje had ook een Zaanse twist door het bloemenpatroon en de capuchon die refereerde aan het Zaanse kapje. Caitlin (24 jaar) was geïnspireerd door het kant, de grote rokken en de stukken die gebruikt werden om heupen breder te doen lijken. Zij verlegde de aandacht naar de mouwen, waarbij ze gebruik maakte van schoudervullingen waardoor de schouders breder leken.

Pakje Molenaar's Kindermeel (1936-1937)

‘Bij de Verkade Experience leuk gesprek gehad met een oud-werknemer van de technische dienst. Zeker een bezoekje waard!’

NIEUWE WIKKELMACHINE VOOR VERKADEREPEN
In 2018 paste Koninklijke Verkade N.V. het formaat van zijn chocoladerepen aan. De nieuwe repen konden daardoor niet gebruikt worden in de miniatuur-wikkelmachine. De publiekslieveling uit de Verkade Experience werd door de firma Houdijk Holland, mede dankzij inspanning van Tom Verkade en (oud-) Verkade medewerkers Tom Syrier, Maurits Bouvy en Klaas Brasser, kosteloos aangepast.

Bij de feestelijke lancering van de aangepaste wikkelmachine was groep 5 van basisschool De Jagersplas uit Zaandam aanwezig om de eerste nieuwe chocoladewikkels te maken.

Tom Syrier, Tom Verkade, Maurits Bouvy en Klaas Brasser met de miniatuurwikkelmachine

Medewerkers van Lassie ontvangen als eersten het jubileumboek.

Collectie

COLLECTIEPLAN
Ideeën over de inhoudelijke koers van het museum en toekomstige presentaties zijn altijd gegrondvest in de collectie. Om recht te doen aan de kwaliteit hiervan, diende het collectiebeheer en -registratie verder geprofessionaliseerd te worden. Ook omdat steeds meer schenkers het museum weten te vinden. In 2018 zijn in samenwerking met adviseur Lucie Snoeker (Lucie Snoeker Management & Advies) de gehele collectie en de werkprocessen onder de loep genomen. Vervolgens is een collectieplan opgesteld waarin alle aspecten – van verzamelen tot opslag – zijn beschreven en gekoppeld aan een actieplan. In 2019 wordt dit collectieplan geïmplementeerd.

LASSIE 125 JAAR
In 2018 bestond Lassie, bekend van de toverrijst en de markante gebouwen in Wormer, 125 jaar. Het bedrijf vierde dit met eigen medewerkers in het Zaans Museum. Daarnaast heeft Lassie haar historische collectie geschonken aan het Zaans Museum. In 2018 zijn diverse objecten gewaardeerd door collectiemedewerker Daphne Stechweij en heeft zij een selectie gemaakt. Op basis van haar (voor)onderzoek hebben verschillende objecten alvast een plaats gekregen in het jubileumboek *125 jaar rijst aan de Zaan* dat door historica Vibeke Kingma geschreven is. In 2019 wordt dit project afgerond. Meer over de samenwerking met Lassie in het hoofdstuk Publiekszaken.

JAN VERKADE IN THE PICTURE
De aankoop van het schilderij *Herinnering* (1893) van Jan Verkade door het Rijksmuseum, vestigde ook de (media-)aandacht op twee werken van deze Verkade-telg uit de collectie van het Zaans Museum. Met name omdat het werk van Jan Verkade in vrijwel geen enkele andere openbare collectie voorkomt. Het Zaans Museum heeft de schilderijen professioneel laten fotograferen door Margareta Svensson; in 2019 worden ze aan de vaste opstelling toegevoegd.

Jan Verkade, *Stilven met granaatappels en bloemen in een vaas* (1896-1910) en *Portret van een non* (ca. 1895)

Gé Dubbelman, *Affuitenwerkplaats op het Hembrugterrein* (2003)

Aankoop

FOTO'S GÉ DUBBELMAN

Het Hembrugterrein was decennialang verboden gebied voor niet-werknemers. Na de sluiting van Eurometaal, in 2003, was fotograaf Gé Dubbelman (1957) een van de eersten die het terrein en de – soms vervallen – gebouwen van de voormalige wapen- en munitiefabriek mocht fotograferen. Zijn foto's werden in 2006 getoond in het Zaans Museum en opgenomen in het boek *Het Hembrugterrein. Verleden, heden, toekomst* (2006) van Ellen Holleman en Remco Reijke dat tegelijkertijd verscheen. In de jaren daarna hingen de foto's in het door Peter de Vries onderhouden Hembrug Museum, als bruikleen. Bij de overdracht van de Hembrugcollectie naar het Zaans Museum werd besloten de elf vintage prints uit 2006 te kopen van Gé Dubbelman en de andere fotoafdrukken in bruikleen te houden. Daarmee maken de foto's voorgoed deel uit van de collectie van het Zaans Museum. [ZM-18-1279](#)

Schenkers Maarten Molenaar en Neeltje Bleker-Swart met conservatoren Claire Hart de Ruyter en Hester Wandel (v.l.n.r.)

Schenkeningen

MOLENAAR'S KINDERMEEL

Op 30 oktober 2018 ontving het Zaans Museum een bijzondere schenking van Neeltje Bleker-Swart en Maarten Molenaar, nazaten van de oprichters van de Westzaanse firma P. Molenaar & Co. Dit familiebedrijf produceerde het vermaarde Molenaar's Kindermeel – waarmee een voedzaam papje gekookt kon worden. Na de oprichting in 1888 groeide het bedrijf snel uit tot marktleider op het gebied van baby- en peutervoeding. De schenking is van grote waarde, omdat na de sluiting van de fabriek in de jaren zeventig weinig van deze bedrijfscollectie bewaard is gebleven. Het Zaans Museum ontving meer dan tweehonderd objecten, waaronder verpakkingen, speel- en lesmateriaal, geschenkartikelen en reclamemateriaal. Het archiefmateriaal is geschonken aan het Gemeentearchief Zaanstad. Hierdoor beheren beide instellingen nu gezamenlijk de bedrijfsgeschiedenis van P. Molenaar & Co.

HERMAN HEIJENBROCK

In januari 2018 bezochten conservatoren Claire Hart de Ruyter en Hester Wandel de Duyvisfabriek op uitnodiging van plantmanager Roy de Bakker. Duyvis, onderdeel van PepsiCo, wilde de nog aanwezige kunstwerken gaan veilen maar gaf het Zaans Museum eerste keus bij het verwerven ervan. Aangenaam verrast door een olieverfschilderij van Herman Heijenbrock (1871-1948) werd besloten dit werk op te nemen in de collectie. Het schilderij verbeeldt het interieur van de Zaanse oliemolen De Poelsnip en toont de verschillende stadia van het oliepersen uit zaden. In 1915 werd het schilderij cadeau gedaan aan Ericus Gerardus Duyvis bij zijn 40-jarig jubileum als directeur van de firma T. Duyvis Jz Stoomoliefabriek. Leuke bijkomstigheid is dat deze Duyvis was getrouwd met Guurtje van de Stadt, die in 1871 door Claude Monet werd geportretteerd. Het schilderij wordt gerestaureerd en schoon-gemaakt en wordt in 2019 aan het publiek gepresenteerd. Het vormt een mooie aanvulling op de zes andere schilderijen van Heijenbrock die het Zaans Museum beheert, alle in pastel. Een zevende doek is een groot olieverfschilderij dat in bruikleen is verkregen van Museum Helmond. [ZM-17560](#)

Herman Heijenbrock, *Interieur van olie-molen De Poelsnip* (1915)

BEREND KUNST

Van mevrouw T. Feuerstein ontving het Zaans Museum een pastelportret van Maartje Hekelaar, gemaakt door Berend Wierts Kunst (1794-1881). Van deze rondreizende kunstenaar beheert het Zaans Museum al 17 portretten uit verschillende Zaanse families. Het portret van de echtgenoot van Maartje Hekelaar – Jan Schaap, rolreder, zeildoekfabrikant en burgemeester te Krommenie – is te zien in de vaste opstelling van het Zaans Museum. Door deze schenking kunnen man en vrouw met elkaar verenigd worden. Het portret was beschadigd door een val, de restauratie is afgerond in 2019. Daarnaast schonk mevrouw Feuerstein ook een schilderij van Jan van Vliet en twee boekjes. [ZM-18-1278](#)

NICOLAAS DE CARPENTIER

Op 28 november ontvingen we de heer N. Brandsma en diens echtgenote. Hij is de kleinzoon van de Zaanse schilder Nicolaas de Carpentier (1882-1965), van wie het Zaans Museum tien schilderijen en een beschilderde klaptafel beheert. Uit diens nalatenschap wilde het echtpaar graag zeven schetsboekjes en twee mappen met tekeningen en etsen schenken. Vanzelfsprekend is het museum blij met deze mooie aanvulling op de collectie. [ZM-18-1287](#)

S.I. VET & ZN.

Van mevrouw A. Schaap-IJff uit Beverwijk kreeg het Zaans Museum in 2012 enkele zilveren voorwerpen in bruikleen, die hadden toebehoord aan de Zaanse goud- en zilversmedenfamilie Vet. Deze waren aan haar nagelaten door een tante, die in dienst was geweest bij de firma S.I. Vet & Zn. aan de Gedempte Gracht in Zaandam. Toen de joodse familie Vet in 1942 werd gedeporteerd naar de concentratiekampen had haar grootvader de voorwerpen weten te behouden uit de boedel die werd ingenomen door de Duitsers. In 2017 schonk mevrouw Schaap al enkele objecten aan het Zaans Museum. In 2018 volgen nog eens vier zilveren servetringen van de firma Vet. [ZM-17526 t/m ZM-17529](#)

Het Zaans Museum is Jeanne van Ammers-Douwes en Arno Bruitsman dankbaar voor het delen van hun kennis aangaande het meesterschap en de tragische familiegeschiedenis van de firma S.I. Vet & Zn. In 2018 fotografeerden zij alle zilveren objecten in de museumcollectie ten behoeve van hun boek *Zilveren meesterwerken uit de Zaanstreek* (2019, ISBN 9 789492 984845). Daarnaast hebben zij voor het museum contact gelegd met enkele eigenaars van stukken die door de firma Vet vervaardigd zijn. Dit heeft ertoe geleid dat in 2019 nog enkele objecten worden toegevoegd aan de museumcollectie, hetzij als schenking, hetzij als langdurig bruikleen.

Firma S.I. Vet & Zn., zilveren servetringen

Kassekien voor een meisje (ca. 1800)

KASSEKIEN

Het Marker Museum bleek te beschikken over een Zaans kledingstuk: een 'kassekien'. Dit meisjesjasje in Empire-stijl (1790-1820) is gemaakt van bedrukt roze katoen, een stof die zelden voorkomt. Beide musea zijn overeengekomen dat het kledingstuk beter op zijn plaats is in de collectie van het Zaans Museum. Erbij horen twee kransjes die van dezelfde stof gemaakt zijn. [ZM-17532](#) / [ZM-17557](#)

EIK EN BEUK VAN ANNIE MEUSSEN

In 2017 werd het album *Eik en Beuk* getoond in de Schatkamer van Verkade. Het album waarvoor de tekst al in 1931 door Jac. P. Thijsse was geschreven, werd pas in 1995 uitgegeven ter gelegenheid van de vijftigste sterfdag van Thijsse. Niet alle aquarellen waren in 1932 voltooid door de bekende Verkade-schilders Jan Voerman jr., Cornelis en Henricus Rol. Daarom werd in 1994 kunstenares Annie Meussen (1949) gevraagd de ontbrekende afbeeldingen te verzorgen. Deze gaf zij in 2018 in bruikleen voor de tentoonstelling. De Stichting Behoud Cultureel Erfgoed Verkade heeft de aquarellen vervolgens aangeschaft om het album – en de Verkade-collectie – te complementeren. We zijn de stichting dankbaar voor deze gulle bijdrage. [V-25221-V25239](#)

VERKADE-ONTWERPEN VAN DESTRÉE

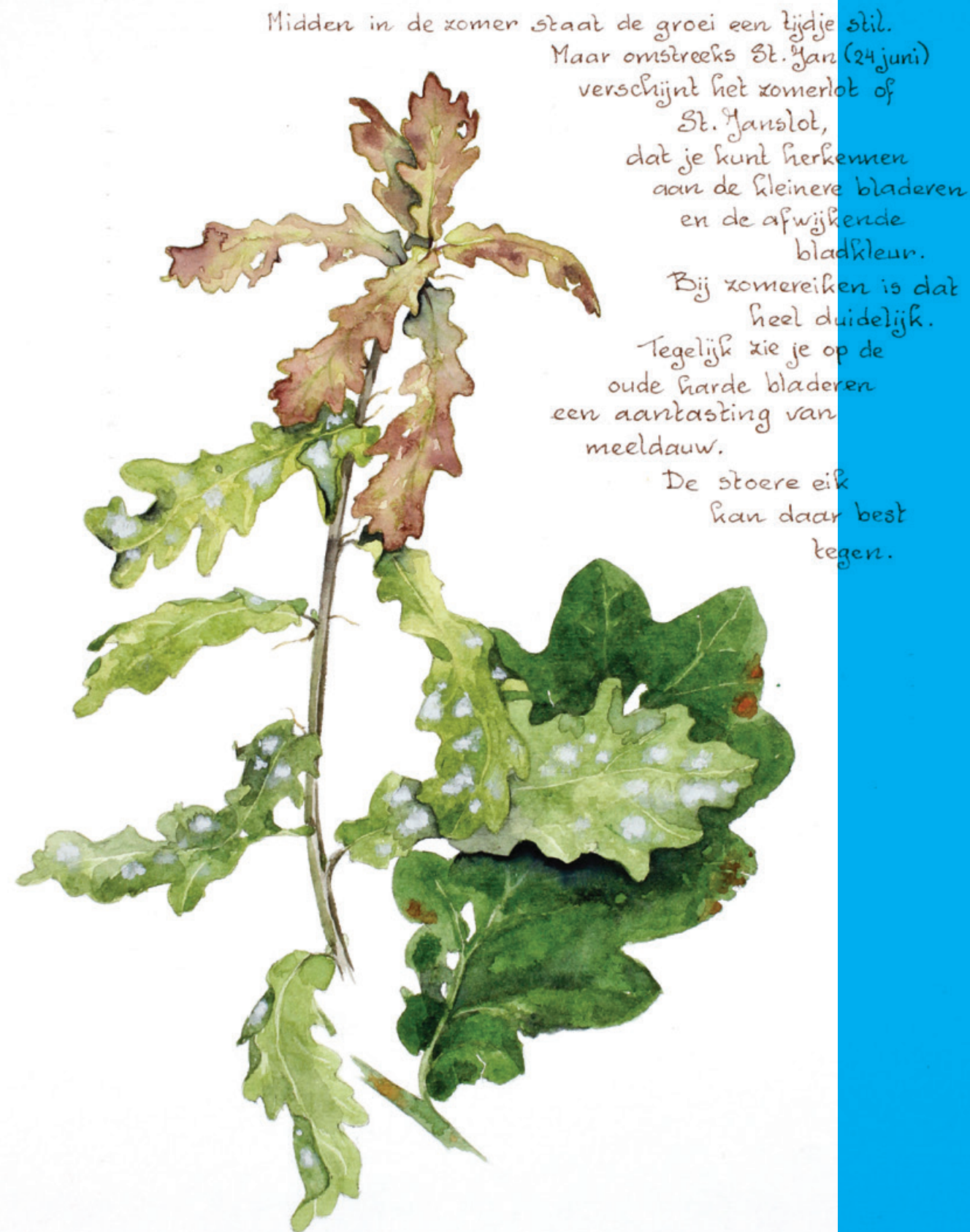
Verkade werkte lang met een vaste vormgever voor reclames en verpakkingen. Van 1923 tot 1961 was dat Cees Dekker (1900-1990). Na Cees Dekker nam Verkade geen vaste vormgever in dienst, maar besteedde opdrachten uit aan Charles Destrée (1926). Deze Nederlandse reclame-ontwerper en vormgever was sinds 1950 in Frankrijk woonachtig. Zijn zaken gingen zo goed dat hij niet meer met de trein naar Nederland kwam om zijn ontwerpen met de Verkade-directeuren te bespreken, maar zijn eigen vliegtuig gebruikte. Voor Verkade ontwierp Destrée in 1962 het bekende V-logo, dat stond voor 'Verrukkelijk, Voortreffelijk Verkade'. Al snel werd dit beeldmerk toegepast om een eenheid in stijl te creëren. Via de broer van ontwerper Destrée, die nog altijd in Frankrijk woont, kreeg het museum vier mappen met reclames en ontwerpen uit de jaren zestig en zeventig. [ZM-18-1282](#)

FOTO'S HEMBRUGTERREIN

Mevrouw N. Marinus heeft veertien foto's en een briefkaart geschenken. Haar grootvader Gerardus Cornelis Hartog was werkzaam bij de Artillerie-Inrichtingen in Delft en verhuisde mee toen de wapenfabriek zich op Hembrug vestigde (1895-1899). Daar was hij onder meer werkzaam bij de vuurwerkploeg en betrokken bij het opzetten van een wapenfabriek in Oostenrijk. De schenking is belangrijk, omdat aan het begin van de twintigste eeuw slechts weinig foto's zijn gemaakt op het Hembrugterrein. De foto's geven een gezicht aan de vele medewerkers, bijna tweeduizend, die destijds vanuit Delft naar Zaandam zijn verhuisd. Belangrijkste reden hiervoor was dat de militaire werkgever betere arbeidsvoorwaarden hanteerde dan de meeste andere bedrijven. De foto's hebben een kenmerkende blauwe kleur omdat ze volgens het cyanotypie-proces zijn ontwikkeld. [ZM-17728](#), [ZM-17729](#), [ZM-17756 t/m ZM-17769](#)

Annie Meussen, aquarellen voor *Eik en Beuk* (1994)

Eik en Beuk blz. 6

Annie Meussen

‘Het Hembrug Museum is heel informatief! Schitterende foto's en heel mooi gepresenteerd, een aanrader voor jong en oud.'

Vrijwilligers en oud-Hembrugmedewerkers met Rob Valk en conservatoren Hester Wandel en Daphne Stechweij en het verworven pistool

PISTOOL HEMBRUG

Na de Eerste Wereldoorlog bestelde het Nederlandse leger 1.200 Brownings M25 No. 1 voor het Korps Politietroepen bij de Franse Fabrique Nationale. Later bestelde de landmacht nog eens 2.000 Brownings M25 No. 2. Euro-metaal kreeg opdracht het onderhoud van deze M25's te verzorgen. In 1929 bestond Hembrug 250 jaar en ontving het een relatiegeschenk van de Fabrique Nationale: een prachtig gegraveerd pistool met goud en bloemen-ranken. Dit pistool is eind 2002, na de sluiting van Eurometaal, op mysterieuze wijze verdwenen. Dankzij inspanningen van Co Haverhoek (oud-medewerker Hembrug), Rob Valk (SSV Zaanstad) en Johan Mulder (politie Amsterdam) heeft het pistool een plek gekregen binnen de Hembrug-collectie van het Zaanse Museum. Het gehele verhaal is terug te lezen op de Zaanse Verhalen-bank onder 'Het geheim van het gestolen pistool op het Hembrugterrein'. Zie www.zaanseverhalenbank.nl. [ZM-18-1286](#)

TWEDE WERELDOORLOG

Van de heer en mevrouw Prinsze ontving het museum een verzameling voorwerpen en documenten gerelateerd aan de Tweede Wereldoorlog, voorzien van uitgebreide documentatie. De schenking, waaronder materiaal om schoenen te verzolen, oorlogsgeld en een distributieboekje van blikfabriek Verblifa, kan benut worden voor de aankomende tentoonstelling over de Tweede Wereldoorlog die in het teken staat van 75 jaar vrijheid (2020). Hoewel ze er niet meer woonachtig zijn, voelt het echtpaar zich nog steeds nauw verbonden met de Zaanstreek. Tot zij kinderen kreeg, werkte mevrouw Prinsze op het laboratorium van Forbo Krommenie; haar vader bouwde nog mee aan de Zaanse Schans. Meneer Prinsze werkte bij Verffabriek Pieter Schoen & Zn. en later bij Sigma Coatings; zijn vader werkte bij Verblifa. Beiden maakten de oorlog bewust mee. Dit zette meneer Prinsze aan tot het verzamelen en documenteren van deze voorwerpen. [ZM-18-1283](#)

OVERIGE SCHENKINGEN

Van Koninklijke Peijnenburg BV: schilderij van een Zaanse dorpsgezicht door Wijnand Takkenberg. [ZM-17561](#)

Van Lassie Nederland BV: tegeltableau dat de fabrieken van Gebroeders Laan verbeeldt, circa 1945. [ZM-17559](#)

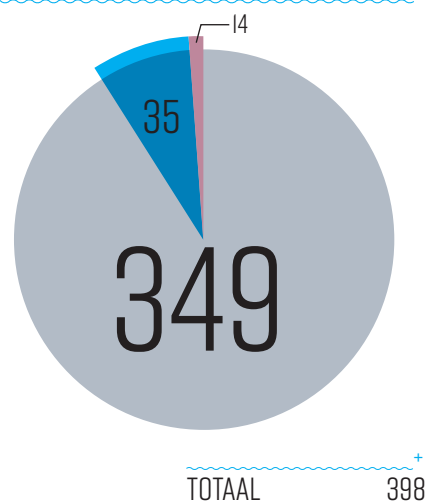
Van I. Louwrier: twee Verkade-blikken. [ZM-17530](#), [ZM-17531](#)

Van B. Bol: blikje Crokvit (margarine). [ZM-17798](#)

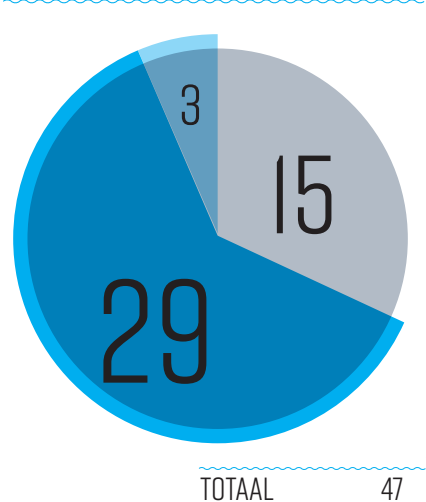
Van I. Hienkens-Gongriep: bidprentje. [M-17807](#)

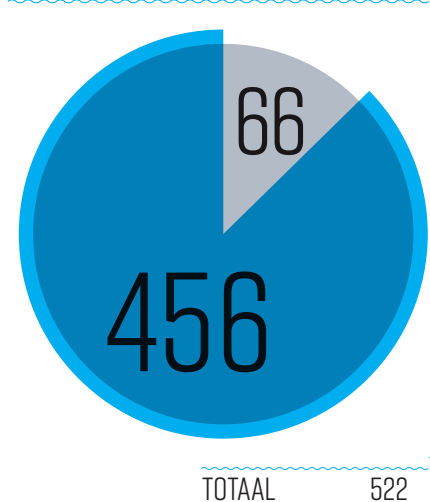
DE ZAANSTREEK MAAKT HET!

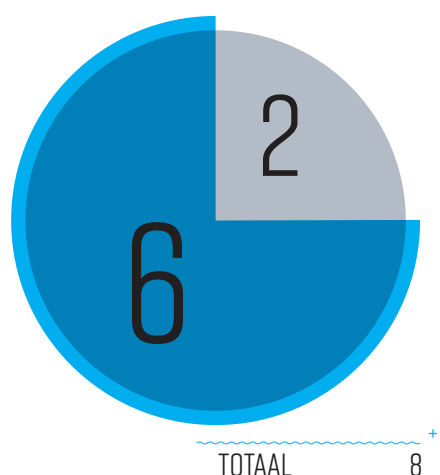
ZAANKANTERS

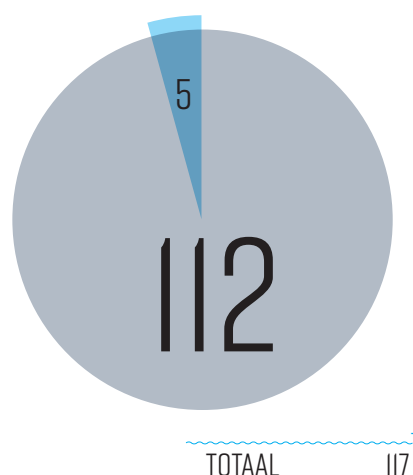
TYPISCH ZAANS

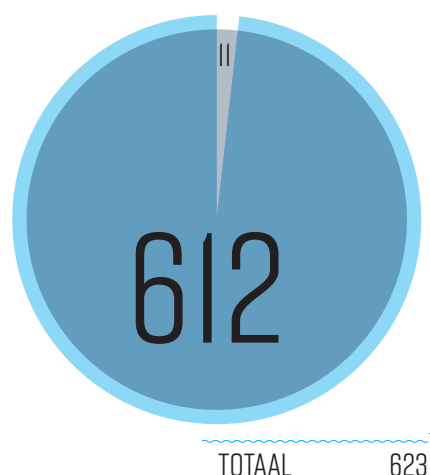
DE VERLEIDING VAN HET ZAANSE LANDSCHAP (MONET)

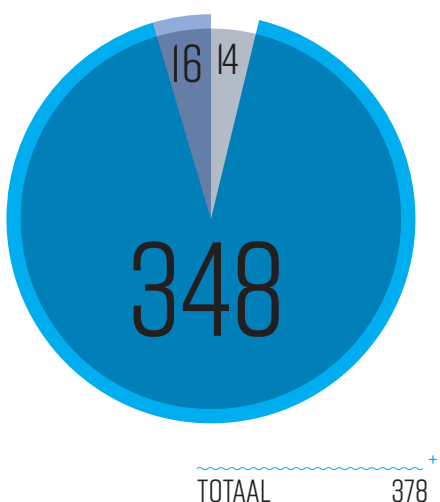
DOSSIER DUYVIS

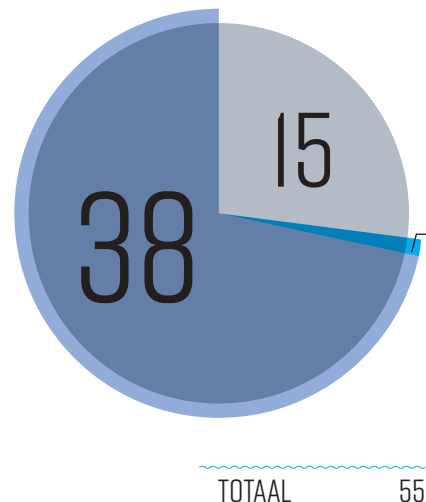
VERKADE EXPERIENCE

HONIG BREETHUIS

CZAAR PETERHUISJE

- ZAANS MUSEUM
- ZAAANLANDSE OUDHEIDKUNDIGE VERZAMELING
- STICHTING BEHOUD CULTUREEL ERFGOED VERKADE
- BRUIKLEEN RIJKSDIENST CULTUREEL ERFGOED
- BRUIKLEEN OVERIG

Bruiklenen

INKOMEND LANGDURIG

Aan de rijke collectie tegeltableaus van Zaanse bedrijven en uit Zaanse huizen zijn twee tableaus toegevoegd, in langdurig bruikleen gegeven door de firma Stadlander & Middelhoven BV. Na restauratie en betere inlijsting worden de tableaus in 2019 gepresenteerd. [B-18003](#), [B-18004](#), [B-18-0180](#)

INKOMEND KORTDUREND

Van Kröller-Müller Museum, *Portret van mej. Guurtje van de Stadt* door Claude Monet, ten behoeve van de tentoonstelling Guurtje te gast. [B-18002](#)

Van C. Rol, olieverfschetsen door Henricus Rol, bruikleen uit familiebezit, ten behoeve van tentoonstelling *De Artis-albums van Verkade*. [B-18-0177](#)

Van M. Rol, olieverfschetsen, aquarellen, schetsboekjes en palet van Henricus Rol, bruikleen uit familiebezit, ten behoeve van de tentoonstelling *De Artis-albums van Verkade*. [B-18-0178](#)

Van N. Bleker-Swart, verpakkingen Molenaar's Kindermeel, aanvulling op huidig bruikleen ten behoeve van *De Zaanstreek maakt het*. [B-18-0179](#)

Van A. Bosman, fiets ArtillerieInrichtingen, ten behoeve van de presentatie in het Hembrug Museum. [B-18-0183](#) / [B-18001](#)

Van N. Bleker-Swart, archiefmateriaal Molenaar's Kindermeel, ten behoeve van de presentatie *Molenaar's Kindermeel*. [B-18-0189](#)

Van T. Smit, twee pietenpakken (man en vrouw), gedragen tijdens de landelijke Sinterklaasintocht op de Zaanse Schans. Bruikleen ten behoeve van de presentatie in de Verkade Experience.

UITGAAND LANGDURIG

Aan Museum Zaanse Tijd, Zaandam (sinds de jaren negentig): twee knipsels met spreuken, de passer van een molenmaker en een handplanetarium in blikken trommel. [ZOV-04017](#), [ZOV-04018](#), [ZOV-01750](#), [ZOV-01585](#)

Aan het Rijtuigmuseum, Leek (sinds 1960): een WestFrieze sjees van de familie Honig te Zaandijk. [ZOV-03328](#)

Aan het Molenmuseum, Koog aan de Zaan (sinds 1928): een spinnewiel, hekelblok, twee halve haren, merkletters en mooimakersgoed. [ZOV-04688 t/m ZOV-04691](#)

UITGAAND KORTDUREND

Aan Museum Belvédère, Oranjewoud, 35 aquarellen uit de Verkade-albums *De Bloemen en haar vrienden*, *Paddenstoelen*, *Waar wij wonen*, *Onze groote rivieren*, *De Boerderij*, ten behoeve van de tentoonstelling *Oase Oranjewoud. Natuur en focus*. [B-18-0181](#)

Aan Stadsarchief Amsterdam, diverse objecten van essencefabriek (geur- en smaakstoffen) Polak & Schwarz, ten behoeve van de tentoonstelling *De paradijsvloek van Johan Polak*. [ZM-10630](#) / [ZM-10631](#) / [ZM-10637](#) / [B-18-0182](#)

Aan Kröller-Müller Museum, Otterlo, *De Voorzaan en de Westerhem* door Claude Monet, ten behoeve van de tentoonstelling *Als kunst je lief is*, i.s.m. Vereniging Rembrandt. [ZM-17071](#) / [B-18-0184](#)

DE HAND VAN PETER DE GROTE

Tijdens zijn tweede bezoek aan Nederland zou tsaar Peter de Grote een consult hebben aangevraagd bij de beroemde Leidse arts Herman Boerhaave. Peter de Grote was zelf ook een alleskunner; in Rusland wordt hij ook wel de 'tsaar-met-eelt-op-zijn-handen' genoemd. Zo was hij bijvoorbeeld scheepstimmerman én chirurgijn. Ten behoeve van de nieuwe tentoonstelling *Herman Boerhaave en de Gouden Eeuw* van de wetenschap heeft het Zaanse Museum het afgietsel van de hand van de beroemde tsaar – die deel uitmaakt van de collectie van het Czaar Peterhuisje – in bruikleen gegeven aan Rijksmuseum Boerhaave. Daar is deze tot 1 september 2019 te zien. [ZM-17558](#) / [B-18-0185](#)

‘This museum shows the real Holland, with fantastic paintings – even a Monet. The museum is a must-visit when you are in Holland.’

Aan het Molenmuseum, Koog aan de Zaan, *Schuilende koeien in de Oostzijderkerk te Zaandam* (de watersnood van 1825) door Pieter Gerardus van Os en tegeltableau ter herinnering aan de watersnood van 1916, ten behoeve van de tentoonstelling *Leven onder zeeniveau*. [ZOV-08003](#), [ZOV-08689](#) / [B-18-0190](#)

Beeldaanvragen

JAN KRUIJVER

In het Molenmuseum vond van 19 mei tot en met 29 juli 2018 de tentoonstelling *Verdwenen Zaanstreek. De erfenis van Jan Kruijver* plaats. Het Zaanse Museum droeg daaraan bij door de afbeeldingen te leveren van de vijf schilderijen van Kruijver in de collectie, voor het gelijknamige boek van Ron Couwenhoven. [ZOV-06059](#), [ZOV-06099](#), [ZOV-04384](#), [ZOV-05435](#), [ZOV-06976](#)

HENNEPKLOPPER DE PAAUW

Op 7 september 2018 opende hennepklopper De Paauw in Nauerna. Dit was oorspronkelijk een oliemolen, waarvan de schuur is blijven staan. Stichting Zaanse Pakhuizen heeft besloten de molen met bestaande onderdelen om te bouwen tot een hennepklopper, waarvan in de Zaanstreek geen voorbeeld bewaard is gebleven. In hennepkloppers werd hennep verwerkt om er garen van te spinnen dat werd gebruikt voor het weven van zeildoek door de wevers in Krommenie en Assendelft. Het Zaanse Museum, dat sinds 2016 het zeildoek weven onderzoekt in het Wevershuis op de Zaanse Schans, heeft bijgedragen aan het onderzoek voor het boek over molen De Paauw. Karen Tessel, voormalig hoofd presentatie, schreef een hoofdstuk over het zeildoek weven. Daarbij werden afbeeldingen uit de collectie gebruikt. [ZOV-03638](#), [ZOV-04991](#)

OVERIGE BEELDAANVRAGEN

Olivier Malingue Ltd. (Londen), ten behoeve van de publicatie *A history of abstract hanging sculpture 1918-2018* van Matthieu Poirier. [ZOV-01402](#)

Uitgeverij Waanders & De Kunst, ten behoeve van de publicatie *Pronck & Prael – Sits in Holland*. [ZOV-02283](#)

Zaans Erfgoed, ten behoeve van diverse artikelen. [ZOV-07024](#), [ZOV-01326](#), [ZM-16621](#), [H-02441](#), [H-01390](#)

Wijke van Ritbergen, ten behoeve van de publicatie *Vernuftelingen en kooplieden in een productief landschap* van Jur Kingma. [ZOV-01429](#)

Stichting Van Loon, ten behoeve van de tentoonstellingscatalogus *Pastels – Het pastelportret in Nederland* van Museum Van Loon. [ZOV-04389.01](#), [ZOV-04391.01](#)

Gemeente Zaanstad, Piet Kleij, ten behoeve van een in 2019 te verschijnen publicatie over Zaanse scheepsbouw en de opgravingen van de scheepswerven aan de Hogendijk in Zaandam. [ZOV-05633](#)

Museumtijdschrift, ten behoeve van een recensie van de presentatie *Kant*. [ZOV-03606](#)

Stichting Uitgeverij Noord-Holland, Peter Roggeveen, ten behoeve van de publicatie *De Beschuitstoren van Wormer*. [ZOV-01732](#), [01332](#), [01292](#), [01402](#), [04008](#), [03169](#), [01429](#), [01793](#), [04055](#), [04560.01-04](#), [03246](#)

Stadsherstel Amsterdam, Stella van Heezik, ten behoeve van een artikel en lezing over het pand Westzijde 38. [ZOV-01276](#), [ZOV-01277](#), [ZOV-03323](#)

Stichting Marketing Zaanstreek, Marene Kok, ten behoeve van een olieverfdoek voor de ZaanStore. [ZOV-05244](#)

Wim Huijser, ten behoeve van een artikel over vogelzang in het tijdschrift *Natura*. [V-03595](#), [V-30599](#), [V-30600](#), [V-30602](#), [V-30604](#)

VVV ZaanStore, ten behoeve van de inrichting van de winkel. [ZM-16621](#)

Het Kleurbureau, Rob van Maanen, ten behoeve van een kleurkwaliteitsplan voor de Zaanse Oever, een nieuwbouwproject aan de Zaan. [ZM-12186](#)

Kantoor Verschoor Boekmakers, Jaap Verschoor, ten behoeve van het herdenkingsboek *Haarlemmerliede en Spaarnwoude – Van veenwildernis tot wonen in het groen*. [ZM-12283](#)

Beeldbalie, Daniëlle Moelker, ten behoeve van de publicatie *Educatie in Erfgoed* door Jacquélien Vroemen.

Remko Kraaijeveld, ten behoeve van het kookboek *Eetbare Paddenstoelen* van Jonnie Boer, alle afbeeldingen van het Verkade-album *Paddenstoelen*.

Uitgeverij Atlas Contact, Noemi Frontana, ten behoeve van het boek *De zomer van 1823* van Jacob van Lennep. [ZOV-01248](#)

Museum Zaanse Tijd, Pier van Leeuwen, ten behoeve van de vernieuwde vaste opstelling Zaanse Meesters. [ZOV-01225](#), [ZOV-01226](#), [ZOV-01227](#), [ZOV-01228](#)

Beheer en behoud

RESTAURATIE TSARENPORTRETTE

In het Czaar Peterhuisje beheert het Zaanse Museum werken uit de collectie van de Rijksdienst Cultureel Erfgoed (RCE) en enkele objecten uit de collectie van de Zaanlandsche Oudheidkundige Verzameling. De meeste werken hangen er al decennia en zijn toe aan conservering of restauratie. Dat geldt bijvoorbeeld voor het portret van tsaar Peter, waarop het lijkt alsof hij een wijnvlek heeft op zijn kin, en dat van zijn vrouw Catharina I.

Het echtpaar bracht in 1717 voor de tweede keer een bezoek aan Zaandam, waarbij ze ook het houten huisje bezochten. Tijdens hun verblijf in Nederland lieten ze zichzelf vereeuwigen door de gevierde portretschilder Arnold Boonen (1669-1729). De portretten zijn al sinds 1847 te zien in het Czaar Peterhuisje. Toenmalig beheerder Adriaan van der Hoop kocht de schilderijen destijds op een veiling, waarna hij ze schonk aan koningin Anna Paulowna, die eigenaresse van het Czaar Peterhuisje was.

Kunsthistoricus Jan Six heeft de schilderijen een tijd geleden onderzocht en had een vermoeden dat het kopieën waren van de portretten die Arnold Boonen in 1717 van de tsaar en zijn vrouw had vervaardigd. Mogelijk heeft een leerling de kopieën vervaardigd in het atelier van Boonen. De originele schilderijen van Boonen zijn in 1982 geveild, de huidige locatie is onbekend.

In 2017 gaf de Russische ambassadeur in Nederland te kennen dat hij graag wilde bijdragen aan een project ter herdenking van het bezoek van Peter de Grote aan Zaandam in 1717. Vervolgens is het plan gemaakt om de portretten van tsaar Peter en zijn vrouw Catharina I te laten restaureren. Uiteindelijk is het project gefinancierd door Shell en Van Oord in samenwerking met de Russische ambassade. In januari 2018 is de restauratie door Boeijsink, Boekel, Van der Knaap gestart.

‘Fantastische tentoonstelling en uitleg van de vroegere Zaanse bedrijven. Ook de schilderijen waren zo mooi! Zoveel te zien met als extra de Verkade-tentoonstelling, super!’

Jan Hovers zet conservator Farida Guseynova in het zonnetje.

Wethouder Sanna Munnikendam ontvangt een cadeau van de Russische ambassadeur Alexander Vasilievich Shulgin

↪ Restaurator Femke van der Knaap van Boeijink, Boekel, Van der Knaap geeft uitleg over de restauratie.
↪ De Russische ambassadeur en Jan Hovers onthullen de schilderijen.

Op 30 augustus 2018 keerden de portretten terug naar het Czaar Peterhuisje. De Russische ambassadeur Alexander Vasilievich Shulgin verrichtte de officiële onthulling in aanwezigheid van Sanna Munnikendam, wethouder Cultuur, en Jan Hovers, directeur van het Zaans Museum. Dit event stond zowel in de Nederlandse als in de Russische media in de schijnwerpers.

EERSTE LUSTRUM REPLICA CZAAR PETERHUISJE IN MOSKOU

Op 31 oktober 2018 waren directeur Jan Hovers en conservator Farida Guseynova, op uitnodiging van de Nederlandse ambassadeur in Rusland, Renée Jones-Bos, aanwezig bij de feestelijke bijeenkomst in het Kolomenskoje Museum in Rusland, om te vieren dat daar vijf jaar geleden een replica van ons Czaar Peterhuisje werd geplaatst. De replica is door het Nederlandse ministerie van Defensie in nauwe samenwerking met beide musea in 2013 ter gelegenheid van het Vriendschapsjaar gerealiseerd. Tijdens de ceremonie overhandigden zij kopieën van de recent gerestaureerde portretten aan hun Russische collega's. Deze waren blij verrast met het geschenk; de kopieën worden opgenomen in de collectie. In de Russische media werd veel aandacht besteed aan het lustrum van het Czaar Peterhuisje in het Kolomenskoje Museum.

Jan Hovers en conservator Farida Guseynova in het gezelschap van de Nederlandse ambassadeur in Rusland, Renée Jones-Bos, en een delegatie van het Kolomenskoje Museum in Moskou.

Jan Hovers en conservator Farida Guseynova in het gezelschap van de Nederlandse ambassadeur in Rusland, Renée Jones-Bos, en een delegatie van het Kolomenskoje Museum in Moskou.

Vrouwe Fortuna, originele windvaan van de Beschuitstoren te Wormer

BESCHUITSTOREN WORMER

In september 2018 opende burgemeester Tange de herbouwde beschuitstoren in Wormer. In de oorspronkelijke toren waren vier gevelstenen ingemetseld; bij de afbraak van de toren in 1894 zijn deze verwijderd en in 1940 verwerkt in de gevel van het Honig Breethuis. Op advies van het Zaan Museum, en met dank aan de Vereniging van Vrienden van Amsterdamse Gevelstenen, heeft restaurator Wil Abels afdrukken gemaakt van de originele gevelstenen. Deze replica's hebben vervolgens een plaats gekregen in de nieuwe Beschuitstoren. Ook de windvaan die de toren sierde is precies nagemaakt naar het origineel dat zich in het depot van het Zaan Museum bevindt.

ZOV-04560.01 t/m 04560.04 / ZOV-04055

HONIG BREETHUIS

Op 6 maart is het koper in de Zaankamer en de keuken gepoetst door vrijwilligers van het Honig Breethuis onder begeleiding van Daphne Stechweij, medewerker collectie van het Zaan Museum, en Devyn Seitner, student Beheer en Behoud aan de Reinwardt Academie. Het miniatuurzilver in de vitrine op de eerste etage wordt in 2019 gepoetst door restaurator Michiel Langeveld.

Op dinsdag 10 en woensdag 11 juli heeft Wibout Loonen van Artcare, onder begeleiding van Daphne Stechweij, objecten in alle ruimten van het Honig Breethuis geborgd. Het doel hiervan is het verbeteren van de (verouderde) ophanging en het tegengaan van meenemen, of per ongeluk omstoten door bezoekers. Tevens is op de Zaanzolder de gravureplaat C. & J. Honig Papier Fabrikeurs opgehangen en geborgd achter een perspex plaat, ten behoeve van de presentatie aldaar. ZOV-04949

Educatie

DOELSTELLING EN WAARDERING

De educatieve programma's van het Zaan Museum hebben als doel om jonge Zaanse kinderen te verbinden met 'hun' geschiedenis en cultuur. De programma's gaan uit van de belevingswereld van kinderen en jongeren, ze sluiten aan bij de kerndoelen van het onderwijs en stimuleren de ontwikkeling van 21^e-eeuwse vaardigheden. Al onze programma's zijn interactief van karakter.

Voor kinderen uit het primair en voortgezet onderwijs streeft het Zaan Museum ernaar dat zij:

- zich openstellen voor ontmoetingen met het 'onbekende';
- nieuwe, betekenisvolle ervaringen opdoen;
- basiskennis opdoen over de geschiedenis en cultuur van de Zaanstreek;
- de opgedane ervaringen en kennis betrekken op hun eigen leven;
- plezier beleven aan het museumbezoek.

De leerlingen worden tijdens het museumbezoek begeleid door vrijwillige museumdocenten met veel ervaring in het educatieve veld. Mede dankzij hun inzet worden de schoolprogramma's hoog gewaardeerd met een 8,6 gemiddeld op een schaal van 10.

CULTUURMENU ZAANSTREEK

Het grootste deel van onze educatieve programma's wordt geboekt via het Cultuurmenu Zaanstreek. Dit is een samenwerkingsproject van het Zaan Museum, primair onderwijs en verschillende aanbieders van activiteiten op het gebied van erfgoed, kunst en media; de coördinatie ligt bij FluXus, centrum voor de kunsten Zaanstad. Onze educator heeft zitting in de Erfgoedcommissie. Deze beoordeelt of nieuwe programma's gericht op erfgoededucatie in het Cultuurmenu worden opgenomen en bewaakt de kwaliteit van de programma's die al onderdeel zijn van het menu.

Ariëne Kooter, directievoorzitter Rabobank Zaanstreek, met adjunct-directeur Marije Kool

SAMENWERKING RABOBANK

In november heeft de Rabobank Zaanstreek aangegeven de educatieve programmering van het Zaan Museum opnieuw voor drie jaar te ondersteunen. Dit stelt het museum in staat om in 2019 een nieuw onderwijsprogramma voor leerlingen uit het basis- en voortgezet onderwijs uit te rollen: #MijnZaanstreek. Uitgangspunt voor dit programma is de vraag: 'Wat betekent het voor jou om op te groeien in de Zaanstreek?' Hierbij hoort een tentoonstellingspakket voor alle basisscholen in de Zaanstreek. Zij krijgen de vraag een tentoonstelling te ontwerpen. De winnende klas mag de tentoonstelling daadwerkelijk realiseren in het Zaan Museum.

LUODIDACTIEK

Het Zaan Museum hecht eraan de nieuwste ontwikkelingen op het gebied van leren te verwerken in de ontwikkeling van educatieve programma's. Museumeducator Janneke Francissen heeft zich het afgelopen jaar bekwaamd in 'ludodidactiek': het versterken van kennis en vaardigheden door spelend te leren. In een cursus, aangeboden door de HKU en IJsfontein, heeft zij geleerd spelprincipes (zoals deze worden toegepast in nieuwe spelvormen zoals games en apps) te vertalen naar onze museumlessen en zo leerlingen extra te motiveren. Dit heeft geresulteerd in de ontwikkeling van *History Hackers*: een escape-game voor de onderbouw van het voortgezet onderwijs. Auteur Helena Hoogenkamp schreef de verhaallijnen voor de game. Dit programma wordt in de zomer van 2019 opgeleverd.

ONTWIKKELING SCHOOLPROGRAMMA I.S.M. MUSEUM HET SCHIP

Voor de onderbouw van het voortgezet onderwijs is een schoolprogramma ontwikkeld in samenwerking met Museum Het Schip (Amsterdam). Het programma draait om de Amsterdamse Corrie Muis, die op haar vijftiende in de fabriek van Verkade ging werken. Iedere dag nam ze samen met honderden andere meisjes de trein naar de Verkadefabriek in Zaandam. Daar stond ze achter de lopende band beschuit en koekjes in te pakken. Aan de hand van een paspoort volgen de leerlingen het dagelijks leven van Corrie. Zo leren ze meer over het leven van leeftijdsgenoten tijdens de crisisjaren 1930 en de link tussen de Amsterdamse Spaarndammerbuurt en Zaandam. Het programma is opgeleverd in het voorjaar van 2019.

'Het Zaan Museum laat leerlingen op speelse wijze ontdekken hoe de Zaanse cultuur en geschiedenis van invloed is op hun eigen leven.'

-Ariëne Kooter, directievoorzitter Rabobank Zaanstreek

‘Fijne begeleiding en een goede afwisseling qua opdrachten. Leuk dat de kinderen veel zelf konden ontdekken!’

– OBS De Kweekvijver uit Oostzaan over het programma Nijvere Neeltje voor groep 1/2

ONTWIKKELING EN PRODUCTIE ZAAANSE SCHANS-ROUTES

In 2018 zijn twee nieuwe routes op de Zaanse Schans opgeleverd: een route voor het basisonderwijs die ook te gebruiken is door families met kinderen én een route voor het voortgezet onderwijs.

LANCERING NIEUWE ZAAANSE SCHANS-SCHOOLPROGRAMMA'S

In september 2018 zijn drie nieuwe schoolprogramma's voor het basisonderwijs op de Zaanse Schans gelanceerd. Voor groep 1 tot en met 8 bieden we een interactief programma, waarbij kinderen spelenderwijs ervaren hoe het was om kind te zijn in 1850. Voor de kleuters speelt het programma zich af rondom het Jisperhuisje. Leerlingen uit groep 3 en 4 bezoeken naast het Jisperhuisje ook het Wevershuis. Groep 5 t/m 8 bezoekt beide locaties en volgt een uitgebreide route over de Zaanse Schans, waarbij ook de molens aan bod komen.

‘De kinderen waren heel enthousiast. Goed afwisselend programma waarin kinderen lekker veel kunnen doen.’

– CBS Het Baken uit Zaandam over Typisch Zaanse voor groep 3/4

CONTINUERING ONDERWIJSPROGRAMMA'S

De onderwijsprogramma's die in 2017 zijn ontwikkeld of in dat jaar een opfrisbeurt kregen zijn in 2018 gecontinueerd: *Nijvere Neeltje* (groep 1 & 2), *Typisch Zaanse* (groep 3 & 4), *De Zaanstreek maakt het* (groep 5 t/m 8), *Monet in de Zaanstreek* (groep 5 t/m 8), *Verkade Experience* (groep 7 & 8) en *In de voetsporen van tsaar Peter* (groep 5 t/m 8).

FILM ZEILDOEK WEVEN

In december 2018 is een film gemaakt waarin het proces van het zeildoek weven wordt gedocumenteerd. Vrijwilliger Han Schmitt is expert op dit gebied; zijn kennis is onontbeerlijk gebleken voor het in bedrijf brengen van de weefgetouwen in het Wevershuisje. Filmmaker Wisse de Lange heeft Han gefilmd tijdens het opzetten van een van de weefgetouwen. De film van 25 minuten dient als trainingsfilm voor de huidige poule vrijwilligers.

TRAININGEN (INTERN)

De educator heeft in 2018 diverse trainingen verzorgd voor medewerkers, museumdocenten en vrijwilligers. Vaak waren deze gekoppeld aan de museumlocaties, waar het publiek kennismakert met oude ambachten, de nieuwe lesprogramma's of de uitvoering van het 'Kom werken bij Verkade'-kinderfeestje. Daarnaast hebben de museumdocenten in december een training portrettekenen gevolgd, ter voorbereiding op het begeleiden van workshops in de kerstvakantie.

In aanloop naar de opening van het nieuwe Hembrug Museum zijn in mei 2018 twee trainingsmiddagen verzorgd voor de groep gidsen. De focus lag hierbij op de routing, omgang met publiek en het verhaal dat we met het nieuwe museum willen vertellen.

Tenslotte zijn, gedurende één week in december, dagelijks mini-trainingen pedagogiek verzorgd voor de front office-medewerkers. Centraal stond het omgaan met kinderen en families in het museum. De theoretische informatie werd gevolgd door een interactieve uitwisseling van tips.

Diverse educatieve activiteiten

Naast de verschillende vakantieactiviteiten (zie: Publiekszaken), organiseerde het Zaans Museum diverse educatieve activiteiten voor families en andere bezoekers.

MUSEUMJEUGDUNIVERSITEIT

In het voorjaar van 2018 heeft het Zaans Museum voor het eerst deelgenomen aan de MuseumJeugdUniversiteit: een reeks kindercolleges, waarbij echte wetenschappers, onderzoekers, vakspecialisten en experts antwoord geven op spannende vragen over de museumcollectie. Twintig kinderen volgden colleges over de productie van rijst, walvissen, het effect van chocolade op je brein en Verkadeplaatjes.

PRESENTATIE CULTUURMENU 2019-2021

Bij de presentatie van het Cultuurmenu Zaanstreek heeft de museumedicator een workshop gegeven over creativiteit en erfgoededucatie; ruim veertig docenten namen hieraan deel.

MOCCA INFORMATIEMARKT

Tijdens het congres cultuureducatie van MOCCA, expertisecentrum cultuuronderwijs, was het Zaans Museum vertegenwoordigd op de informatiemarkt.

LANCERING WIKKELMACHINE

Groep 5 van basisschool De Jagersplas (Zaandam) was aanwezig bij de feestelijke opening van de aangepaste wikkelmachine in de Verkade Experience. De klas volgde een speciaal schoolprogramma en mocht de eerste nieuwe chocoladewikkels maken.

SPEEDDATE MET ICC'ERS

Het Zaans Museum nam deel aan een cursus Interne Cultuurcoördinator. Acht nieuwe cultuurcoördinatoren uit de Zaanstreek kregen een presentatie over de educatieve programmering van het Zaans Museum en specifiek het programma in het Czaar Peterhuisje.

WORKSHOPS PORRETTEKENEN EN SCHILDEREN

Twintig leerlingen van groep 7 van basisschool De Horizon (Zaandam) waren aanwezig bij de presentatie van het portret van Guurtje van de Stadt, dat te gast was in het Zaans Museum. De leerlingen mochten als eersten het schilderij bekijken en volgden daarna een workshop portrettekenen.

KINDERBOEKENWEEKFEEST

Tijdens het Kinderboekenweekfeest in het Zaantheater organiseerden we een tekenworkshop voor kinderen rondom het thema van de Kinderboekenweek: vriendschap. Samen met alle aanwezige kinderen maakten we een vriendschapsslinger.

PROJECTEN MET HET ST. MICHAËL COLLEGE

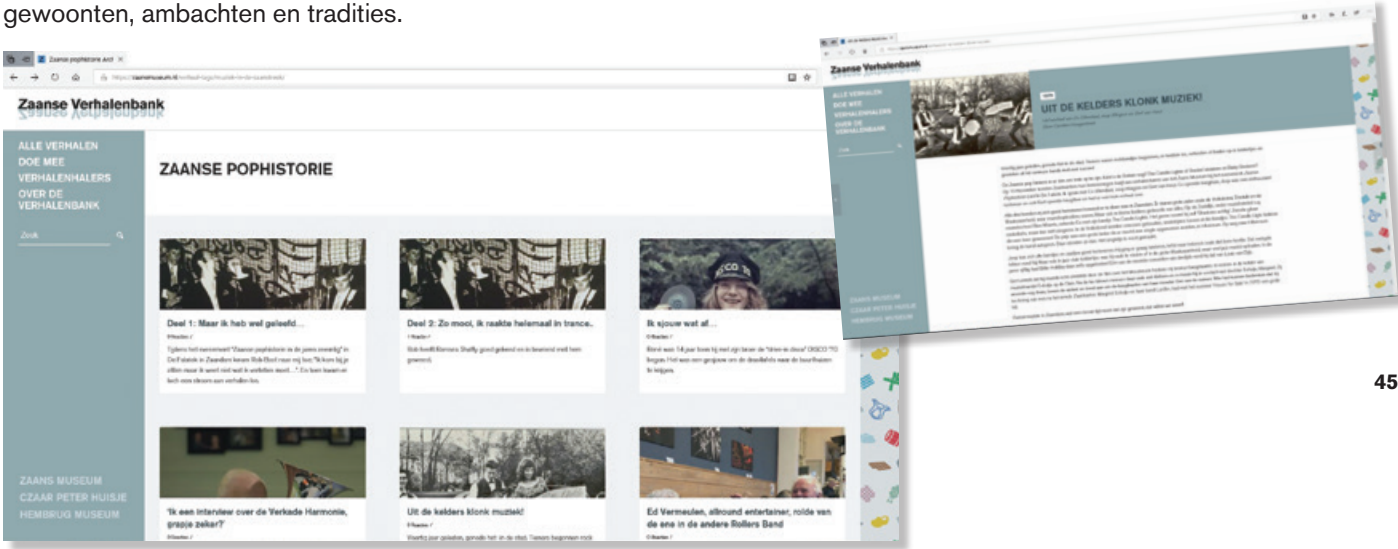
In samenwerking met het St. Michaël College organiseerden we drie projecten voor de klassen V2x, V3x en V4x. Twee klassen V2x deden onderzoek naar hun

eigen leefomgeving en bezochten het museum om extra inspiratie en informatie op te doen. Klas V3x dacht tijdens de jaarlijkse projectdag na over een marketingactie om meer jongeren naar het museum te trekken. De leerlingen van V4x organiseerden *Dining at the museum*, tijdens het jubileum van Lassie in februari 2018. Tijdens dit jubileum vierden circa negentig medewerkers het 125-jarige bestaan van Lassie. De leerlingen gaven rondleidingen door het museum en verzorgden de catering.

Participatie

Om de betekenis van de Zaanse cultuur te kunnen onderzoeken en duiden, is verbinding met de regionale bevolking essentieel. Het zijn immers de gewoonten, herinneringen, reflecties en verhalen van de Zaanse bewoners waarvoor deze cultuur wordt gevormd. Het Zaans Museum streeft ernaar dat de streekbewoners zich welkom voelen, zichzelf herkennen, actief bijdragen aan het verzamelen van objecten, het vertellen van verhalen en het overdragen van gewoonten, ambachten en tradities.

ZAANSE VERHALENBANK

In 2017 is de Zaanse Verhalenbank gelanceerd: een platform voor verhalen van en voor Zaanse bewoners. Grote verhalen, kleine verhalen over leven, wonen, werken in de Zaanstreek. Zowel herinneringen uit eigen ervaring als verhalen van familie en vrienden worden opgetekend door 'verhalenhouders' die als vrijwilliger verbonden zijn aan het project.

De verhalenhouders van het Zaans Museum zijn in 2018 bij veel verschillende mensen op bezoek geweest om te praten over hun herinneringen en hun verhalen op te tekenen. In totaal zijn er door de verhalenhouders zo'n 95 verhalen opgetekend over uiteenlopende onderwerpen. Van leren zwemmen in de Zaan tot werken bij Verkade. De verhalen op de Zaanse Verhalenbank zijn door bijna 9.000 Zaanse bewoners gelezen. Zie www.zaanseverhalenbank.nl.

ZAANSE POPHISTORIE LIVE

De Zaanse pophistorie leeft! Gemeentearchief Zaanstad, de Vereniging Zaanse Erfgoed, het Zaans Museum, Filmtheater De Fabriek en Café Fabriek organiseerden samen op zaterdag 10 november 2018 het evenement 'De Zaanse Pophistorie Live'. Een middag- en avondvullend programma dat in het teken stond van de rijke popgeschiedenis van de Zaanstreek. Het programma was divers: ontmoetingen tussen Zaanse artiesten en publiek, een talkshow en een filmprogramma met clips en optredens. Na afloop speelden The Streetrollers covers van Zaanse acts uit de jaren zestig en zeventig. De verhalenhouders van het Zaans Museum gingen met Zaanse bewoners in gesprek over hun muzikale herinneringen aan de jaren zestig; deze verhalen zijn gepubliceerd op de Verhalenbank.

ZAANSE GESCHIEDENISQUIZ

Op 15 oktober deed een kleine delegatie van het Zaans Museum mee aan de Zaanse Geschiedenisquiz, georganiseerd door Zaanse Erfgoed, Gemeentearchief Zaanstad en De Orkaan. Het museum heeft aangeboden om – voor de volgende editie – ook de museumcollectie te benutten als bron voor de vragen.

PUBLIEKS- ZAKEN

Bezoekcijfers 2018

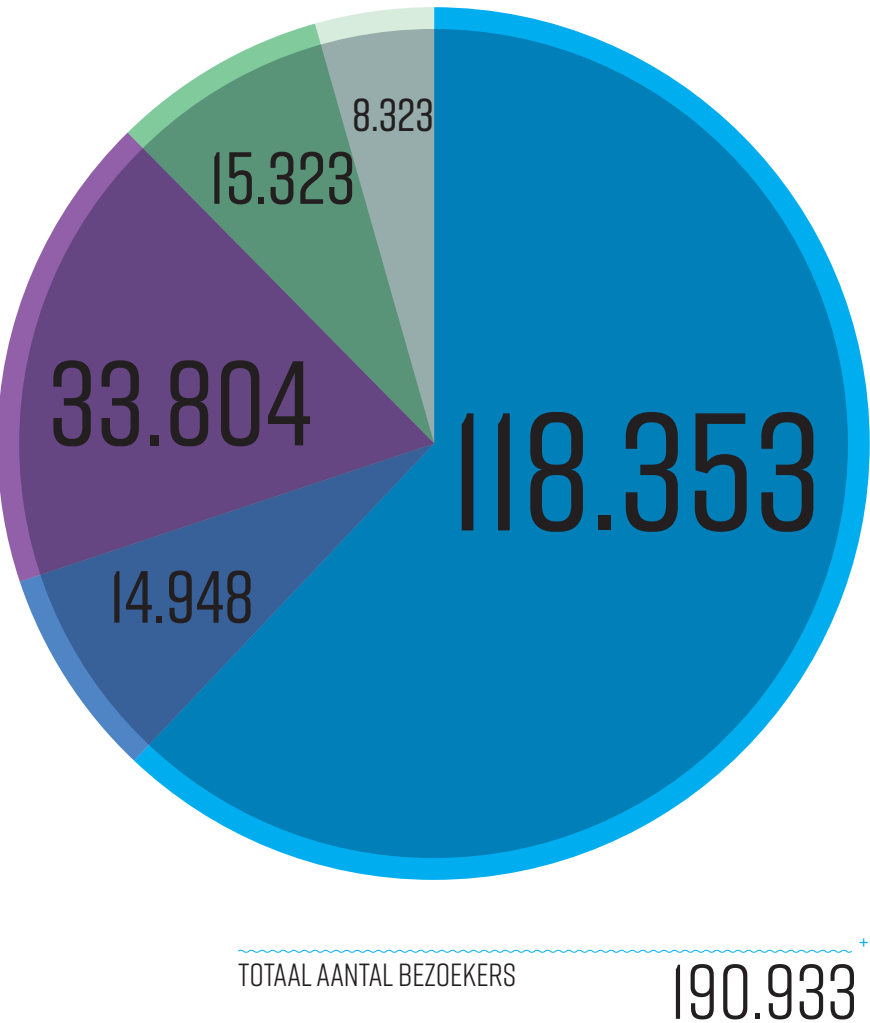
Het Zaans Museum is 2018 succesvol afgesloten met 190.933 bezoekers. Daarmee zet het museum de groei door die twee jaar geleden is ingezet: ruim 30% meer dan 2017 en zelfs 70% meer ten opzichte van 2016. Zo'n forse groei is geweldig, maar maakt tegelijkertijd zichtbaar dat het museum twintig jaar geleden voor een aanzienlijk kleiner aantal bezoekers is ingericht. Daar gaan we ons in 2019 nader op bezinnen.

Het Zaans Museum vierde het afgelopen jaar haar twintigjarig bestaan. Sinds de opening heeft het een enigszins autonome koers gevaren als streekmuseum, terwijl de Zaanse Schans met name een ontwikkeling als toeristische attractie doormaakte. Onder de huidige directie is in 2015 de strategie van het Zaans Museum aangepast en in grote mate gericht op het publiek dat de Zaanse Schans bezoekt.

Als integraal onderdeel van de Zaanse Schans wil het museum een betere en meer dienstbare rol spelen in het realiseren van de kwaliteitsambities – waaronder het duiden en verdiepen van een bezoek – van de Zaanse Schans en diens stakeholders. In 2016 heeft het Zaans Museum daartoe drie locaties op de Zaanse Schans geopend waar vrijwilligers in authentieke streekdracht bezoekers laten kennismaken met Zaanse ambachten. De komende jaren zal de vaste (binnen)opstelling in het hoofdgebouw nog meer aansluiten op een bezoek aan de Zaanse Schans.

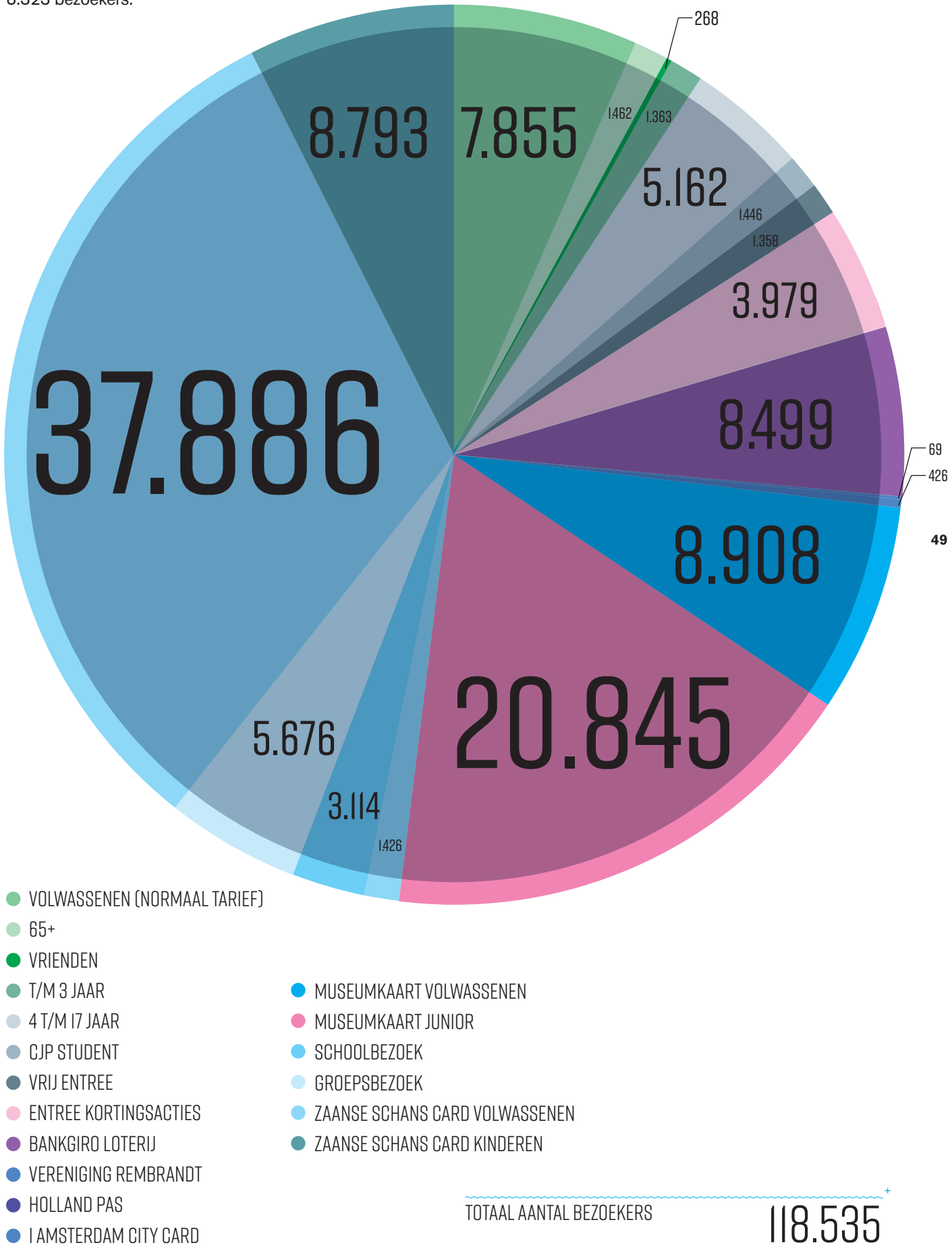
De 185.000ste bezoeker, Romy uit De Bilt, werd op 19 december verwelkomd door adjunct-directeur Marije Kool. Samen met haar Koreaanse vriend Son Ki-Hyun bracht zij voor het eerst een bezoek aan het Zaans Museum en de Zaanse Schans.

BEZOEKERSAANTAL PER LOCATIE

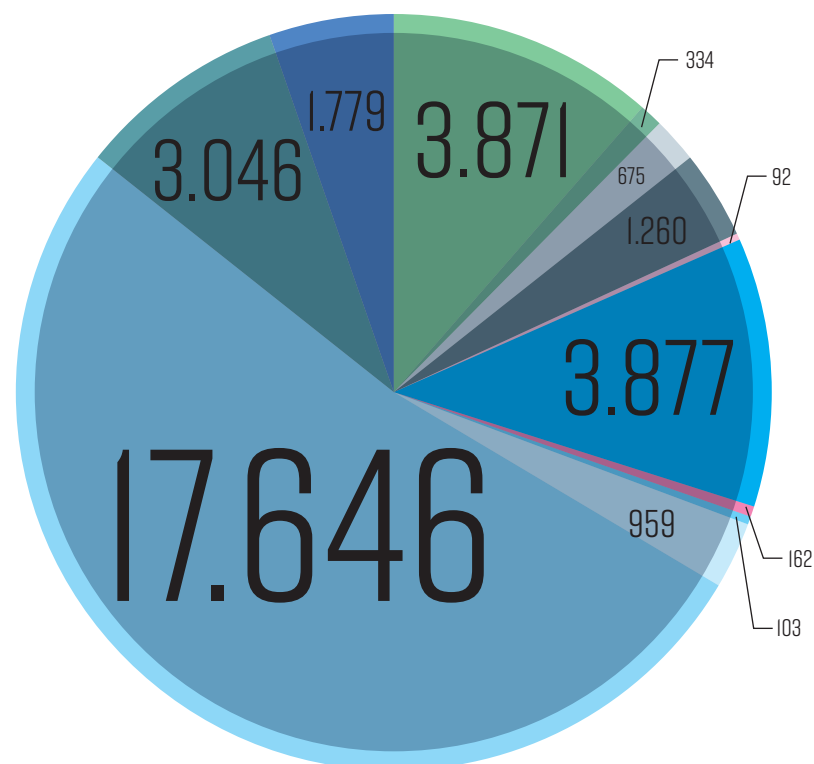

ZAANS MUSEUM
Het Zaans Museum ontving 118.535 bezoekers, het Wevershuis 33.804, de Kuiperij 15.323 en het Jisperhuisje 8.323 bezoekers.

BEZOEKERSAANTAL ZAANS MUSEUM

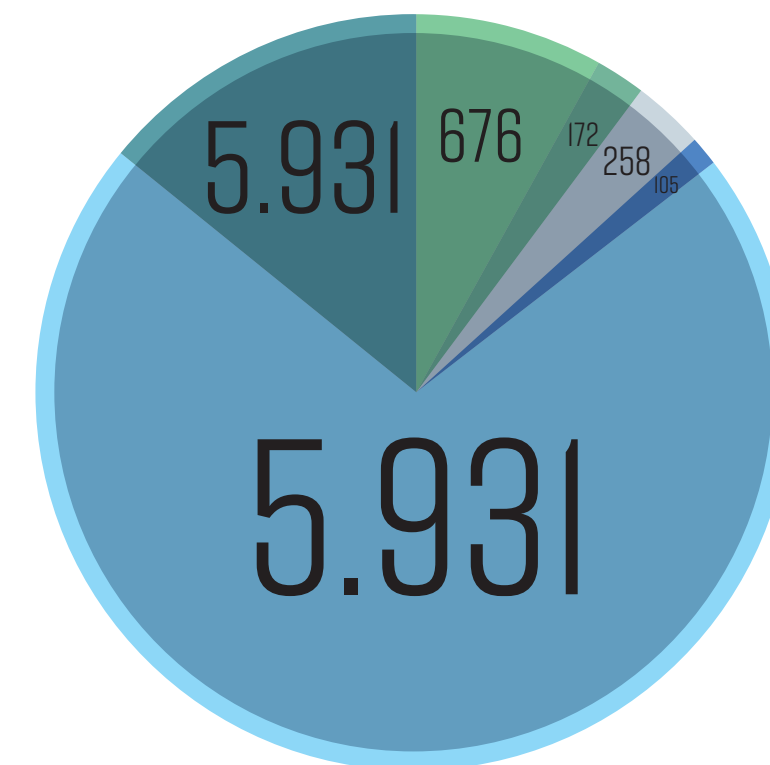

WEVERSHUIS

TOTAAL AANTAL BEZOEKERS 33.804

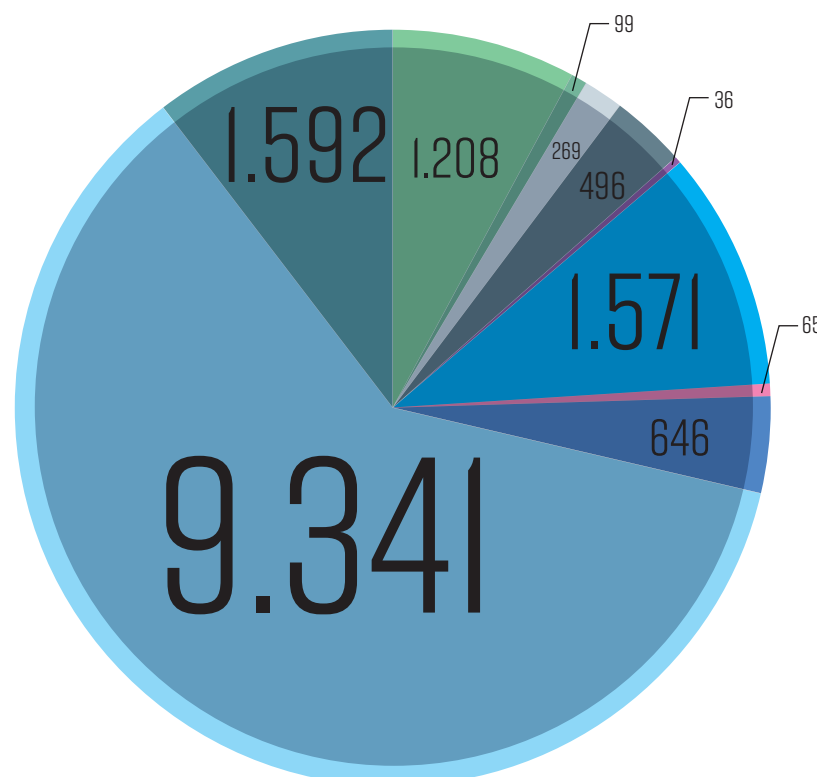
JISPERHUISJE

TOTAAL AANTAL BEZOEKERS 8.323

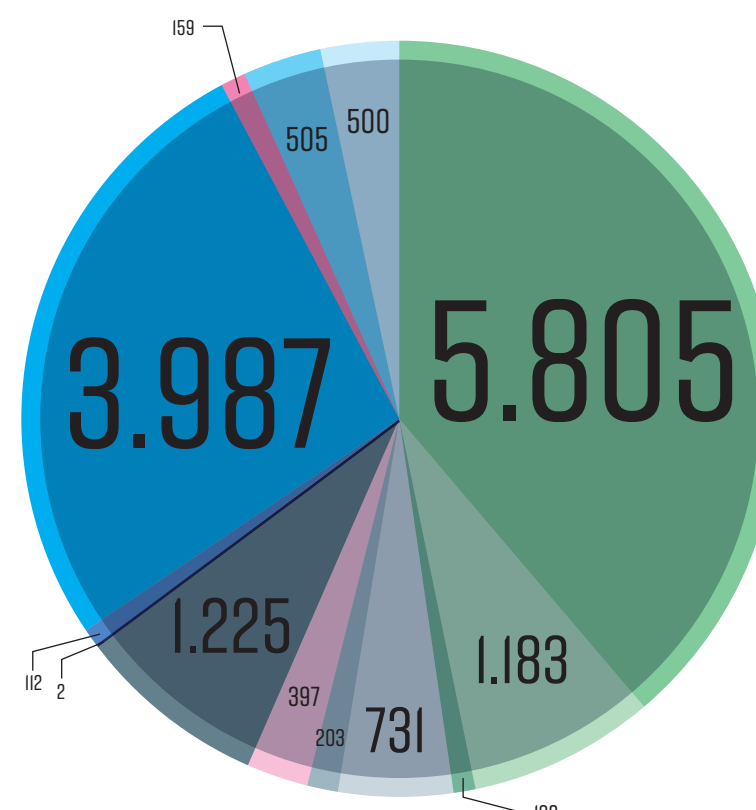
KUIPERIJ

- VOLWASSENEN (NORMAAL TARIEF)
- 65+
- VRIENDEN
- T/M 3 JAAR
- 4 T/M 17 JAAR
- CJP STUDENT
- VRIJ ENTREE
- ENTREE KORTINGSACTIES
- VERENIGING REMBRANDT
- HOLLAND PAS
- I AMSTERDAM CITY CARD
- MUSEUMKAART VOLWASSENEN
- MUSEUMKAART JUNIOR
- SCHOOLBEZOEK
- GROEPSBEZOEK
- ZAANSE SCHANS CARD VOLWASSENEN
- ZAANSE SCHANS CARD KINDEREN

TOTAAL AANTAL BEZOEKERS 15.323

CZAARPETERHUISJE

TOTAAL AANTAL BEZOEKERS 14.948

CZAAR PETERHUISJE

Het Czaar Peterhuisje maakte in 2018 eveneens een groei door en verwelkomde ruim 14.948 bezoekers (2017: 13.000).

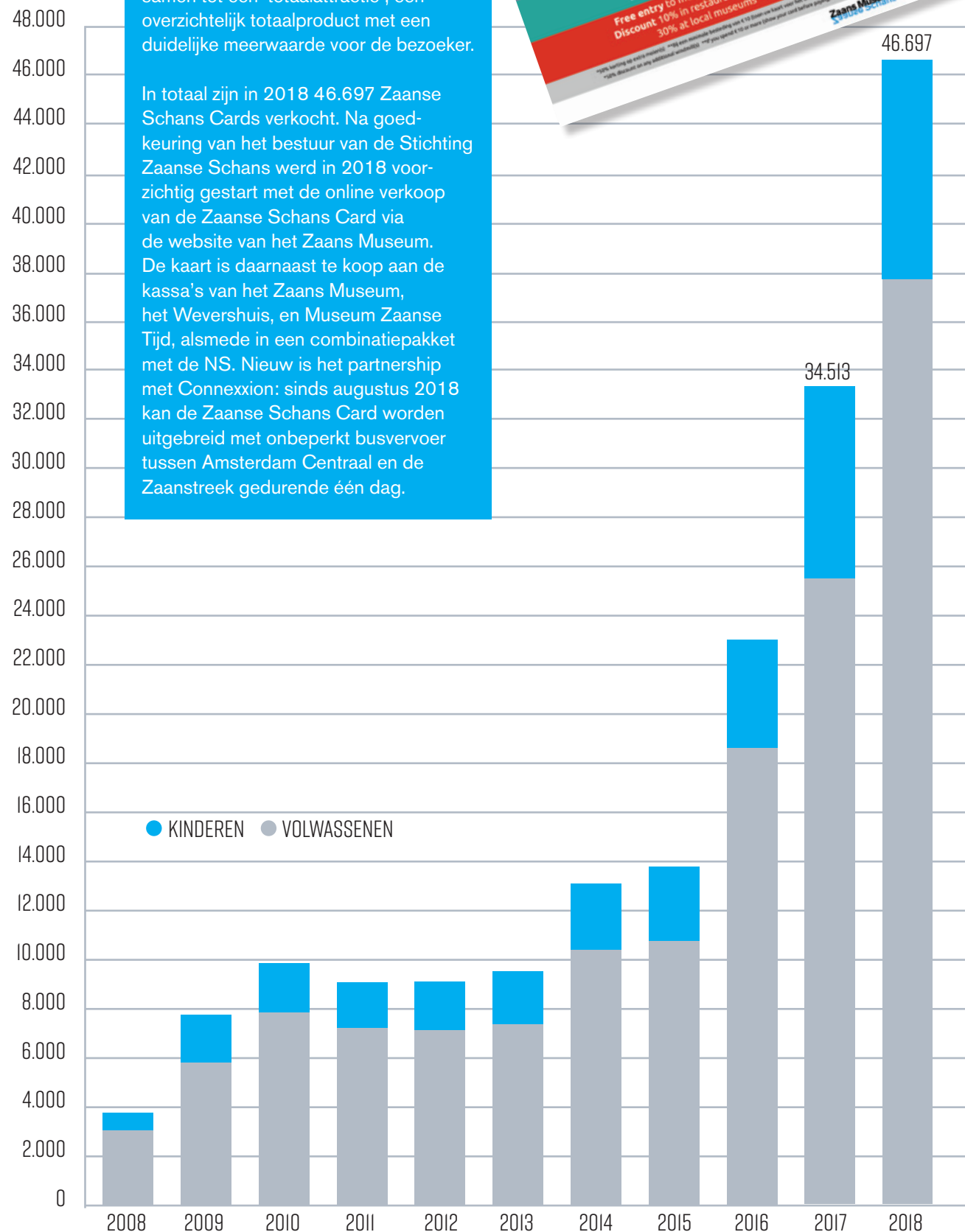
HEMBRUG MUSEUM

Het in mei 2018 geopende Hembrug Museum is dagelijks gratis te bezichtigen; bezoekers worden niet geregistreerd. Vanaf de opening in mei werd voorzichtig gestart met het geven van rondleidingen over het Hembrugterrein. Vrijwillige gidsen namen bezoekers mee langs het Hembrug Museum en over het Hembrugterrein. Daarmee houden we de geschiedenis van dit bijzondere terrein levend. In 2019 zal het aantal rondleidingen verder uitgebreid worden.

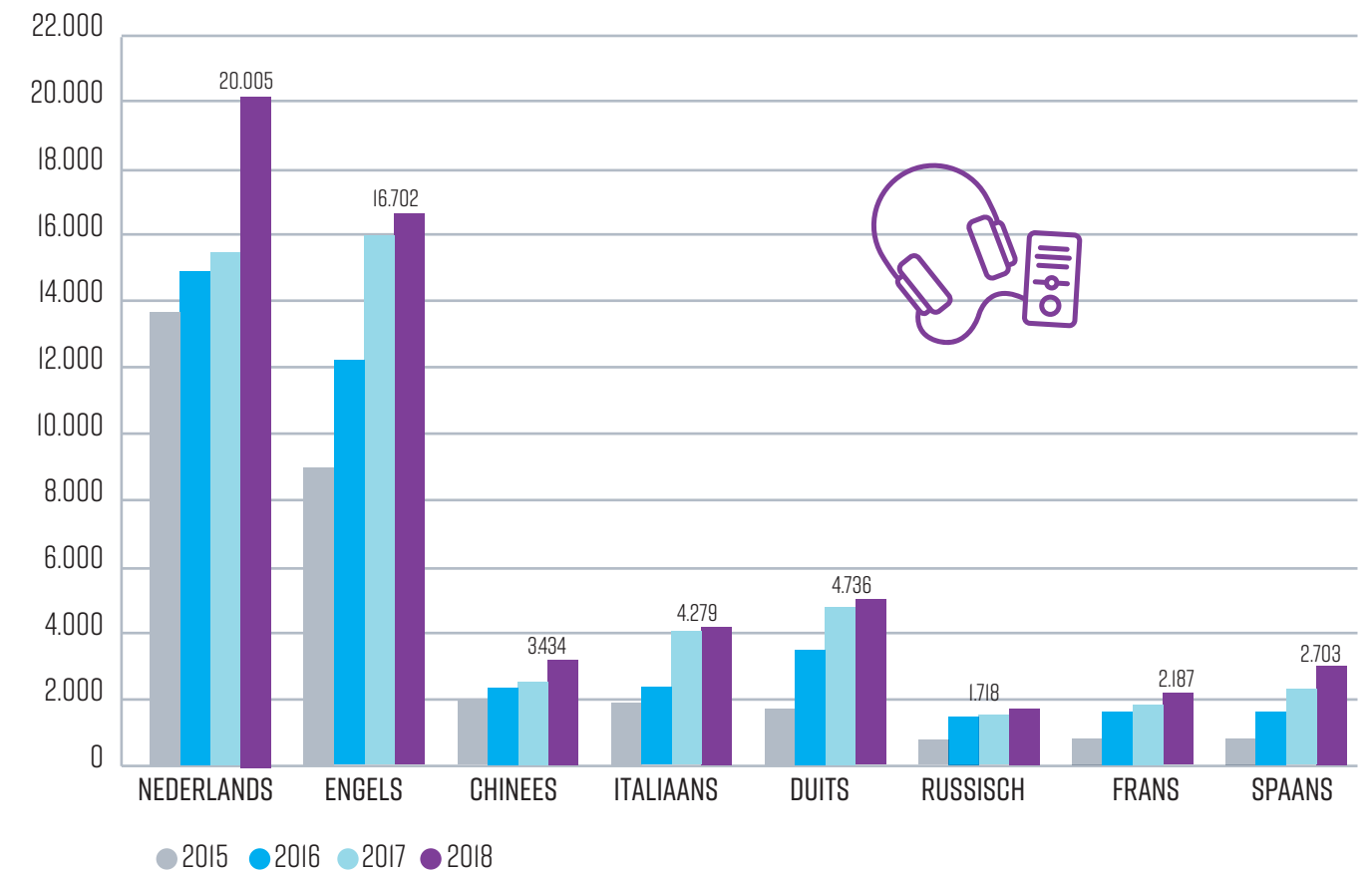
ZAANSE SCHANS CARD

In 2018 namen alle stakeholders op de Zaanse Schans deel aan de Zaanse Schans Card middels gratis entree (musea en molen) of een korting (restaurants, souvenirwinkels, rondvaart). De Zaanse Schans Card brengt alle erfgoedlocaties (en daar bijhorende entreegelden) op de Zaanse Schans samen tot een 'totaalattractie'; een overzichtelijk totaalproduct met een duidelijke meerwaarde voor de bezoeker.

In totaal zijn in 2018 46.697 Zaanse Schans Cards verkocht. Na goedkeuring van het bestuur van de Stichting Zaanse Schans werd in 2018 voorzichtig gestart met de online verkoop van de Zaanse Schans Card via de website van het Zaanse Museum. De kaart is daarnaast te koop aan de kassa's van het Zaanse Museum, het Wevershuis, en Museum Zaanse Tijd, alsmede in een combinatiepakket met de NS. Nieuw is het partnership met Connexion: sinds augustus 2018 kan de Zaanse Schans Card worden uitgebreid met onbepaald busvervoer tussen Amsterdam Centraal en de Zaanstreek gedurende één dag.

NATIONALITEITEN AUDIOTOURS ZAANS MUSEUM

Audiotours

Bezoekers aan het Zaanse Museum maakten in 2018 veel gebruik van de gratis audiotours. In het hoogseizoen (april tot en met september) waren dit voornamelijk internationale bezoekers; in het laagseizoen (januari tot en met maart en oktober tot en met december) waren de Nederlandse bezoekers in de meerderheid. Deze verdeling is het resultaat van gerichte doelgroepen-campagnes gedurende het jaar.

Publieksonderzoek

ZAANS MUSEUM

In 2018 hield het Zaanse Museum de herkomst van individuele bezoekers bij op basis van postcode- en landregistratie en het gebruik van de audiotours. Daarnaast heeft het Zaanse Museum in 2018 voor het eerst deelgenomen aan het (tweejaarlijks) Cultuursector Merkenonderzoek (merkbekendheid), dat door Hendrik Beerda Brand Consultancy in samenwerking met de Universiteit van Amsterdam is ontwikkeld. Ook is het museum gestart met het continu bezoekersonderzoek van Hendrik Beerda. De (eerste) resultaten van beide onderzoeken volgen in 2019.

CZAAR PETERHUISJE

In opdracht van Marketing Zaanstreek hield Rijk den Ouden dit najaar een (kortlopend) bezoekersonderzoek in het Czaar Peterhuisje. Hoewel het aantal respondenten niet hoog was, leverde het onderzoek wel degelijk interessante conclusies op. De bezoekers zijn heel erg tevreden met de service van het

‘Zowel de historie van de Zaanstreek als de Verkade Experience worden op zo’n manier gepresenteerd dat je nieuwsgierigheid geprikkeld blijft.’

personeel en de informatievoorziening – die door meer dan de helft van de respondenten met een 10 werd beoordeeld. Een bezoek aan het Czaar Peterhuisje wordt vaak gecombineerd met andere attracties in de Zaanstreek. In de eerste plaats met de Zaanse Schans en het Zaans Museum, gevolgd door het Monet Atelier.

WAARDERING

Het Zaans Museum, Czaar Peterhuisje en Hembrug Museum worden zeer gewaardeerd. In de gastenboeken, op social media als Tripadvisor (4 sterren), Google Review (4,4 sterren) en Facebook (4,5 sterren) worden veel enthousiaste reacties geplaatst. Citaten zijn verspreid in dit jaarverslag opgenomen.

Online

WEBSITE

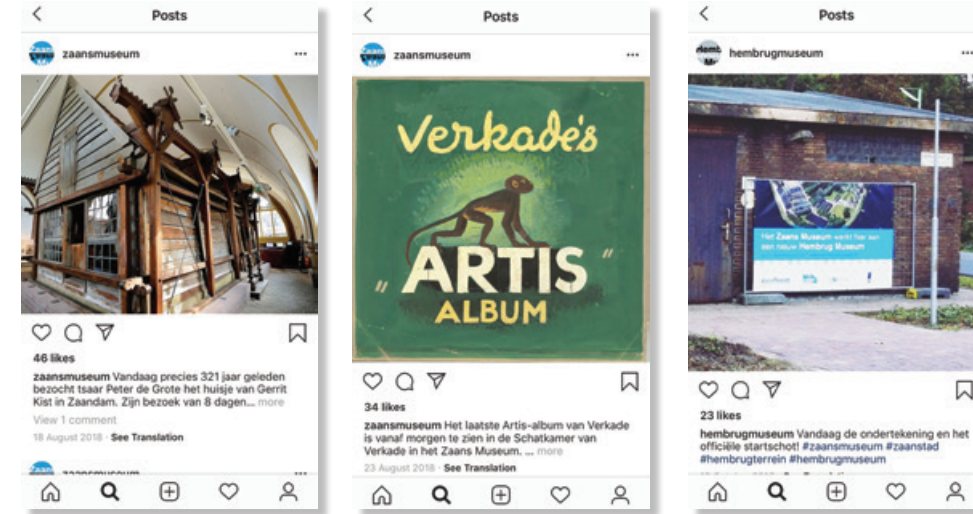
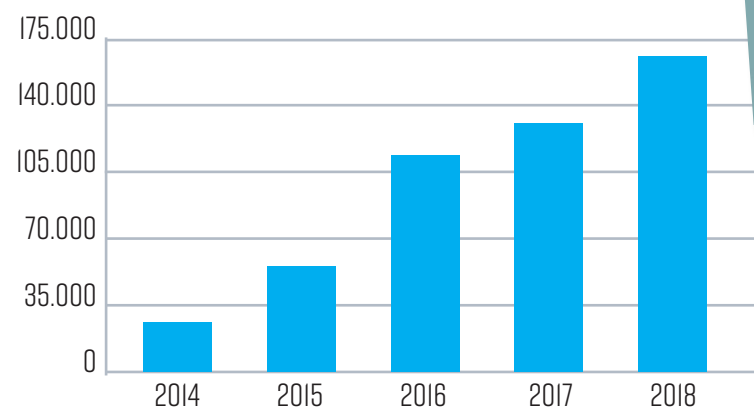
Het websitebezoek is met ruim 19% gestegen ten opzichte van 2017. In 2018 bezochten 129.219 gebruikers onze website waarvan 128.547 unieke bezoekers. Het totaal aantal online bezoeken kwam uit op 166.256; dat is een stijging van ruim 26% ten opzichte van 2017.

Sinds de lente van 2018 is onze website officieel acht-talig. Daarmee bedienen we het internationale publiek dat het Zaans Museum en de Zaanse Schans wil bezoeken. Ook zijn in 2018 plannen gemaakt om de website verder te ontwikkelen en optimaliseren. Door het toevoegen van meer verdiepende informatie en ervoor te zorgen dat ons aanbod aan tentoonstellingen en activiteiten op een centrale plaats (de homepage) te vinden is denken we bezoekers nog meer te verleiden tot een bezoek aan het Zaans Museum. Uitvoering van deze plannen is gepland voor 2019.

In 2018 is gestart met online kaartverkoop; in eerste instantie voor het Zaans Museum en het Czaar Peterhuisje, in 2019 wordt de online kaartverkoop uitgebreid.

In samenwerking met marketingbureau INTK hebben we onze Google AdWords campagnes uitgebreid: naast Engelstalige campagnes hebben we nu ook een Duitstalige campagne gelanceerd. De resultaten hiervan zijn zo positief dat we in 2019 ook nog een Spaanse en Italiaanse campagne plannen.

BEZOEK WEBSITE

SOCIAL MEDIA

In 2018 bouwde het Zaans Museum de online zichtbaarheid verder uit. Met posts over de collectie, activiteiten en kijkjes achter de schermen steeg de interactie met bezoekers en volgers aanzienlijk. De media-aandacht naar aanleiding van de Sinterklaasintocht, het *Sinterklaasjournaal* en de tv-reclame op NPO 3 betaalt zich ook uit in een stijging van de aantallen volgers op Facebook en Instagram. De cross-mediale aanpak van de Sint-campagne wierp zijn vruchten af: met name ouders van jonge kinderen startten met het volgen van het Zaans Museum op social media.

In 2018 heeft het Zaans Museum de social mediakanalen van het Hembrug Museum op Facebook, Twitter en Instagram overgenomen. Communicatie-professional Saskia Grognet heeft voor de opening van het Hembrug Museum een online strategie opgesteld. In 2018 is begonnen met de uitvoering daarvan.

WECHAT & ALIPAY

Het Zaans Museum verwelkomt steeds meer individueel reizende Chinese toeristen. Om deze bezoekers zo goed mogelijk van dienst te zijn heeft het Zaans Museum sinds 2018 een WeChat-account waarmee gebruikers geïnformeerd worden over hun bezoek aan het Zaans Museum en de Zaanse Schans. In aanvulling daarop is het sinds 2018 ook mogelijk met Alipay of WeChat Pay af te rekenen aan de kassa's van het Zaans Museum.

‘Leuk en interessant zelfs voor Zaan-kanter. Vele nieuwe dingen geleerd ondanks dat ik hier vandaan kom.’

Adjunct-directeur Marije Kool met de eerste bezoeker die betaalt met AliPay in het Zaans Museum

Huisstijl

In 2018 werden de puntjes op de i gezet, wat de huisstijl betreft. Studio Berry Slok legde in samenwerking met Laura van Dijk, online marketeer en vormgever van het Zaans Museum, de laatste hand aan het huisstijlhandboek zodat er nu een werkbare handleiding beschikbaar is voor (externe) vormgevers en partijen. Het logo van het Czaar Peterhuisje kreeg een opfrisbeurt en ook de Zaanse Verhalenbank kreeg een eigen beeldmerk.

Laura van Dijk verzorgde met enige regelmaat huisstijlmiddelen. Ingeborg Scheffers ontwierp net als voorgaande jaren enkele huisstijlmaterialen en dit jaarverslag. De educatieve middelen werden, in lijn met de huisstijl van Berry Slok, ontworpen door Sjoukje Klooststra.

Campagnes

CORPORATE

De corporate folders van het Zaans Museum, Czaar Peterhuisje en Hembrug Museum zijn in 2018 door 'De Stoomtram' in grote oplage verspreid onder culturele en toeristische locaties in de provincie NoordHolland. Flyers voor vakantieactiviteiten zijn via CultuurReclame verspreid in de regio groot-Amsterdam en Zaanstad.

ARTIS-ALBUMS VAN VERKADE

In 2018 waren de drie Verkade-albums van Artis te zien in het Zaans Museum vanwege het 180-jarig bestaan van de dierentuin. Op de klassieke 'peperbus'-reclamezuil, naast de hoofdingang van Artis, hingen gedurende lange tijd affiches. Daarnaast hingen rond Koningsdag en de Uitmarkt A0-affiches in Amsterdam. Via een stopper-deal werden deze affiches ook regelmatig gedistribueerd in de Zaanstreek. De campagne werd ondersteund door posts op social media met prachtig beeldmateriaal van de originele aquarellen.

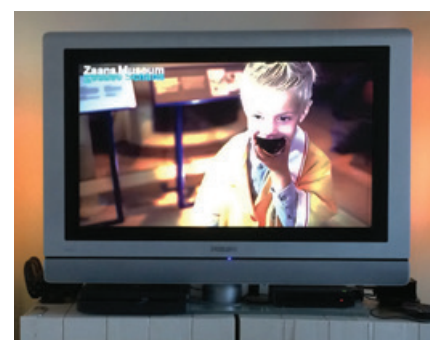
GUURTJE TE GAST

Sinds september was het door Monet geschilderde portret van mej. Guurtje van de Stadt enige tijd te gast in het Zaans Museum. Het door Berry Slok ontworpen affiche was middels een stopper-deal tot en met december te zien in de Zaanstreek. Rondom de twintigste verjaardag van het Zaans Museum op 12 september lagen er verjaardagskaarten en posters van Boomerang in veel Amsterdamse, Haarlemse en Zaanse cafés. De campagne werd ondersteund door posts op social media waarin de verhalen van Guurtje van de Stadt en Monet in Zaandam verder werden uitgediept.

CACAOMAAND

In aanloop naar de Cacaomaand, die ieder jaar in oktober plaatsvindt, hingen aantrekkelijke Verkade-affiches op A0-formaat in Amsterdam. Kinderen die deelnamen aan de Dam tot Damloop ontvingen een cacao-stickervel. Ook werd samengewerkt met Marketing Zaanstreek in het kader van de campagne Zaanmaken. Deze campagne draait om de smaken van de Zaanstreek, ooit de provisiekast van Nederland, en is ook een ode aan het 'maken' waar de Zaanstreek bekend om staat. Zo werd onder meer aandacht besteed aan de Cacaomaand via het grote bord op de looproute van station Zaandam naar de Gedempte Gracht. De Cacaomaand werd ook opgenomen in de nieuwsbrief van Kidsproof.

↳ Toos Smit (rechts) geeft conservator Claire Hart de Ruyter twee pietenpakken in bruikleen die gedragen zijn tijdens de landelijke Sinterklaasintocht op de Zaanse Schans.

DE CHOCOLADEFABRIEK VAN SINT

Vol verwachting klopt ons hart... Een bijzonder Sinterklaasfeest vond dit jaar plaats op de Zaanse Schans en in het Zaanse Museum: de landelijke intocht van de Sint! Het Zaanse Museum is nauw betrokken geweest bij de organisatie als sponsor. Ook heeft het museum in de dagen voorafgaand aan de intocht ruimte beschikbaar gesteld; productiebedrijf Vinke Vision hield kantoor in het Zaanse Museum. De NTR nam zijn intrek in de Schanszaal waardoor de openingstijden flink verruimd werden. Op de dag van de intocht hadden ernstig zieke kinderen een *meet & greet* met de Sint in het Rabolab, georganiseerd door de stichting Make-A-Wish.

Door aan te haken bij de verhaallijn van het *Sinterklaasjournaal* was de Verkadé Experience van 12 november tot en met 5 december écht de chocoldefabriek van Sint. De NTR maakte hier voor het *Sinterklaasjournaal* passende opnames. Op NPO3 was op primetime (voor de landelijke Sinterklaasintocht en rondom het *Sinterklaasjournaal*) een tv-commercial te zien voor de Verkadé Experience. De commercial werd ondersteund door een social mediacampagne met Pietenplaatjes (geïnspireerd op de plaatjes uit de oude Verkadé-albums), kijkjesachterd-schermen, video en oude Sinterklaasreclames van Verkadé. Net als de Verkadé-plaatjes van weleer werden de Pietenplaatjes gretig verzameld. Gedurende de Sinterklaasperiode waren de Pietenplaatjes enkel in het Zaanse Museum verkrijgbaar voor jonge bezoekers. Alle aandacht rond het *Sinterklaasjournaal*, de intocht op de Zaanse Schans en de Chocoldefabriek van Sint zorgden in de maanden november en december voor veel Nederlandse bezoekers in het Zaanse Museum.

↳ Burgemeester Jan Hamming ontvangt in het Zaanse Museum, samen met productiebedrijf Vinke Vision, alle vrijwilligers van de Sinterklaasintocht.

Een bootje vertrekt vanaf de aanlegsteiger bij het Zaans Museum voor een tochtje door de Kalverpolder. De Vogelwacht bestaat 75 jaar en vierde dat zon-
dags met een feestelijke aanlegsteiger. De vereniging werd op 17 april 1943 opgericht om het rapen van eieren tegen te gaan en is blijven strijden tegen bedreigingen van het voortbestaan van vogelsoorten. FOTO ELIA TILGENKAMP

Bouw Durghorst in Krommenie moet half november leeg zijn. **Bijna 50 jongeren op straat**

Schilderij Tsaar Peter in Zaandam duikt op

Wikkels passen weer om Verkades

Jubileum met bekende vogelspotters

De Vogelwacht Zaans Museum viert zondag het 75-jarig bestaan met lezingen in het Zaans Museum, vaartochtjes door de Kalverpolder en activiteiten op het terrein van de Stichting Kalverpolder. Vanaf 10.15 uur vinden de lezingen in het Zaans Museum plaats, van 11.00 uur tot 12.00 uur. De lezingen worden gegeven door Ruben Smit, de boswachter op Texel, Eric Menkveld, bioloog en programmamaker Camilla Dreef en wereldrecreant vogelspotten Arjan Dwarshuis. Bij het museum liggen vier boten klaar, waarmee bezoekers in het gezelschap van een gids een tochtje door de Kalverpolder kunnen maken. En voor kinderen van zes jaar en ouder is bij 'de Bunker' op het terrein van de Stichting Kalverpolder een soort jeugdparc ingericht, met diverse activiteiten. Deze locatie is vooral op de fiets goed bereikbaar, maar bij het museum ligt ook een pendelbootje klaar. Die vaart tussen 10 en 16 uur steeds heen en weer. Vanaf de uitkijktoren bij het museum, waar kijkers staan opgesteld, zijn de vogels in de Kalverpolder te bekijken. Achter het museum is nog een informatiemarkt.

Ruben Smit. ARCHIEFFOTO

Pod Zaanstreek

In de ban van de Zaanse historie Zuidervermanin is er bijna

Verkade-albums met Artis-dieren

Lezingen, vaartochten en vooral: vogels kijken

De gemeente Zaanstad onderzoekt samen met het Zaans Museum of er een nieuw museum kan komen in de binnenstad van Zaandam.

Het Parool

De gemeente Zaanstad onderzoekt samen met het Zaans Museum of er een nieuw museum kan komen in de binnenstad van Zaandam.

DOOR: HET PAROOL 20 APRIL 2018, 14:53

In het museum moeten bezoekers het 'authentieke Holland' gaan proeven. De gemeente hoopt dat toeristen hierdoor langer in Zaandam blijven hangen. Ook kan het helpen bij de spreiding van het toerisme in de regio.

"Bovendien kan een museum met dit thema, complementair aan de Zaanse Schans en het Zaans Museum, recht doen aan onze Hollandse en Zaanse identiteit, waarden en tradities," zegt wethouder Sanna Munnikendam.

Nederlandse identiteit

Het museum moet volgens de gemeente dan ook verder kijken dan de standaard tafer

maai: Onthulling Portretten tsaar en vrouw weer in Zaandam

Wikkels passen weer om Verkades

Wikkels passen weer om Verkades

Wikkels passen weer om Verkades

Wikkels passen weer om Verkades

Wikkels passen weer om Verkades

Wikkels passen weer om Verkades

Wikkels passen weer om Verkades

Wikkels passen weer om Verkades

Publiciteit

Publicitair gezien was 2018 een topjaar. Het Zaans Museum, Czaar Peterhuisje en Hembrug Museum wisten op meerdere momenten de (landelijke) media te halen, zowel op tv, via de radio als in de krant.

ZAANS MUSEUM

Het absolute hoogtepunt qua publiciteit in 2018 was natuurlijk de landelijke intocht van Sinterklaas, op en rond de Zaanse Schans. Maar liefst drie keer was het Zaans Museum met de Verkade Experience te zien in het *Sinterklaas-journaal* en tijdens de live uitzending van de intocht.

Bij de start van het jaar was er veel media-aandacht voor de expositie rond de Artis-albums van Verkade, onder meer via regiozender NH Radio en in het *Noordhollands Dagblad*. Archiefbeelden van Verkade schitterden in een uitzending van *Vrouw op Mars* (BNNVARA), een serie over de geschiedenis van het feminisme in Nederland. An Zegwaard, voormalig directiesecretaresse van Verkade, vertelde hierin over de kindercrèche van de fabriek.

De Lassie Rijstweken en daaraan verbonden boekpresentatie konden ook op persaandacht in het *Noordhollands Dagblad* rekenen. NH Radio en NH Nieuws (tv) besteedden aandacht aan de Walvisweken in de zomer en tijdens de kinderactiviteiten in de Cacaomaand. Het portret van Guurtje van de Stadt en de grote schenking van de collectie van Molenaar's Kindermeel werden besproken in het *Noordhollands Dagblad*.

In het najaar van 2018 stond een interview met onze vrijwilliger Klaas Staal in regionale huis-aan-huisbladen. Dit interview heeft geleid tot een behoorlijke aanwas van nieuwe vrijwilligers.

Op 20 oktober 2018 verscheen de Podcast *Een Fransman in Zaandam* over ons schilderij *De Voorzaan en de Westerhem* van Claude Monet. Deze podcast, in opdracht van de Vereniging Rembrandt door BNR Nieuwsradio gemaakt, maakt deel uit van de serie *Eenmaal, andermaal...* over de spannende reis die sommige kunstwerken afleggen voordat ze in het museum komen. In elke aflevering staat één door de Vereniging Rembrandt gesteunde aankoop centraal. De podcast werd gemaakt door Gerard Oonk en is terug te luisteren via de websites van BNR Nieuwsradio en Vereniging Rembrandt.

CZAAR PETERHUISJE

Het NOS Journaal en Radio 1 deden verslag van de feestelijke terugkeer van de portretten van tsaar Peter de Grote en Catharina I. Onder meer het ANP, *Het Parool* en het Russische persbureau ITAR-TASS besteedden uitgebreid aandacht aan de onthulling van de gerestaureerde schilderijen door de Russische ambassadeur Alexander Shulgin. Veel andere Russische media hebben dit bericht overgenomen.

HEMBRUG MUSEUM

De opening van het Hembrug Museum door staatssecretaris van Defensie Barbara Visser leverde de nodige persaandacht op. Het *Noordhollands Dagblad* kopte op de voorpagina: 'Hembrug Museum is droom die uitkomt'. Een paar maanden later haalden we opnieuw uitgebreid de publiciteit met de overdracht een jubileumwapen door de politie aan het Hembrug Museum. Onder meer de NOS, *Het Parool* en het *Noordhollands Dagblad* besteedden aandacht aan deze bijzondere schenking. Daarnaast kwamen het Hembrugterrein en het Hembrug Museum aan bod in het tv-programma *Herbestemming* (AVROTROS) met Piet Hein Eek.

'Dit is met kinderen of volwassenen echt een aanrader. Het is een prachtige beleving met oud en nieuw door elkaar. Goede informatie en leuke dingen om te doen.'

Guurtje goede stap naar Monetexpositie

Verreig van voorgesins

Zaandam ■ De komst van Goeurje, het enige portret dat de impressie-nist Claude Monet in de Zaanstreek schilderde, is een stap in de goede richting voor een Zaanse Monet-ver-toningstelling. Dat zegt adjunct-directeur Marijke Kool van het Zaan Museum.

Monet maakte in deze streek behalve negen tekeningen ook 21 schilder-ingen: 14 stadsgezicht en land-schapen en een portret. Het Zaan Museum wil daarvan in een toe-komende Monet-tenoningstelling zo-veel mogelijk laten zien.

Greete vraag is volgens Kool wanneer dat gaat gebeuren. Wel haant af van het

derhouden en redaties. In 2021 weest door Stichting Monet in Zaan-dam een Monet-jaar gebrou-ven. Jubboudijk is het sterk om Monet-tenoningstelling daaraan te koppelen. Maar het organiseren en financieren van een dergelijke ten-ningstelling kost enorm veel tijd. Mogelijk komt het jaar nu daar-voor te vroeg", zegt Kool.

Voordat Goeurje naar het Zaan Mu-seum komt, wordt het eerst ges-tuurd. Kool veruut dat dat ge-bruikslijst is bij een breukpalee komst een stuk in goede conditie aan". In het geval van Goeurje be-saat de restauratie vooral uit de ver-wijdering van de vergeelde en glan-

van der Stadt

Goeurje van der Stadt *van der Stadt*

Krijgen ruggen gevuld met Hollandse tradities

van der Stadt

Zaanstreek

Eerten ruinitie voor fotografie

**ts mag
ters'**

**Guurtje
terug in
Zeeuwse**

Vergeten in het museumstrop

De laatste jaren zijn er veel musea opgericht die zich richten op de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog. Het is een goed idee, want de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog is nog steeds een belangrijk onderdeel van de Nederlandse geschiedenis. Het is belangrijk dat we deze geschiedenis niet vergeten. Het is belangrijk dat we deze geschiedenis niet vergeten.

Monet zo mooi is vereeuwigd door de aankoop van de transformatie van de stad van Zaandam tot Invenio met zijn scherpe uitvergroting van de Zaanse DNA. Het trots mogen we met z'n alle vragen. Dat kan bijvoorbeeld het Monetair, een uitgeleze

‘Highly recommended, state of art sights. Time just breezes by and all leave the place with happy memories.’

Educatiemarketing

KIDSPROOF

Het Zaans Museum heeft de samenwerking met familiemarketingbureau Kidsproof gecontinueerd. Op strategische momenten zijn onze museum-locaties, activiteiten en schoolreisjes meegenomen in hun nieuwsbrieven en social media-uitingen.

PROMOTIE SCHOOLPROGRAMMA'S

In maart nam het Zaans Museum deel aan het Popcorn onderwijsfestival in Haarlem, de MOCCA onderwijsbeurs in Amsterdam en de FluXus presentatie van het Cultuurmenu 2018-2019 in Wormerveer. Daar promootten educator Janneke Francissen en salesmedewerker Yvonne Zwart onze school-programma's onder meer aan 225 cultuurcoördinatoren.

Samenwerkingsverbanden

KONINKLIJKE VERKADE N.V.

Verkade is onlosmakelijk verbonden met het Zaans Museum. Zo ontvangen wij jaarlijks voor een vast bedrag chocoladerepen en koekjes en mag Verkade enkele malen per jaar kosteloos gebruik maken van onze zalen. Chobis, het personeelsblad van Verkade, besteedt regelmatig aandacht aan het Zaans Museum in combinatie met acties voor Verkademedewerkers. In 2018 was het Zaans Museum zelfs met een stand vertegenwoordigd op de open dag van Verkade. De goede relatie met de afdeling Marketing van Verkade heeft onder meer geleid tot extra sponsoring tijdens de Sinterklaasperiode, waarin de Verkade Experience werd omgetoverd tot de Chocoladefabriek van Sint. Natuurlijk kregen de producten van Verkade daarbij een prominente plek toebedeeld.

BANKGIRO LOTERIJ

In 2018 brachten 7.185 prijswinnaars van de BankGiro Loterij een bezoek aan het Zaans Museum. De succesvolle samenwerking tussen de BankGiro Loterij, Verkade en het Zaans Museum heeft ertoe geleid dat in de december-trekking van 2018 50.000 prijswinnaars een Verkadeblik ontvingen met mini-chocolaatjes en twee entreekaarten voor het Zaans Museum. Het blik wordt ook in de MuseumShop van het Zaans Museum verkocht.

DAM TOT DAMLOOP

De samenwerking met de organisatie van de Dam tot Damloop, het grootste hardloopevenement van Nederland, heeft in 2018 een vervolg gekregen. Het Zaans Museum kon via een cadeautje in de goodiebag van 5.000 deelnemers aan de Mini Dam tot Damloop (voor kinderen tot 13 jaar) een bezoek aan het museum promoten. Tijdens de wandeltocht voor volwassenen was het Czaar Peterhuisje weer gratis toegankelijk voor deelnemers; in het wandelboekje van organisator Le Champion werd hier melding van gemaakt.

NS

De samenwerking met NS is wederom voortgezet. Discover Holland, de NS-website die buitenlandse toeristen informeert over activiteiten in Nederland, wordt steeds beter gezocht en gevonden. De combinatie van een Zaanse Schans Card met een treinkaartje is 725 keer geboekt (2017: 396 keer).

MUSEUMVERENIGING

Het Zaans Museum en het Czaar Peterhuisje namen traditiegetrouw deel aan de Museumweek en de Museumkidsweek. Daarnaast is in februari een actie uitgezet via de nieuwsbrief van de Museumvereniging: op 14, 20 en 22 februari konden Museumkaarthouders een lezing bijwonen over de Artis-albums van Verkade in combinatie met een bezoek aan de Schatkamer van Verkade.

ALBERT HEIJN

In juli en augustus nam het Zaans Museum voor het derde jaar op rij deel aan de '2e kaartje gratis'-actie van Albert Heijn. De actie werd ondersteund met een speciale website en een landelijke publiciteitscampagne.

LIDL

Supermarktketen Lidl wil graag het museumbezoek onder zijn klanten stimuleren. Met een code op de kassabon en een online formulier konden Lidl klanten een museumkaartje kopen voor €1. Bij het Zaans Museum werden 229 van dergelijke vouchers ingewisseld. Hiervoor kreeg het museum een vergoeding van Lidl, ook werd het museum opgenomen in de landelijk verspreide folder en op de website van Lidl.

DE ZONNEBLOEM

Jaarlijks brengt Nationale Vereniging de Zonnebloem een bezoek aan het Zaans Museum. Voor vrijwilligers van de Zonnebloem stelde het museum vijftig gratis toegangskaarten en vijftig kaarten met korting beschikbaar voor het Zaans Museum en het Czaar Peterhuisje.

AMSTERDAM MARKETING

De samenwerking met Amsterdam Marketing is in 2018 gecontinueerd. Het Zaans Museum, de museumlocaties op de Zaanse Schans en het Czaar Peterhuisje maken deel uit van de IAmsterdam Card. Al deze locaties zijn gratis te bezoeken met deze kaart. Daarnaast staan de locaties regelmatig in promotiemiddelen van Amsterdam Marketing. Voor het Zaans Museum is dat in veel gevallen in samenwerking met collega's op de Zaanse Schans.

MARKETING ZAA NSTREEK

Marketing Zaanstreek is partner van het Zaans Museum; beide partijen werken samen om het Zaans Museum en haar locaties onder de aandacht te brengen, zowel bij landelijke als Zaanse evenementen. In een gezamenlijke campagne rondom de Cacaomaand (Zaansmaken) werden de activiteiten in het Zaans Museum on- en offline gepromoot.

ZAA NSE CULTURELE PARTNERS

- **Stichting Zaanse Schans** – Het Zaans Museum maakt fysiek en inhoudelijk deel uit van de Zaanse Schans en verzorgt al jarenlang diverse taken voor Stichting de Zaanse Schans: ontvangst/informatievoorziening bezoekers, ontwikkelen en uitrollen Zaanse Schans Card, educatieve programma's, rondleidingen en arrangementen.
- **Zaantheater** – Het Zaantheater en het Zaans Museum hebben een nauwe band. Net als voorgaande jaren nam het Zaans Museum deel aan het jaarlijkse Kinderboekenweekfeest in het Zaantheater.
- **Stichting Monet in Zaandam** – Met Stichting Monet in Zaandam en Zaanstreek Marketing is in 2018 de Monet Safari voortgezet. Daarnaast levert het Zaans Museum diverse Monet-winkelartikelen aan het Monet Atelier. Vanuit het Czaar Peterhuisje worden bezoekers door onze beheerster Farida Guseynova consequent doorverwezen naar het Atelier (en omgekeerd).
- **Museum Zaanse Tijd** – Museum Zaanse Tijd en het Zaans Museum werken nauw samen in de ontvangst van bezoekers aan de Zaanse Schans. Op beide locaties wordt de Zaanse Schans Card verkocht en informatie verschaft over de Zaanse Schans. Om dit zo goed mogelijk te laten verlopen heeft het Zaans Museum een paar keer per jaar overleg met directeur Carel Hofland.
- **Monumenten Spreken** – De films van Monumenten Spreken zijn opgenomen in de collectie van het Zaans Museum en te zien in de presentatie van de Verhalenbank als onderdeel van de vaste presentatie.
- **De Bieb Zaandam** – Voor De Bieb Zaandam heeft het Zaans Museum 5.000 boekenleggers vervaardigd. In de hoofdvestiging van de bibliotheek, aan de Westzijde in Zaandam, konden bezoekers deze boekenleggers het hele jaar gratis meenemen.

‘Mijn ouders en familie hebben genoten van het weekend op de Zaanse Schans. We willen jullie dan ook hartelijk danken voor de goede organisatie, de leuke chocolade workshop en de enthousiaste verhalen bij de houtzaagmolen.’

- **Vereniging de Zaanse Molen** – Met Vereniging de Zaanse Molen is gesproken over een samenwerking op educatief gebied. In 2019 ontwikkelen we een nieuw schoolprogramma voor groep 5 t/m 8 op de Zaanse Schans. De leerlingen zullen in het programma een bezoek brengen aan zowel de museumlocaties van het Zaan Museum als aan houtzaagmolen Het Jonge Schaap.
- **Filmtheater De Fabriek** – In februari 2018 stonden Russische films centraal in De Fabriek. Dit bood een mooie gelegenheid om het Czaar Peterhuisje onder de aandacht te brengen. Bij aankoop van een filmkaartje ontving met een voucher voor een gratis tweede toegangskaartje voor het Czaar Peterhuisje. In maart vormde de vertoning van natuurdocumentaire *De Wilde Stad* een mooie link naar de Artis-albums van Verkade. Elke filmbezoeker ontving een Verkadekaart met bon voor een gratis tweede kaartje voor het Zaan Museum.
- **UITdeZaanstreek** – Met uitgaansmagazine *UITdeZaanstreek* (LassooyDesign) sloot het Zaan Museum ook in 2018 een deal voor gerichte promotie onder Zaanse cultuurliefhebbers. Activiteiten van het Zaan Museum, Czaar Peterhuisje en Hembrug Museum werden elke maand opgenomen in de agenda en regelmatig uitgelicht.

Samenwerking met andere Zaanse culturele collega's, als **FluXus**, **het Honig Breethuis** en **het Gemeentearchief** staan beschreven in het hoofdstuk Museale Zaken.

INTEL HOTEL

In januari 2018 werd het Zaan Museum de mogelijkheid geboden om vier vitrines in te richten in het entree- en restaurantgedeelte van het Intel Hotel. Een mooie gelegenheid om zowel Zaanse als (inter)nationale bezoekers kennis te laten maken met het Zaan Museum, het Czaar Peterhuisje en de culturele erfenis van Monet en Verkade.

ZAAN HOTEL

In juni benaderde het Zaan Hotel, een nieuw viersterren-hotel op steenworp afstand van station Zaandam, het museum met het voornemen aandacht te besteden aan de Zaanse industriegeschiedenis. Het museum hielp vervolgens met het aankleden van de ruimte achter de ontvangstbalie met (replica's van) Verkadeartikelen zoals blikken en albums. Een grote vitrine in het restaurant werd onder meer ingericht met producten die door de Zaanse molens verwerkt werden, zoals olie, verfpigmenten, zaden en hout.

Entree van het Zaan Hotel aangekleed met replica's van collectie Zaan Museum.

Sales

Willem Kooijman van Kooijman Souvenirs & Clogs overhandigt een cadeau aan Jan Hovers ter gelegenheid van het 20-jarig bestaan van het Zaanse Museum.

In 2018 heeft de afdeling Sales weer veel aanvragen verwerkt: van schoolgroepen en kinderfeestjes tot rondleidingen, speciale ontvangsten en arrangementen.

PARTNERS

In 2018 is de samenwerking met veel vaste partners in de regio Zaanstreek – hotels, horecalocaties, vakantieparken en diverse partijen op de Zaanse Schans – voortgezet. Nieuw is de samenwerking met de ZaanStore: daar verkoopt het Zaanse Museum diverse museale winkelartikelen en, sinds medio 2018, de Zaanse Schans Card.

Mede namens Stichting de Zaanse Schans bood het Zaanse Museum weer een gevarieerd aanbod aan arrangementen en rondleidingen. Met de nieuwe eigenaar van de rondvaartboot op de Zaanse Schans, Windmill Cruises, is de samenwerking voortgezet: in het Zaanse Museum worden kaartjes voor de rondvaart verkocht en bij veel arrangementen blijft een vaartocht onderdeel van het aanbod.

Daarnaast is in 2018 de samenwerking met vaste relaties op de Zaanse Schans gecontinueerd, waaronder restaurant De Kraai, CacaoLab Zaanse Gedaan, Vereniging De Zaanse Molen, Museum Zaanse Tijd, De Hoop op d'Swarte Walvis, de Catharina Hoeve, Kooijman Souvenirs & Clogs en Zaanse Schans Bike Rental.

Sinds de opening van het Hembrug Museum verzorgt het Zaanse Museum ook historische rondleidingen en arrangementen op het Hembrugterrein. Om de aanvragen zo goed mogelijk te kunnen opvangen is in 2018 samengewerkt met Josefine Hofstede van All About You. Zij coördineerde al eerder de rondleidingen en arrangementen voor Stichting Hembrugmuseum.

SCHOOLREISJE EN KINDERFEESTJE

Samen met pannenkoekenrestaurant De Kraai biedt het Zaanse Museum een schoolreisje aan op de Zaanse Schans. De kinderen bezoeken de Verkade Experience, maken kennis met oude ambachten als weven en kuipen en bezoeken een molen. Daarnaast gaan ze naar de speeltuin naast de Kuiperij en krijgen ze een pannenkoek in De Kraai. Ter promotie is het schoolreisje vermeld in diverse schoolreismagazines en is een mailing naar scholen in de regio grootAmsterdam verstuurd.

Medewerkster van pannenkoekenrestaurant De Kraai

Daarnaast kun je bij het Zaanse Museum terecht voor het Verkade-kinderfeestje: kinderen kruipen dan in de huid van een Verkademaisje, koekenbakker of cacaoexpert. Het feestje is onder meer gepromoot via online advertenties en in een kinderfeestjesmailing van Kidsproof. In totaal hebben 92 kinderen deelgenomen aan dit feestje.

Burgemeester Jan Hamming en zijn echtgenote Roya ontvangen een delegatie burgemeesters van Brabantse gemeenten.

BIJZONDERE ONTVANGSTEN

Met enige regelmaat ontvangt het Zaanse Museum bijzondere gasten of gezelschappen waarvoor een programma op maat wordt samengesteld. In februari ontvingen we bijvoorbeeld collega's van het Bergen Bymuseet uit Noorwegen, een museum dat vergelijkbaar is met het Zaanse Museum op de Zaanse Schans. Conservator Hester Wandel verzorgde een rondleiding door het museum.

In 2018 bestond de Vogelbeschermingswacht Zaanstreek 75 jaar. Het jubileum werd op diverse locaties op de Zaanse Schans gevierd. Het Zaanse Museum faciliteerde de hele dag lezingen in de Schans en Verkadezaal. Er kwamen 460 belangstellenden op af.

In samenwerking met Stichting de Zaanse Schans en Stichting Groene Grachten vond op 20 juni het symposium 'Duurzaam Erfgoed' plaats; hier mochten wij 140 bezoekers verwelkomen.

In samenwerking met restaurant De Kraai en Windmill Cruises organiseerde het Zaanse Museum het jaarlijkse bedrijfsfeest voor woningcorporatie Parteon. Met een vaartocht, diverse workshops en afsluitende barbecue zijn 75 personeelsleden op een dagje uit getraakteerd.

Op 16 juni ontving het Zaanse Museum een aantal buitenlandse collega's die deelnamen aan een symposium van het Costume Committee van de International Council of Museums (ICOM). Zij kregen onder meer een toelichting door twee leden van kostuumgroep De Zaanse Kaper, die vertelden over de Zaanse klederdracht.

Burgemeester Jan Hamming – die tot 2017 burgemeester was van Heusden – ontving op 7 december een grote delegatie Brabantse burgemeesters en hun partners in het Zaanse Museum. Adjunct-directeur Marije Kool ontving de delegatie met een drankje en hapje, waarna conservator Hester Wandel een rondleiding door het museum verzorgde.

'Ik wil u hartelijk danken voor de organisatie. Het was een perfecte dag voor onze gasten, iedereen was zeer onder de indruk. De drie gidsen waren uiterst professioneel, vriendelijk en behulpzaam.'

ICT-consultant
Ellen Oostra met
sales-medewerkers
Sares Marimuthu
en Yvonne Zwart
(v.l.n.r.)

RESERVERINGSSYSTEEM

Na tien jaar gebruik gemaakt te hebben van het reserveringssysteem Fullhouse werd het tijd voor een nieuw systeem dat aansluit op onze huidige wensen. In samenwerking met ICT-consultant Ellen Oostra zijn gesprekken gevoerd met diverse aanbieders. Uiteindelijk is gekozen voor Smart Event manager (SEM). Onder leiding van Oostra is vanaf 1 november een implementatietraject gestart. Vanaf 1 januari 2019 wordt volledig met het nieuwe systeem gewerkt.

ZAALHUUR

Ten opzichte van 2017 is de zaalhuur nagenoeg gelijk gebleven. De gemeente Zaanstad en onze sponsors Rabobank en Pladis Global / Koninklijke Verkade N.V. hebben meermaals gebruik gemaakt van onze faciliteiten voor onder meer lunchbijeenkomsten en vergaderingen. Automerk Opel lanceerde in het Zaans Museum een nieuw model auto en organiseerde in de zalen een driedaagse training voor autodealers. Daarnaast zijn de zalen veelvuldig gebruikt voor in en externe trainingen, activiteiten en vergaderingen.

PROGRAMMA'S EN PRODUCTEN

	AANTAL BOEKINGEN		AANTAL PERSONEN
ARRANGEMENTEN OP MAAT ZAAENSE SCHANS	72	RONDLEIDING ZAAENSE SCHANS	1.906
ARRANGEMENTEN OP MAAT ZAANS MUSEUM	35	RONDLEIDING ZAANS MUSEUM	169
ARRANGEMENT TYPISCH HOLLANDS	63	ARRANGEMENT TYPISCH HOLLANDS	1.214
RONDLEIDINGEN ZAAENSE SCHANS	51	CHOCOLADE BELEVING	380
GROEPSONTVANGSTEN/RONDLEIDINGEN ZAANS MUSEUM	62	SEIZOENSAANBIEDING	85
ZAALHUUR ZAANS MUSEUM	27	LOSSE RONDVAART	5.758
BSO/SCHOOLBEZOEK BUITEN FLUXUS	30	BSO SINTERKLAAS-PROGRAMMA	41
GROEPSONTVANGSTEN GZAAR PETERHUISJE	23	VERKADE KINDERFEESTJE	92
GROEPSONTVANGSTEN HEMBRUG MUSEUM	20	TOTALEN	9.645
TOTALEN	363		

HET AANTAL ANNULERINGEN VAN
ARRANGEMENTEN EN BOEKINGEN
WAS 33, BIJNA DE HELFT MINDER
DAN VORIG JAAR.

Merchandise

MUSEUMSHOP ZAANS MUSEUM

Het aanbod van de MuseumShop wordt steeds afgestemd op het actuele programma van tentoonstellingen en activiteiten. Deze aanpak werkt omzet-verhogend. De Artis-albums van Verkade die in de Schatkamer getoond werden, boden bijvoorbeeld meer dan voldoende inspiratie voor nieuwe merchandise. De prachtige dierenplaatjes werden verwerkt in magneten, ansichtkaarten, boekenleggers en pennen. Daarnaast werd het assortiment tijdelijk uitgebreid met kleurboeken met vogels, kleine knuffeldieren en glazen vogels.

In maart bezochten twintig leerlingen van de opleiding Styling, Interieur en Vormgeving aan de Utrechtse mbo vakschool Nimeto de MuseumShop. Op verzoek van de Shopmanager gingen zij vervolgens aan de slag met de opdracht 'Hoe zou jij de winkel aantrekkelijker maken voor de bezoekers, met de Zaanse identiteit als uitgangspunt?' De ruimtelijke ontwerpen die hieruit voortvloeiden werden op 16 april in Utrecht gepresenteerd en toegelicht. Naar aanleiding van de presentatie zijn enkele aanpassingen in de MuseumShop doorgevoerd om de verkoop te stimuleren.

ZAANS MUSEUM MERCHANDISE VIA ANDERE KANALEN

Museum Belvédère in Oranjewoud heeft Verkadeboeken en -producten afgenomen om te verkopen tijdens de expositie *Oase Oranjewoud* (juni-september 2018), waarbij aquarellen voor de Verkade-albums centraal stonden. Aan het Kröller-Müller Museum werd merchandise geleverd toen Monet's schilderij *De Voorzaan en de Westerhem* (1871) daar te zien was in de tentoonstelling *Als kunst je lief is* (september 2018-februari 2019). Ook het Monet Atelier in het centrum van Zaandam, een initiatief van Stichting Monet in Zaandam, biedt enkele door het Zaanse Museum ontwikkelde producten aan. Datzelfde geldt voor de ZaanStore, het nieuwe VVV-informatiepunt op het Stationsplein.

WINKEL WEVERSHUIS

Na twee jaar van proberen, leren en weven waren in 2018 de eerste rollen hennep zeildoek van het weefgetouw in het Wevershuis gereed. Op basis van deze stof zijn vervolgens door Astrid van der Linden uit de Zaanstreek verschillende nieuwe producten ontwikkeld voor de winkel van het Wevershuis, zoals tassen, toilettasjes, portemonnees, sleutelhangers en boekenleggers. Het aansprekende verhaal dat deze ambachtelijk gemaakte producten verbindt met de Zaanse geschiedenis, zorgt ervoor dat deze artikelen gretig aftrek vinden bij bezoekers.

MuseumCafé

Met uitzicht over het Hollandse landschap van de Zaanse Schans en de Kalverpolder is het in het MuseumCafé van het Zaanse Museum goed toeven. In 2018 genoten bezoekers veelvuldig van een kop koffie of thee van Simon Lévelt al dan niet met een lekker stukje gebak. Voor de hartige gerechten werd de samenwerking met lokale banketbakker De Wijn hernieuwd. De Wijn leverde aan het MuseumCafé onder meer diverse bollen, saucijzenbroodjes en minipizza's. Ter gelegenheid van de tentoonstelling *De Artis-albums van Verkade* werd het assortiment uitgebreid met gebakjes met dierenplaatjes van Verkade.

72

Wethouder Sanna Munnikendam als meisje van Verkade in de kraam van het Zaanse Museum op de Uitmarkt in Amsterdam.

Markten en beurzen

Ter promotie van het Zaanse Museum en de museumlocaties hebben we deelgenomen aan diverse markten en evenementen.

KONINKLIJKE VERKADE

30 juni 2018 | Tijdens de open dag van Koninklijke Verkade werden onder meer rondleidingen verzorgd over het terrein en door de fabrieken. Het Zaanse Museum was aanwezig met een stand met Verkadeblikken, -albums en een historisch Verkadespel. Iedere bezoeker ontving een ansichtkaart van Verkade die recht bood op 50% korting op toegangstickets voor het Zaanse Museum.

FOLKLOREDAG ZANSE SCHANS

18 augustus 2018 | In 2018 werd de Folkloredag voor de vijftigste keer georganiseerd. De kraam van het Zaanse Museum was aangekleed met producten uit de MuseumShop en het Wevershuis, die tevens verkocht werden.

AMSTERDAMSE UITMARKT

24 t/m 26 augustus 2018 | Traditiegetrouw was het Zaanse Museum vertegenwoordigd op de Uitmarkt, temidden van Amsterdamse musea. De stand met blikken Verkadekoekjes, gratis Verkadekaarten en medewerkers in Verkadejurkjes trok evenals de voorgaande jaren veel publiek.

ZANSE UITMARKT & FASHION CHALLENGE

1 september 2018 | Alle Zaanse culturele instellingen presenteerden zich met hun activiteiten en aanbod op de Zaanse Uitmarkt, georganiseerd door Onno Lassooy (Lassooy Design). In de stand van het Zaanse Museum werden alle museumlocaties uitgelicht; Peter de Grote liep rond om 'zijn' huisje te promoten en kinderen konden op de foto in kleding uit het Wevershuis. Gelijktijdig werden op de Gedempte Gracht de resultaten van de Fashion

Challenge gepresenteerd. Op de catwalk toonden zestien studenten van Atelier Tanade uit Wormer en Modevakschool New Style hun creaties, gebaseerd op de Zaanse streekdracht. De Zaanse studenten Klaske Duin en Caitlin van der Scheer wonnen respectievelijk de vakjuryprijs en de publieksprijs. Hun ontwerpen waren vervolgens te zien in het Zaanse Museum.

HEMBRUG HAPPENING

9 september 2018 | Tijdens de Hembrug Happening konden kinderen – met uitzicht op het nieuwe Hembrug Museum – bloembommen maken; een vriendelijke variant van de munitie die voorheen op deze plek werd geproduceerd. Daarnaast kon men ook deelnemen aan rondleidingen over het Hembrugterrein, verzorgd door vrijwilligers van het Hembrug Museum.

73

14 JULI t/m 2 SEPTEMBER 2018
WALVISWEKEN
DOE MEE BIJ: HET SCHEEPVAARTMUSEUM, MUSEUM
IN 'T HOUTEN HUIS, ZAANS MUSEUM, ECOMARE EN
MUSEUM KAAP SKIL

Publieksactiviteiten Zaans Museum

Onze randprogrammering met lezingen en (familie)activiteiten sluit naadloos aan bij de doelstelling om te wortelen in de regio. Daartoe ontwikkelt het museum inspirerende, informerende en amuserende activiteiten, presentaties en producten die dicht bij de beleavingswereld van de bewoners uit de regio staan. We bieden doorlopend een familiespeurtocht aan door de Verkade Experience. Jong en oud kunnen hier bovendien altijd een eigen chocoladewikkel ontwerpen. In schoolvakanties organiseren we extra activiteiten.

Doorlopende publieksactiviteiten

We bieden doorlopend een familiespeurtocht aan door de Verkade Experience. Jong en oud kunnen hier bovendien altijd een eigen chocoladewikkel ontwerpen. In schoolvakanties organiseren we extra activiteiten.

Vakantie-activiteiten

VOORJAARSVAKANTIE: VERKADEPLAATJES AQUARELLEREN

In de voorjaarsvakantie konden families met kinderen zelf een Verkadeplaatje aquarelleren.

ZOMERVAKANTIE: WALVISWEKEN

Het Zaans Museum nam opnieuw deel aan de Walvisweken. In de zomervakantie vertelde het Zaans Museum, samen met Het Scheepvaartmuseum, Museum In 't Houten Huis, Ecomare en partner Wereld Natuur Fonds (WWF), het verhaal van de walvis. Bij de Nederlandse walvisvaart denk je wellicht aan Spitsbergen en traankokerijen maar in de 17^e eeuw vond de verwerking van walvisspek steeds vaker in Nederland plaats, ook in de Zaanstreek. Zo'n 800 kinderen ontdekten met de familiespeurtocht het verhaal achter de verdwenen walvisvaart en de bijzondere walvisobjecten in de collectie. Ook was de educatieve ruimte in walvis-thema aangekleed. Families konden hier zelfstandig aan de slag met allerlei creatieve opdrachten. Op zondag 22 juli en zondag 12 augustus organiseerde het Zaans Museum een Walvisvaart-fietstocht onder leiding van gids Sander Wegereef. Deze speciaal voor de Walvisweken ontwikkelde fietsroute voerde je langs plaatsen zoals Jisp, waar nog sporen van de vroegere walvisvaart te vinden zijn.

HERFSTVAKANTIE: CACAOMAAND

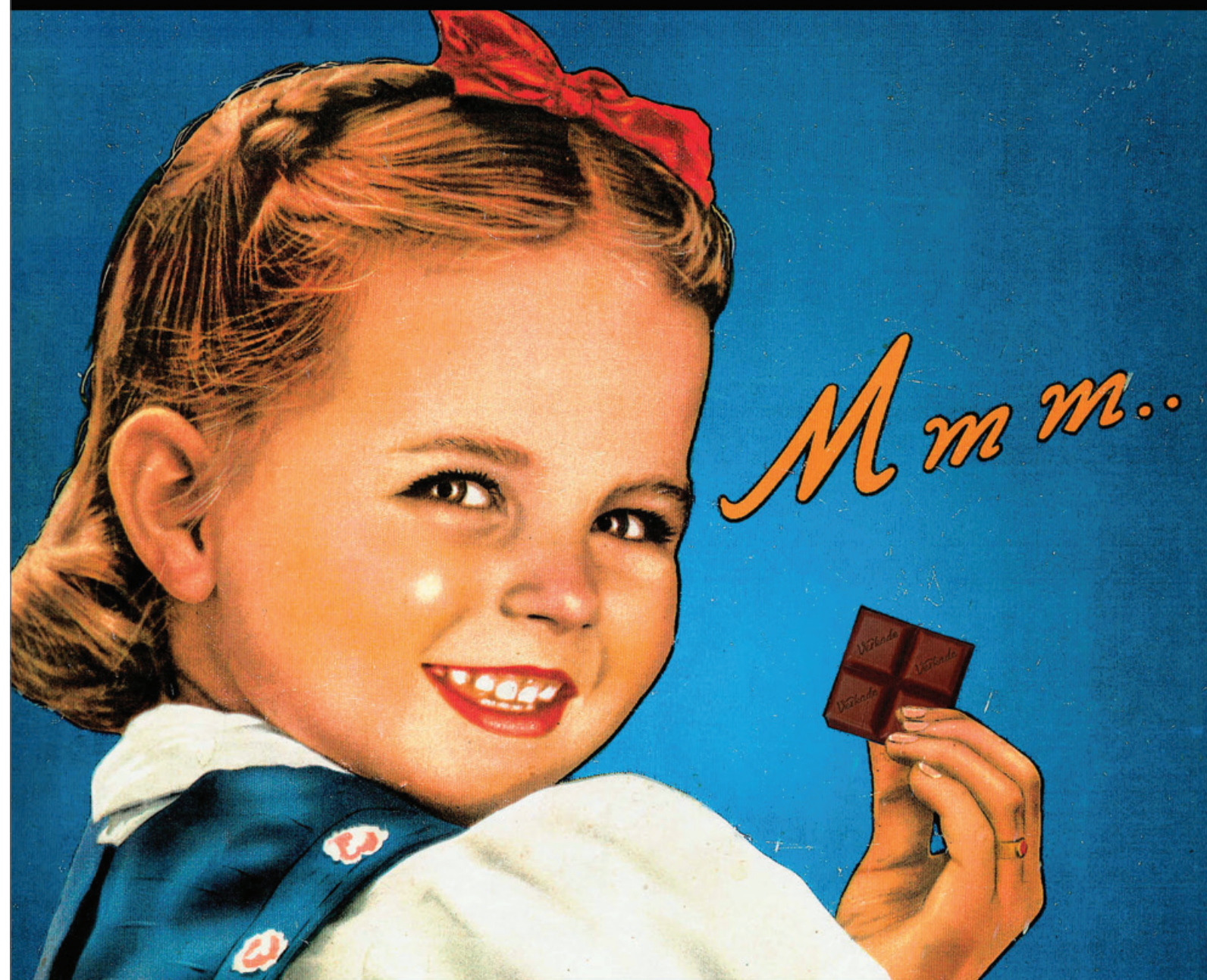
Oktober is de maand dat traditioneel de nieuwe oogst cacaobonen naar de Zaanstreek komt. Tijdens de herfstvakantie worden cacao en chocolade in de spotlights gezet. Ongeveer 575 kleine chocoladeliefhebbers deden proefjes met cacao en chocolade in het ProefLab van het Zaans Museum. Een speurtocht door de Verkade Experience leerde hen van alles over cacao, chocolade en biscuit.

Walvis-objecten uit de collectie van het
Zaans Museum

Oktober Cacaomaand

Om je vingers bij af te likken!

Verkade
CHOCOLADE

Zaans Museum
Σ 999 26 Schans

KERSTVAKANTIE: WORKSHOPS PORTRETTEKENEN EN SCHILDEREN

Tijdens de kerstvakantie organiseerden we workshops portrettekenen en schilderen, gedurende vijf middagen. Hieraan namen ruim 200 kinderen deel.

Overige publieksactiviteiten

LASSIE RIJSTWEEKEN

maart 2018 | Het Zaans Museum organiseerde in maart de 'Lassie Rijstweken', in samenwerking met dit bekende Zaanse bedrijf. De stoomgortpellerij die de broers Albert en Jacob Adriaan Laan in 1893 oprichtten in Wormer zou uitgroeien tot de Nederlandse marktleider op het gebied van rijst. De monumentale panden aan de Zaan zijn vandaag de dag nog altijd in gebruik door Lassie. Voldoende reden voor het Zaans Museum om stil te staan bij de geschiedenis van 125 jaar rijst in de Zaanstreek. Tijdens de Lassie Rijstweken maakten bezoekers kennis met het productieproces van Lassie middels een korte animatiefilm. Op zondag 4 en 18 maart kwam rijstkorrelschrijver Jan de Goede naar het museum om namen van bezoekers op een rijstkorrel te zetten. Aanluitend vonden instaprondleidingen plaats in de tentoonstelling *De Zaanstreek maakt het*, met speciale aandacht voor de rijsthistorie. Voor alle deelnemers aan deze activiteiten stond een goodiebag klaar met diverse rijstproducten.

Het 125-jarig bestaan van Lassie werd feestelijk besloten met de presentatie van het boek *125 jaar rijst aan de Zaan* door schrijfster Vibeke Kingma en een diner in het museum voor meer dan negentig personeelsleden van Lassie. Dit *Dinner @ the Museum* werd verzorgd door Noord-Holland Catering in samenwerking met leerlingen van het St. Michaël College. Hiertoe kregen de leerlingen gastcolleges van de afdeling Marketing, de conservator en de cateraar. Een muzikaal optreden en een rondleiding door het Zaans Museum, beide verzorgd door de leerlingen, maakten het tot een heel bijzondere avond!

NATIONALE MUSEUMWEEK

9 t/m 15 april 2018 | Het schilderij *De Voorzaan en de Westerhem* van Claude Monet stond centraal tijdens de Nationale Museumweek. Woensdagmiddag 11 april konden kinderen een eigen 'Monet' schilderen. Voor de eerste keer werd op initiatief van de Museumvereniging een MuseumMatch-avond georganiseerd in samenwerking met het Zaans Museum. Ruim tachtig cultuurliefhebbers ontmoetten elkaar in een gezellige sfeer, onder het genot van een hapje en een drankje. Het programma, inclusief tekenworkshop en een rondleiding, werd met een 8.5 beoordeeld.

Dinner @ the Museum voor Lassie-medewerkers met leerlingen van het St. Michaël College

ZAANSE KINDERBOEKENMARKT EN HOTZE DE ROOSPRIJS

24 juni 2018 | Traditiegetrouw was het Zaans Museum een van de locaties van de Zaanse Kinderboekenmarkt. Dit jaar was het thema 'techniek'; bij het Wevershuis konden kinderen een sleutelhanger knopen, bij de Kuiperij konden ze zelf kuipjes maken. Ten behoeve van de uitreiking van de Hotze de Roosprijs – de prijs voor het beste kinderboek van een debuterend auteur – trad het Zaans Museum op als gastheer voor de ontvangst van de drie finalisten, de betrokken schoolkinderen en wethouder Sanna Munnikendam.

Een paar maanden eerder, op 5 februari, gaf burgemeester Jan Hamming in het Zaans Museum het startsein voor de Hotze de Roosprijs. Hij las ruim 70 kinderen van basisschool het Eiland voor uit een van de genomineerde boeken, *Lampje*. Dit debuutboek van Annet Schaap werd tijdens de Kinderboekenmarkt ook tot winnaar uitgeroepen. In de jury zaten leerlingen uit de groepen 6 en 7 van zestien Zaanse basisscholen. Zaanstad is de enige gemeente in Nederland die een debutant zo'n steun in de rug geeft.

NACHT VAN DE NACHT

27 oktober 2018 | Met Stichting de Zaanse Schans en Stichting Kalverpolder nam het Zaans Museum deel aan de Nacht van de Nacht. Voor dit evenement had het museum een speurtocht uitgezet die deelnemers over de Schans voerde. De openstelling in de avond, met muzikale omlijsting, zorgde voor een bijzondere sfeer. Het Wevershuis was eveneens toegankelijk: daar werd in het donker geweven.

- Rikky Schrever, organisator van de Hotze de Roosprijs, met wethouder Sanna Munnikendam en de genomineerde van de Hotze de Roosprijs (v.r.n.l.)
- Burgemeester Jan Hamming geeft al voorlezend het startsein voor de Hotze Roosprijs in het Zaans Museum

MOLENAAR'S KINDERMEEL

30 oktober 2018 | De bedrijfscollectie van de firma P. Molenaar & Co. werd op 30 oktober overgedragen aan het Zaanse Museum. Een groot deel hiervan was afkomstig uit de familiecollectie van Neeltje Bleker-Swart en haar echtgenoot Otto Bleker. Zij zijn ook de auteurs van het boek *Molenaar's Kindermeel*, dat op diezelfde dag werd gepresenteerd. In twee publiekslezingen, op 30 oktober en 4 november, vertelden zij over de opkomst, groei en bloei van dit Westzaanse familiebedrijf.

Publieksactiviteiten Czaar Peterhuisje

VAKANTIEACTIVITEITEN

De activiteiten die tijdens de voorjaars-, herfst- en kerstvakantie in het Czaar Peterhuisje zijn aangeboden, stonden in het teken van Russische symbolen en tradities. Onder leiding van kunstenares Larisa Bilous konden bezoekers bijvoorbeeld houten eieren op traditionele wijze decoreren of Matroesjkas beschilderen. Deze activiteiten werden druk bezocht.

NATIONALE MUSEUMWEEK

9 t/m 15 april 2018 | Tijdens de Nationale Museumweek was het Czaar Peterhuisje voor slechts €1 te bezoeken. Ieder uur vond een instaprondleiding plaats door de Russische Buurt en de Hogendijk, waarbij een gids vertelde over de scheepsbouw op en rond de Zaan.

Conservator Farida Guseynova voor de camera van NH Nieuws

OPEN MONUMENTENDAG

8-9 september 2018 | Er werd gretig gebruik gemaakt van de mogelijkheid het oudste monument van Zaandam gratis te bezoeken tijdens de Open Monumentendag(en): het Czaar Peterhuisje mocht ruim 700 personen verwelkomen. Tijdens de drukbezochte instaprondleidingen kwamen bezoekers meer te weten over de geschiedenis van dit wereldberoemde huisje. Kinderen konden een eigen sleutelhanger maken van scheepstouw.

Vrienden

Het Zaans Museum is er trots op gesteund te worden door een betrokken Vriendenstichting, waarvan de leden en het bestuur het museum een warm hart toedragen. In 2018 zijn er vier vriendenbijeenkomsten georganiseerd. Op 22 maart gaf historica Vibeke Kingma een lezing over de 125-jarige geschiedenis van het typisch Zaanse bedrijf Lassie. Het Verkade-album *De Vogels in Artis* kwam ter sprake in de lezing van juni waarin vrijwilligers van de Stichting Kalverpolder uitleg gaven over de huidige vogelstand in dit natuurgebied naast de Zaanse Schans. In september hield Jan Krijt, zelf ook Vriend van het Zaans Museum, een prachtig betoog over de geschiedenis van de Zaanstreek en haar molens. In november hielden Neeltje Bleker-Swart en haar echtgenoot Otto Bleker, auteurs van het boek *Molenaar's Kindermeel*, een lezing over de opkomst, groei en bloei van dit Westzaanse familiebedrijf.

BESTUUR STICHTING VRIENDEN ZAANS MUSEUM EN VERKADE EXPERIENCE

Tom Syrier	voorzitter (tot oktober)
Gosse Plantinga	voorzitter (vanaf oktober)
Bert van Kempen	vice-voorzitter
An Zegwaard	secretaris
Jos Raap	penningmeester
Jan Krijt	bestuurslid
Roel Woudt	bestuurslid
Gerrit Teders	bestuurslid

In een van de Vrienden-lezingen, verzorgd door vrijwilligers van Stichting Kalverpolder, was aandacht voor Verkade-album *De Vogels in Artis*

BEDRIJFS- VOERING

‘Brilliant introduction into the Zaan region and how this area contributed to the golden years of the Netherlands.’

Huisvesting

Wat de huisvesting betreft is het goed te bedenken dat het ontwerp van het hoofdgebouw (inclusief voorzieningen) niet is berekend op de huidige bezoekersaantallen. Dat blijkt onder meer uit onderstaande knelpunten. In de komende periode moeten oplossingen gevonden worden om de huidige achterstand in te lopen en om verdere groei te kunnen faciliteren. De beschikbare ruimte – of beter het ontbreken daarvan – en de constructieve eigenschappen van het gebouw zijn daarbij niet een voordeel. Daarom dient rekening gehouden te worden met verregaande en mogelijk niet in het huidige gebouw passende maatregelen.

WERKPLEKKEN

Vanwege de groei van de organisatie was het nodig om meer werkplekken in te richten. Vier medewerkers van de afdeling Museale Zaken hebben een nieuwe werkplek gevonden in de bibliotheek. Daartoe is een (extra) datanetwerk aangelegd, zijn de geblindeerde ramen voorzien van helder glas en zijn er bureaus geplaatst. Voor de vrijwilligerscoördinator is op de eerste verdieping van het Wevershuis een extra werkplek ingericht, dichterbij de vrijwilligers die op de museumlocaties op de Zaanse Schans werkzaam zijn. Tenslotte beschikken de medewerkers Sales – na verdere interne verschuivingen – over een eigen kamer waar ook de externe horecacoördinator administratief werk kan verrichten.

Hoewel na deze aanpassingen alle medewerkers een werkplek hebben, is de situatie nog verre van ideaal. Er zijn bijvoorbeeld geen plaatsen waar iemand ongestoord kan werken of een gesprek kan voeren, er is een gebrek aan goede vergaderruimten, sommige kantoren zijn wel erg dicht bezet en er is geen geschikte lunchruimte waardoor noodgedwongen in de zalen of achter het bureau geluncht wordt.

TOILETVOORZIENINGEN

De toiletvoorzieningen in het entreegebied blijven een punt van zorg. Het probleem is niet alleen dat deze verouderd zijn: met renovatiewerk zijn daarin immers wat verbeteringen te behalen. Het grootste probleem is dat het museum over veel te weinig toiletten beschikt voor de huidige bezoekersaantallen. Daarbij zijn de voorzieningen door de situering achterin het museumcafé slecht bereikbaar. De verwachte groei van bezoekersaantallen maakt dit probleem alleen maar nijpender.

SCHOONMAAK

Na grondige evaluatie van de dienstverlening van het vorige schoonmaakbedrijf is een nieuwe partij aangetrokken, met wie ook een vernieuwd schoonmaakprogramma is overeengekomen. De intensivering van de schoonmaakdiensten sluit aan bij de verhoogde bezoekersaantallen.

Onderhoud

HOOFDGEBOUW

Aan de noord- en oostgevels van het hoofdgebouw is onderhoud uitgevoerd en deze zijn opnieuw geschilderd. Tevens is groot onderhoud gepleegd aan de buitenzonwering.

De installatie van nieuwe draadloze dataloggers maakt het voortaan mogelijk om de klimaatcondities in de presentatieruimten, het depot en de Verkade Experience onafhankelijk – dus los van de regelinstallatie – te kunnen controleren. Het systeem is zo uitgevoerd dat de dataloggers op afstand en op elke computer uit te lezen zijn en dat rapportages gegenereerd kunnen

worden. De projectoren bij het Molenpanorama en het Bonbonspel in de Verkade Experience waren aan het eind van hun levensduur gekomen en zijn door nieuwe vervangen.

VERKADE EXPERIENCE

Royal Duyvis Wiener heeft het jaarlijkse onderhoud aan de machines in de Verkade Experience uitgevoerd; daarbij zijn de voornaamste werkzaamheden controle en smering van de bewegende delen. De zogenaamde 'chocolade-tikker' heeft lang stil gestaan vanwege een defect aan een aantal gietmallen, deze moesten opnieuw gemaakt worden. Tenslotte is de waxine strengpers in 2018 bij Royal Duyvis Wiener in reparatie gegaan. Afgezien hiervan is het op zich opmerkelijk dat het functioneren van de machines geen grote problemen kent, in aanmerking nemende dat deze zeven dagen per week in bedrijf zijn.

CZAAR PETERHUISJE EN PORTIERSWONING

Aan het Czaar Peterhuisje en de Portierswoning is onderhoudsschilderwerk uitgevoerd op basis van het inspectierapport van de Monumentenwacht Noord-Holland. Over het algemeen was het bestaande schilderwerk in goede staat en was plaatselijk bijwerken voldoende.

In de portierswoning van het Czaar Peterhuisje is een nieuwe haard geplaatst; de oude was defect en nieuwe onderdelen bleken niet meer verkrijgbaar. Er is opnieuw voor een gaskachel gekozen omdat het verwarmen op een andere wijze, dus 'gasloos', vooralsnog niet mogelijk is. Gelijktijdig is ook het verouderde gasleidingnet onder de vloer vervangen omdat dit niet meer bedrijfszeker was.

Bedrijfsveiligheid

In tegenstelling tot voorgaande jaren zijn in 2018 opnieuw enkele BHV-trainingen in het museum gehouden. Het voordeel daarvan ten opzichte van een externe trainingslocatie is dat er beter getraind kan worden op museumspecifieke situaties. Daarnaast hoeft er niet voor een relatief dure trainingslocatie betaald te worden. Om de floormanagers en hun vervangers beter toe te rusten op hun specifieke taak tijdens calamiteiten, hebben zij de training Ploegleider BHV gevolgd. De floormanagers zijn namelijk altijd (zeven dagen per week) aanwezig en dienen ook de eerste acties te ondernemen.

Het thema veiligheid stond centraal tijdens enkele in-company trainingen die in augustus en september gegeven zijn. Doel was om de frontoffice-medewerkers nog meer bewust te maken van de (huis)regels en routines binnen het Zaanse Museum en hetgeen specifiek van hen verwacht wordt. Denk aan: hoe om te gaan met ongewenst gedrag, hoe te handelen bij calamiteiten, hoe verloopt de ontruimingsprocedure.

Naar aanleiding van een valincident in de presentatie 'De Zaanstreek maakt het' zijn de leuning naast de hellingbanen vervangen. Deze bleken te kort waardoor er helaas een verhoogd risico op valpartijen was. Met deze maatregel is dat risico geminimaliseerd.

‘I really enjoyed this museum! The exhibit about the windmills and factories was impressive and informative. The chocolate factory was the best part!’

PERSONEEL & ORGANISATIE

PERSONEELSZAKEN

Per 31 december 2018 waren in totaal 45 (24 fte) betaalde medewerkers verbonden aan het Zaans Museum. Daarnaast maakte het museum gebruik van de diensten van 104 vrijwillige medewerkers.

AANTALLEN VRIJWILLIGERS

ZAANS MUSEUM / MUSEUMLOCATIES	57
GIDSEN	14
MUSEUMDOCENTEN	20
HEMBRUG MUSEUM	13
TOTAAL	104

MEDEWERKERS

In 2018 zijn verschillende vacatures vervuld; deze betroffen zowel vervangingen als nieuwe functies.

- Helma Peters is 1 februari 2018 in dienst getreden als productieleider Presentatie & Educatie. Zij volgt hiermee Jorinde de Wit op. Helma werkte eerder als productieleider bij CODA en het Rijksmuseum en heeft de Academie voor Beeldende Kunsten in Maastricht doorlopen.
- Berenice van Kampen is 5 februari 2018 aangesteld als vrijwilligers-coördinator. Tot december 2017 werkte zij als publieksmedewerker in het Zaans Museum.
- Nanda van Diemen heeft vanaf 1 mei 2018 als medewerker Financiën de afdeling Financiën ondersteund (via Randstad).
- Marieke Verweij is 1 juni 2018 in dienst getreden als Marketing Manager. Zij werkte tot die tijd als Marketing Manager bij Rijksmuseum Boerhaave in Leiden.
- Claire Hart de Ruyter is per 1 september 2018 benoemd als conservator; voordien was zij werkzaam als registrator voor het Zaans Museum.
- Bernd Filenius is 11 september 2018 in dienst getreden als medewerker Bedrijfsvoering & Facilitaire Zaken; de functie is gecreëerd vanwege de toenemende drukte en de veelheid aan dossiers bij de afdeling Bedrijfsvoering. Bernd werkte eerder als zelfstandige aan diverse facilitaire projecten en was tot 2016 Facilitair Coördinator bij het Haus der Kulturen der Welt in Berlijn.
- Johanna Kolenbrander, Sergio van der Neut en Marianne de Swart zijn in februari en maart 2018 aangetreden als nieuwe publieksmedewerkers.

Bijzondere vermelding voor enkele jubilerende medewerkers: Yvonne Zwart (15 jaar in dienst), Farida Guseynova en Jolanda de Vries (beide 12,5 jaar in dienst), Jacqueline Roovers en Femke Stevens (beide 10 jaar in dienst). MuseumShop-medewerker Wiepke Draaisma ging na een dienstverband van maar liefst 19 jaar met pensioen. Bij zijn afscheid werd hij dikverdiend in het zonnetje gezet.

STAGES

Het museum voert een ruimhartig stagebeleid, zodat studenten al tijdens hun opleiding relevante werkervaring kunnen opdoen. In 2018 zijn de volgende stages vervuld:

- Jelle Passchier, Devyn Seitner en Alice Zijderveld, studenten aan de Reinwardt Academie, liepen stage bij de afdeling Museale Zaken (januari – mei 2018).

Jolanda de Vries, een van de jubilarissen in 2018

Beheerder museumlocaties Mandy Ploeger

- Lynn Baas, student aan de Universiteit van Amsterdam, liep stage bij de afdeling Museale Zaken (februari – mei 2018)
- Lotta Beijgaard en Merel Slotboom, scholieren aan het Christelijk Lyceum Zeist, liepen stage bij de afdeling Publiekszaken (juli 2018).
- Manon Fonteijn, student aan de Universiteit van Amsterdam, liep stage bij de afdeling Museale Zaken (september – december 2018).

VRIJWILLIGERS

Wij zijn dankbaar voor de tomeloze inzet van onze enthousiaste en betrokken vrijwilligers. Deze vrijwillige collega's vormen een onmisbare schakel binnen de gehele museumorganisatie. Zij doen dienst als museumdocent, gastheer en -vrouw, en als aanspreekpunt in de presentaties (als de Verkade Experience). Op de museumlocaties presenteren vrijwilligers in historische streekdracht Zaanse ambachten aan een gevarieerde groep (inter)nationale bezoekers. In de bibliotheek komt wekelijks een vrijwilliger om de knipselkrant te verzorgen. Zij houdt bij waar het Zaans Museum, het Czaar Peterhuisje en het Hembrug Museum vermeld worden. Ook krijgt de technische dienst wekelijks meerdere dagen ondersteuning door een vrijwilliger die hand- en spandiensten verricht. Op kantoor is er hulp bij licht administratieve werkzaamheden. Tenslotte worden vrijwilligers ingezet als gids op de Zaanse Schans en op het Hembrugterrein.

In 2018 is de groep door actieve wervingscampagnes flink uitgebreid. Eind 2018 waren maar liefst 97 medewerkers op vrijwillige basis actief voor het Zaans Museum. Vanwege deze groei is Berenice van Kampen per 1 februari 2018 aangesteld als vrijwilligerscoördinator. Zij houdt zich bezig met de werving van vrijwilligers, organiseert trainings- en scholingsdagen en is eerste aanspreekpersoon.

Organisatie

Per 1 januari 2018 heeft binnen de museumorganisatie een herordening plaats-gevoonden. De afdeling Collectie werd samengevoegd met Presentatie & Educatie tot de afdeling Museale Zaken, onder leiding van Martine Verstraete. Ook werden de afdelingen Marketing & Sales, de Frontoffice, MuseumShop en het Museum-Café samengevoegd tot de afdeling Publiekszaken, geleid door Marije Kool.

DIRECTIE

Jan Hovers	Directeur
Marije Kool	Adjunct-directeur

PERSONEELSZAKEN EN MANAGEMENTONDERSTEUNING

Inge Stegeman	HR- & Officemanager
Berenice van Kampen	Vrijwilligerscoördinator (vanaf februari)

FINANCIËN

Joke Terol	Hoofd Financiën
Nanda van Diemen	Medewerker Financiën (vanaf mei)

BEDRIJFSVOERING

Simon ten Veen	Hoofd Bedrijfsvoering
Antonio Lopes	Medewerker Technische Dienst († 2019)
Bernd Filenius	Medewerker Bedrijfsvoering & Facilitaire Zaken (vanaf september)

MUSEALE ZAKEN

Martine Verstraete	Hoofd Museale Zaken
Hester Wandel	Senior conservator
Farida Guseynova	Conservator en beheerder Czaar Peterhuisje
Claire Hart de Ruyter	Conservator
Inge Commandeur	Collectiebeheerder
Janneke Francissen	Educator
Helma Peters	Productieleider (vanaf februari)
Joy Rikkers	Medewerker educatie & participatie (vanaf juli)
Daphne Stechweij	Medewerker Collectie
Mandy Ploeger	Beheerder museumlocaties
Eveline van der Wulp	Assistent-beheerder museumlocaties (tot februari)
Foske Rozeboom	Projectcoördinator registratie Hembrug collectie (tot maart)

PUBLIEKSZAKEN

Marije Kool	Hoofd Publiekszaken
Karin Borst	Marketing en MuseumShop Manager
Laura van Dijk	Online medewerker en Vormgever
Sares Marimuthu	Sales Manager
Marieke Verweij	Marketing Manager (vanaf juni)
Yvonne Zwart	Medewerker Sales
Paulien Bosman	Floormanager
Annemijn Bouwman	Floormanager

Lynn Baas	Publieksmedewerker (vanaf mei)
Carlo van den Berg	Publieksmedewerker
Miriam Blokker	Publieksmedewerker
Annie de Boer	Medewerker MuseumShop
Tess Bonovrie	Publieksmedewerker (tot oktober)
Cees Christiani	Publieksmedewerker (vanaf april)
Wiepke Draisma	Medewerker MuseumShop (tot april)
Alex Hüber	Publieksmedewerker (vanaf april)
Fleur Jagtman	Publieksmedewerker (vanaf september)

Eva Keizer	Publieksmedewerker
Johanna Kolenbrander	Medewerker MuseumShop en publieksmedewerker (vanaf februari)
Daphne Middeljans	Publieksmedewerker
Janet Mihl	Publieksmedewerker (tot oktober)
Lilian de Moes	Publieksmedewerker (tot augustus)
Sergio van der Neut	Publieksmedewerker Czaar Peterhuisje (vanaf maart)
Manon Nieman-Swart	Publieksmedewerker
Laila Peperkoorn	Publieksmedewerker (vanaf mei)
Leontien Peter	Publieksmedewerker (tot september)
Stefania Rinaldi	Publieksmedewerker (tot september)
Jacqueline Roovers	Publieksmedewerker
Matthijs Sala	Publieksmedewerker (vanaf april)
Devyn Seitner	Publieksmedewerker (vanaf mei)
Desirée Smit	Publieksmedewerker
Anouk van Steeden	Publieksmedewerker
Femke Stevens	Publieksmedewerker (tot september)
Marianne de Swart	Publieksmedewerker (vanaf februari)
Marieke Tervoort	Publieksmedewerker
Gloria Velando Mango	Publieksmedewerker (tot oktober)
Jolanda de Vries	Publieksmedewerker
Marcel Wolker	Publieksmedewerker (tot oktober)

VRIJWILLIGERS

Hetty Alwicher	Cor de Groot	Nel Probst
Anneke Bakker	Tillie Gruijs	Carla Raasveld
Jaco Bakker	Anita Hartman	Peter Raasveld
Jenny Bakker	Edward Heijn	Ko Ras
Margreet Barreveld	Paula Heijne	Will Reidinga
Barbara Bauling-Orbell	Anja Hoeflaken	Margriet Reimerink
Saskia Bax	Gerhard Horneman	Annieke Reitmaier-de Vries
Deborah Beijer	Tine Jansma	Ruud van Ritbergen
Reinier van den Berg	Ruth Jarkovsky	Wikje van Ritbergen
Aart van den Berge	Jan Kanis	Laura de Rochemont
Piet van Berge	Elly Kat	Lena de Ronde
Ursulien van Berge-Bakkum	Dirk Kerkhoven	Marijke Sap
Jacqueline van Bergen	Iet Kiel	Netty van Schaik
Piet Bergkamp	Olina Kingma	Han Schmitt
André van Beveren	Tim Knol	Sophia Schuster
Inge Bosman	Marjon Koch	Hanneke Smit-Geerdink
Maurits Bouvy	Marie-Pierre Kramer Mordant	Toos Smit
Klaas Brasser	Atse Kroes	Piet Soeters
Jeroen Breeuwer	Marcelline van Laar	Mariëtte Son
Gerrit Buijs	Margot Lauppe Groen	Klaas Staal
Louise Bus	Nora Lasschuit	Peta Steenis
Nikita van Caem	Finn Leurs	Jan Struiksmā
Marja van Caem-Hopman	Giovanni Masetti	Anneke Taylor
Ellen Chilla	Yolanda Meijland	Jolanda Tock
Simon Daas	Anja van der Meulen	Harry Valkenburg
Yvonne van Donk	Anjalie van der Molen	Roos Verhoeven
Jany Droppert	Jan Molenaar	Ria van Vliet
Theo van Elswijk	Marja Molenaar	Marja Volkering
Marianne van Emmerik	Kees Nooij	Daphne de Vries-Taylor
Dirk van 't Ent	Cees van Nugteren	Marcel Wolkers
Anna Eordekian	Ton Olsthoorn	
Ingrid Fleur	Rietje Otsen-De Koning	
Annemieke Franken	Wim Peet	
Dolf Fransen	Leontien Peter	
Co Friemann	Ineke Plantinga	
Wil Gabriël-Nijssen	Jan Pook	
Peter de Goede	Jaap Priester	

During the course of the centuries, ideas of what constituted "typical Zaanen" underwent enormous developments. Outcrawlers now successively: a sugarcanal paradise, a progressive industrial area, a curious half-savage society, a model Dutch folk, industrial area, a curious half-savage society, a model Dutch folk, a socialist from the Zaans region did not always recognise themselves in these images. In the seventeenth century, they recognised themselves in the Batavian past, heroism in the struggle against the Spaniards and the Batavian past, heroism in the end of the eighteenth century, the Zaans industry. From the end of the nineteenth century onwards, they defended the respectability of the region with an unwavering allegiance to king and country. An idyllic image was slowly but surely corrected during the course of the twentieth century.

A sepia-toned photograph of a room, likely a parlor or study. A large, ornate chandelier hangs from the ceiling. The room features a large window with patterned curtains, a table covered with a white cloth, and a small table with a lamp. The walls are decorated with a row of circular objects, possibly plates or mirrors, and a large mirror on the right wall.

FINANCIÈN

Balans

BALANS PER 31 DECEMBER 2018
(NA VOORGESTELDE BESTEMMING EXPLOITATIESALDO)

	2018	2017		2018	2017
	€	€		€	€
VASTE ACTIVA			PASSIEF		
MATERIËLE VASTE ACTIVA	147.830	91.148	RESERVES EN FONDSSEN	122.419	96.854
VLOTTENDE ACTIVA			VOORZIENINGEN	276.889	276.889
VOORRADEN	32.194	35.633	KORTLOPENDE SCHULDEN	709.255	1.099.175
VORDERINGEN	523.171	782.925			
LIQUIDE MIDDELEN	405.368	563.212			
TOTAAL	1.108.563	1.472.918	TOTAAL	1.108.563	1.472.918

AFWIJKING WERKELIJK T.O.V. BEGROTING

De eigen inkomsten in 2018 zijn hoger dan begroot. Dit is voornamelijk veroorzaakt door het toegenomen aantal bezoekers. Hierdoor zijn ook de verkopen in de museumwinkel toegenomen.

De personeelskosten zijn in lijn met de begroting. Dat deze kosten zijn toegenomen ten opzichte van 2017 is enerzijds te verklaren door de stijging van het aantal bezoekers, waardoor meer inzet van personeel noodzakelijk was. Daarnaast heeft de gemeente Zaanstad per 2018 extra subsidie toegekend, waardoor het museum in staat was enkele hiaten in het loongebouw te dichten.

De huisvestingskosten zijn gestegen ten opzichte van het voorgaande jaar en de begroting. Dit wordt met name veroorzaakt door de extra kosten van de bouwkundige aanpassingen aan het Hembrug Museum. De toegekende subsidie door gemeente Zaanstad bleek niet voldoende om alle noodzakelijke aanpassingen te kunnen uitvoeren. Deze kosten zijn ten laste van de exploitatie gebracht.

De kosten voor marketing en PR zijn hoger dan begroot. Het Zaanse Museum heeft de landelijke Sinterklaasintoelt op de Zaanse Schans aangegrepen om extra marketingacties te ontplooien ten behoeve van landelijke branding van het museum. Vanwege extra inkomsten zijn eind 2018 daartoe nieuwe campagnes gestart, die niet begroot waren.

De stijging van de bureaunkosten wordt met name veroorzaakt door advieswerkzaamheden ten behoeve van de nieuwe telefooncentrale en de vernieuwde ICT-omgeving, welke in 2019 opgeleverd worden.

EXPLOITATIEREKENING

	2018 BEGROOT	2018 WERKELIJK	2017 WERKELIJK
	€	€	€
BATEN	2455.804	2593.944	1.913.417
SUBSIDIE	1.320.780	1.320.780	944.890
BEHEERVERGOEDING	110.000	110.000	110.000
EIGEN INKOMSTEN	1.025.024	1.163.164	858.527
TOTAAL	2455.804	2593.944	1.913.417
LASTEN			
PERSONEELSKOSTEN	1.460.709	1.456.635	1.171.426
HUISVESTINGSKOSTEN	445.700	503.488	375.356
MUSEALE KOSTEN	275.800	262.179	157.332
MARKETING PR-KOSTEN	114.000	161.992	72.339
KANTOORKOSTEN	33.350	81.456	38.508
AFSCHRIJVINGSKOSTEN	51.645	42.370	30.353
ALGEMENE KOSTEN	74.600	60.259	41.332
SOM DER LASTEN	2455.804	2568.379	1.886.646
EXPLOITATIESALDO	0	25.565	26.771
RESULTAATBESTEMMING			
BESTEMMINGSRESERVE VERVANGING HERINRICHTING		15.967	15.967
ALGEMENE RESERVE		9.598	10.804
TOTAAL		25.565	26.771

Bedankt!

SUBSIDIES

De gemeente Zaanstad verstrekt een (exploitatie)subsidie aan het Zaans Museum, zodat het museum haar basistaken kan uitvoeren. Op hoofdlijnen worden afspraken gemaakt over beleid en prestaties. De eigen inkomsten van het Zaans Museum bedroegen in 2018 44,8% van de totale inkomsten (2017: 44,9%).

SPONSOREN EN FONDSSEN

Rabobank Zaanstad sponsort de schoolprogramma's en educatieve projecten van het Zaans Museum. In 2018 is een vernieuwde sponsorovereenkomst gesloten voor de periode van 1 september 2018 tot en met 1 september 2021, waarbij het Zaans Museum een bijdrage van €15.000 incl. BTW ontvangt.

Van Koninklijke Verkade NV krijgt het Zaans Museum jaarlijks een sponsorbijdrage in de vorm van chocolade en koekjes ter waarde van €11.000.

BEDRIJFSVRIENDEN

AAK Netherlands BV (voorheen AarhusKarlshamn BV)
Heijnis & Schipper BV

SPONSOREN

Stichting Vrienden Zaan Museum en Verkade Experience
Stichting Behoud Cultureel Erfgoed Verkade
Forbo Flooring BV
Stichting Krijt Hulpfonds
Rabobank Zaanstad
Koninklijke Verkade NV
Vereniging Rembrandt

Colofon

© Zaans Museum, juli 2018

Tekst

Karin Borst
Janneke Francissen
Farida Guseynova
Jan Hovers
Marije Kool
Sares Marimuthu
Joke Terol
Simon ten Veen
Martine Verstraete
Marieke Verweij
Hester Wandel

Eindredactie

Raymond Frenken,
www.eenentwintig.org
Marije Kool

Samenstelling

Marije Kool

100 Ontwerp

Studio Ingeborg Scheffers,
www.ingeborgscheffers.nl

Huisstijl

Studio Berry Slok,
www.studioberryslok.nl

Foto's

Mike Bink
Dirk Brand
Fred Ernst
Pascal Fielmich
Piet Hermans
Bart Homburg
Dirk Jongejans
Atse Kroes
Gerard Oonk
Diverse medewerkers Zaans Museum

Schansend 7
1509 AW Zaandam
The Netherlands
T +31 (0)75 681 00 00

www.zaansmuseum.nl